Proletari din toate țările, uniți-vă !

amfiteatru

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ EDITATĂ DE UNIUNEA ASOCIAȚIILOR STUDENȚILOR COMUNIȘTI DIN ROMÂNIA Nr. 7 (91) iulie 1973, anul VIII • apare lunar, 32 pagini, 1 leu

Maria Țigău Tinerețe (tapiserie, fragment)

Admiterea

Țara întreagă a cunoscut, în zilele care s-au scurs, din acest iulie torid, animația specifică perioadei concursurilor de admitere pentru învățămîntul superior. Spre toate marile noastre centre universitare s-au îndreptat mii de proaspeți absolvenți ai liceelor, convinși că printr-o pregătire profesională superioară, realizată în condițiile studenției, vor putea face față cu mai mult succes și mai competent problemelor făuririi noii Românii.

Impresionantul detașament de tinere forțe constructive, reprezentat de către studențimea comunistă din țara noastră, de către toți studenții patriei, s-a îmbogățit și împrospătat, totodată, cu noi energii, cu noi elemente, capabile să asigure continuitatea necesară muncii politice depusă pînă în prezent și să dezvolte inițiativele bune deja întreprinse. Este necesar să se înțeleagă, de la început, că studenția presupune, înainte de orice, angajare responsabilă în vederea transpunerii în practică a politicii Partidului Comunist Român, atît în condițiile vieții universitare, cît și în condițiile activității ce urmează să fie prestată, în calitate de viitori specialiști, după terminarea facultății.

Din acest punct de vedere, acum, cînd universitatea și-a formulat, în bună măsură, opțiunile pentru cei care urmează să o reprezinte ca studenți în anii următori, trebuie arătat, că astăzi, pregătirea noastră nu mai poate fi concepută doar ca acumulare de simple informații livrești, a căror utilitate ulterior ne este indiferentă. Noi concepem studenția ca perioadă de pregătire temeinică, în sensul unei calificări superioare într-un domeniu de activitate determinat, indisolubil legată de ceea ce studentul va face după absolvirea facultății.

Legătura cu practica reprezintă în aceste condiții principala coordonată a pregătirii pe care o asigură universitatea românească contemporană fiecăruia dintre cei care se hotărăsc și reușesc să-i treacă pragul. Pregătirea noastră ca viitori specialiști nu poate fi concepută în absența unei înalte prețuiri pe care sîntem datori s-o acordăm cu toții eforturilor de făurire a tuturor valorilor materiale.

Universitatea veche a cultivat, generații de-a rîndul, la toți cei care o frecventau, o anumită atitudine în care respectul pentru munca fizică, pentru efortul de făurire nemijlocită a valorilor materiale se situau undeva, pe un plan secundar. Și astăzi, reziduuri ale unei asemenea mentalități pot fi întîlnite și ele se cer înfruntate cu toată hotărîrea. Idealul nostru de studenți nu poate fi nicicum acela de a deveni funcționari, de a deveni oameni asigurați printr-o diplomă obținută în cadrul unui institut de învățămînt superior oarecare, în locuri liniștite, departe de freamătul viu al producției, de marile mutații survenite, pe toate planurile, în viața noastră socială. Studenția, în concepția noastră, se definește ca perioadă de pregătire activă, nemijlocit legată de problemele construcției socialiste din țara noastră, în sensul unei profesiuni determinate, solicitînd o calificare superioară.

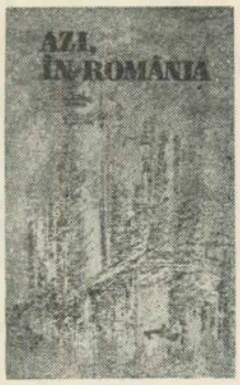
Concursurile de admitere s-au terminat și o bună parte din opțiunile pe care universitatea trebuia să le facă pentru viitorii săi studenți reprezintă, de-acum, un moment depășit. În funcție de condițiile specifice vieții universitare de la noi, cei admiși acum, viitorii studenți ai diferitelor institute de învățămînt superior din România, au timpul necesar să reflecteze și să-și înțeleagă rostul în acțiunile pe care noua perioadă din viața lor le presupune și le anunță.

Momentul admiterii ca student nu poate să reprezinte altceva decît momentul angajării totale pentru fiecare dintre cei în cauză pe linia unor asemenea imperative ale vieții sociale din România de astăzi. Tuturor succes în activitățile studențești care se anunță !

AMFITEATRU

FORUMUL CĂRȚILOR

„AZI, ÎN ROMÂNIA"

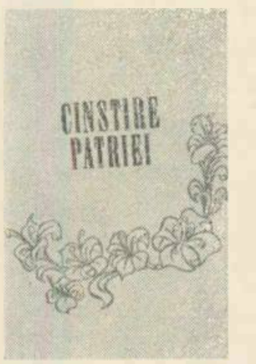

Apărută sub semnul unor importante evenimente politice (Conferința Națională a P.C.R. și Aniversarea proclamării Republicii), cartea de reportaje radiofonice cu acest titlu cuprinde, într-o binevenită și echilibrată osmoză, lucrări inedite aparținînd atît unor scriitori-reporteri cunoscuți (Pop Simion, Ioan Grigorescu, Mircea Horia Simionescu, Traian Coșovei, Nicolae Dragoș, Constantin Stoiciu), cît și unor tineri, în majoritate debutanți (Ilie Tănăsache, Corneliu Vadim Tudor, Radu Felix, Dan Verona). Excepție de la acest „statut de inedit" face Geo Bogza, ale cărui pagini inserate în volum „au fost extrase — după mărturisirea preliminară a lui George Mirea și V. Butufei, inițiatorii acestei culegeri — pentru valoarea lor artistică exemplară".

Autorii, neobosiți și tenaci reporteri, prezenți pretutindeni, în mai toate zonele țării, de la Porțile de Fier la Someș, de pe Valea Prahovei în inima țării Moldovei, pe urmele lui Hogaș sau pe cele ale lui Sadoveanu, ne relevă, simplu și convingător, momente semnificative ale unei tulburătoare și tumultuoase istorii, făurite de oamenii acestor plaiuri. Născută din dorința legitimă „de a defini acest AZI în variatele lui ipostaze, surprins în zone diferite ale țării", cartea vine să ne întărească convingerea că această remarcabilă inițiativă răspunde unor comandamente de prim ordin în contextul peisajului literar actual.

GABRIEL PETRESCU

„CINSTIRE PATRIEI"

Reportajul, acest mod specific de căutare a adevărului, este mijlocul prin care artistul încearcă să exprime mai durabil un aspect semnificativ al realității. În acest context, considerăm lăudabilă inițiativa Editurii Eminescu și a revistei Luceafărul de a strînge într-un volum, ce se vrea divers și cuprinzător, încercările unor tineri scriitori în domeniul reportajului.

Reportajul este un gen cu solide tradiții în literatura noastră ; ea se cere continuată cu aceeași încredere, iar unele nume noi care încearcă să se impună ne îndreptățesc speranța într-o evoluție pozitivă a sa.

Spiritualul Alexandru Monciu-Sudinski prezintă „O biografie" a unui oțelar gălățean, care, deși sumară, este, totuși, revelatoare.

Pavel Perfil este inegal în cele trei reportaje, dar merită subliniat cel de-al doilea, mai reușit : „Noi sîntem începutul", pentru simplitatea relatării. Dintre cele două reportaje ale lui Mircea Constantinescu ne-a atras atenția prima jumătate a „paginii-omagiu" deosebit de bine realizată. Limbajul maramureșeanului, „dulce cîntat, atunci cînd îl asculți, și abrupt-colorat cînd îl citești", încîntă pe cititor.

În sfîrșit, amintim pe Dumitru Honciuc cu un izbutit reportaj despre „Minerii din Țara Moților" și pe Mihai Pelin : „În căutarea Vitoriei Lipan", scriere care constituie o minuțioasă investigare etnografică a locurilor prin care a trecut eroina lui Sadoveanu.

Judecînd dintr-o perspectivă etico-socială, am putea spune că elementele ce pot asigura perenitatea acestor scrieri sînt date de înregistrarea atentă a schimbărilor revoluționare, de valorile general-umane pe care le încorporează. Noutatea viziunii asupra reportajului, mai timidă la unii, mai vizibilă la alții, dar cert diferită de cea a lui Geo Bogza sau Brunea-Fox, de pildă, constituie, în anumite limite, o altă virtute a acestor cărți. Dar sensul unei valori se realizează în timp, printr-o selecție atentă și necruțătoare. Nu afirmăm un lucru nou; valoarea unei cărți e dată de calitățile ei intrinseci, dar și de rezonanța ei în conștiința publicului, iar receptarea ei ca adevărată nu se realizează decît în contactul cu cititorii, care vor avea de cîștigat parcurgînd paginile acestei antologii a tinerelor condeie-reporteri.

FLORIAN POPA MICȘAN

Paul Anghel : „RECITIND O ȚARĂ"

Pentru Paul Anghel, România este „carte adîncă și foarte veche", ce se cere citită și recitită cu sufletul, colindînd plaiurile Mioriței. Structura volumului ne oferă mai întîi cîteva „peisaje sintetice", de fapt niște oglinzi metaforice ale sufletului românesc.

Hieroglifele sacre ale acestui neam sînt descifrate fie în „geografia fantastică a țesăturilor noastre", fie în doinele ce poartă „atîta copleșitoare melancolie", fie în turbinele de pe Valea Lotrului, fie în forma „aproape ca o medalie" a pămîntului românesc, și mai ales în „ritmul lui plastic și muzical ce pare să fie hora". Cititorul este purtat, apoi, pe-o gură de rai, urcînd, rînd pe rînd, firul drumurilor dobrogene, moldovene și transilvane. În Dobrogea, roditoare „grădină de piatră", rețin atenția cititorului drumul de apă al Danubiului, „dulcea Tulce", cele „trei etaje de sublim" ale Deltei, o mioriță dobrogeană și îndeosebi peisajul inedit al Constanței, „a treia poartă a pămîntului dobrogean". Urcînd de la Marea cea Mare, Paul Anghel ne poartă în văzduhul Moldovei, unde „Eminescu și Sadoveanu au ocupat eterul". Peste imaginea de ieri a plaiurilor moldovene, soarele unui ev nou luminează „marile clădiri de beton și de sticlă", citadelele industriale, magistralele, uzinele, universitățile și mai ales chipul constructorilor de azi. Imagini asemănătoare oferă drumurile transilvane. La Brașov, „cetatea simbol a celor trei provincii" românești, te întîmpină „acest homo faber" ; la Cluj, asemănat cu un „cadran solar", fabricile și uzinele au devenit „noile porți ale orașului" ; Bințînți este o „lume de graniță" ; pe tancurile „alpine" dai de o altă lume, aprigă și destoinică, a „pădurarilor din codrii carpatini". Volumul se încheie cu cîteva „convergențe", ultima imagine fiind cea a noului aeroport Otopeni, „semnificativă răscruce aeriană", semnificativă încheiere a volumului de reportaj — spunem noi — întrucît înseamnă, de fapt, o deschidere spre actualitatea imediată a societății de azi.

Consemnînd deplina ancorare a cărții în contemporaneitatea socialistă, sîntem încredințați — pentru a-l parafraza pe Paul Anghel — că punînd în zare o filă a acestei cărți ce se cheamă „Recitind o țară", vezi în filigran emblema Carpaților și înțelegi că armonia e principiul pămîntului românesc.

CONSTANTIN SORESCU

Mihai Caranfil : „8 ALDIN DE NOAPTE"

Gen proteic asemeni romanului, reportajul se naște din simbioza (mai mult sau mai puțin fericită) dintre gazetărie și literatură. Normal, acest copil renegat își revendică ascendența cea mai ilustră, deși gazetăria i-ar asigura suficiente calități specifice : contact intim cu realitatea, narație incandescentă, obiectivitate și participare.

Reporterul trebuie să fie Ianus, să dețină însușiri cameleonice (în sensul fericit al termenului). Și, într-adevăr, Mihai Caranfil se deghizează, pe rînd, în ajutor de vagonetar, profesor la extemporal, arhivar, contabil, istoric literar etc., cu o remarcabilă dezinvoltură. Chiar dacă nu întotdeauna personal (Geo Bogza sau Radu Cosașu lasă în scrisul său moșteniri discrete), cartea e scrisă cursiv, cu multă participare afectivă.

I-aș reproșa autorului abundența de date (necesare unei monografii generale și nu unei cărți de reportaj), banalitatea dezarmantă a unor formulări . Convingător, remarcabil acel capitol unic, de mare artist : „Există viață pe planeta Gheboala?" Glossa 1972 încheie organic, patetic, această carte remarcabilă în multe privințe.

LUCIAN STROCHI

AUGUST

Merită să..

...citim

● **„DESCRIEREA MOLDOVEI"** de Dimitrie Cantemir, apărută în editura Minerva într-o nouă ediție, folosind traducerea din limba germană, datorată lui Petre Pandrea. Un bun prilej de a vedea sau revedea în cadrul festiv al anului Cantemir această capodoperă de informație și farmec, de patriotism și curiozitate pe care o știm atît de bine din cărțile de școală, încît uităm să o savurăm ca pe o carte pur și simplu.

● **„HYPERION"** de George Munteanu, primul dintr-o proiectată serie de cinci volume, dedicat vieții și operei lui Eminescu, curajoasă întreprindere, dacă ne gîndim că cercetătorul de azi trebuie să calce cu intimidată grijă pentru a nu se împiedica în uriașele urme ale pașilor călinescieni.

● **ULTIMUL VOLUM DE VERSURI** al lui Ion Caraion, **„Frunzele din Galaad"** — masivă culegere de poeme de dragoste, stranii bijuterii oglindind în egală măsură un spirit neliniștit și neobișnuit cu tiparele și un meșteșug de mare finețe și sensibilă înclinare spre filigran.

● **„POEZIA UNEI GENERAȚII"** se numește seriosul studiu critic dedicat de Ion Pop generației impuse în poezie în deceniul al șaptelea. Este o carte scrisă de un critic și, în același timp, de un poet, pentru că rigoarei și severității judecăților le răspunde sensibilitatea și exercițiul intim al poeziei în această lucrare care poate fi considerată un prim capitol de succes al unei viitoare istorii a literaturii contemporane.

...vedem

● **PE ÎNCĂ VECHEA** scenă a Naționalului, care își așteaptă cu tot mai neacoperită nerăbdare noul sediu, **Dona Diana**, ciudata comedie renascentistă, adaptată în versuri libere și viziune proprie de Camil Petrescu. În rolurile principale Adela Mărculescu, Damian Crîșmaru și Marius Hudac aduc spre noi spiritul lui Camil, atît de rar prezentat pe scenele noastre, în timp ce de decenii publicul așteaptă mereu piesele celui mai mare dramaturg modern pe care-l avem.

● **ALĂTURI DE COMEDIOARE** recreative și estivale, ecranele noastre vor găzdui în acest sezon și două — numai două — filme românești: **Parașutiștii** în regia lui Dinu Cocea și **Conspirația** de Manole Marcus, care, înainte de a preciza dacă sînt mai bune sau mai puțin bune decît altele, străine sau românești, știm că ne dau posibilitatea reîntîlnirii cu doi actori de primă mînă — Florin Piersic și, respectiv, Ilarion Ciobanu, îndrăgiți de publicul dispus mereu să ierte, de hatîrul lor, păcatele filmelor.

...ascultăm

● **LA BRAȘOV, SAU NUMAI LA RADIO,** în transmisiile care îi sînt consacrate, „Festivalul național de muzică de cameră", manifestare plină de prestigiu, care se desfășoară, anual în orașul Bisericii Negre, și care în această ediție va găzdui, printre alte formații, „Madrigalul" lui Marin Constantin, „Colegium musicum Academicum" din Cluj și Filarmonica de pe Someș, cuartetul „Academica", cuartetul „Contemporan", Orchestra de cameră a Filarmonicii bucureștene, baletul și opera de cameră din Timișoara.

...vizităm

● **LA GALERIA „ARTIND"** din Calea Victoriei, expoziția de design intitulată „Artă și industrie" și demonstrînd cu strălucire că industria trebuie și poate să fie frumoasă, că arta poate și trebuie să fie industrială, într-un secol în care barierele între domenii cresc atît de amenințător, încît nu rămîne decît să fie, revoluționar, desființate.

● **LA CASA DE CULTURĂ** a Institutului român pentru relații cu străinătatea expoziția „Copilăria mea" strîngînd stranii compoziții, semnate de creatori infantili din mai multe țări ale globului și sădind în noi nu numai admirația nostalgică, ci și întrebarea dacă artiștii adulți sînt altceva decît niște copii care se încăpățînează de milenii să nu mai îmbătrînească.

ORIZONTURI

Istorie curentă

Profund concentrați asupra uneltelor noastre

În acest anotimp aproape că nu se poate dormi. Pămîntul își desăvîrșește roadele. Oamenii le culeg pretutindeni într-o fantastică întrecere, ca și cum ar vrea să taie respirația obișnuită a trecerii timpului. În uzine se îndeplinesc indici de plan care devansează calendarele, care plasează pur și simplu combinate întregi, întreprinderi și secții, cu fluxurile lor tehnologice incandescente, în lunile octombrie, noiembrie și decembrie ale acestui an decisiv în realizarea obiectivelor Cincinalului înainte de termen. Sînt șantiere în care construcțiile evoluează atît de rapid, încît se prevede intrarea imediată în funcțiune a unor hidrocentrale și termocentrale pe ale căror kilowați-oră se conta mult mai tîrziu pentru racordarea lor la sarcinile energiei electrice a țării. Pretutindeni oamenii muncesc, într-un ritm nemaiîntîlnit, și pretutindeni se afirmă ca o constantă tradițională cultul pentru muncă și îndeplinirea angajamentelor asumate în consens unanim la Conferința Națională a Partidului Comunist Român, de la ale cărei lucrări se împlinește un an. Să ne amintim : în acel iulie fierbinte — 1972, cînd țara înregistra, semnificativ, cea mai mare recoltă de cereale din întreaga ei istorie, oamenii muncii, prin reprezentanții lor, au hotărît să îndeplinească planul cincinal în patru ani și jumătate ! „Îndeplinirea înainte de termen a planului cincinal — se afirma în rezoluția elaborată în acest sens de Conferință — reprezintă un imperativ major al accelerării dezvoltării economico-sociale a țării noastre, în interesul avîntului general al construcției socialiste, al ridicării mai rapide a nivelului de trai al poporului". Și, se poate spune, realizările de pînă acum îndeplinesc acest deziderat, pentru că la baza angajamentului luat de oamenii muncii a stat analiza profundă, științifică a întregului potențial uman și material, din perspectiva devenirii noastre, a aspirațiilor spre culmile civilizației. În cei doi ani și jumătate de cînd s-a trecut la realizarea acestui cincinal, venitul național a devansat ritmul produsului social ! E destul să înregistrezi rapoartele care sosesc din țară, de la diferite cote ale construcției socialiste, ca să-ți dai seama că oamenii trăiesc cu intensitate acest moment culminant al biografiei lor și că dăruiesc tot ce au mai bun pentru binele patriei. Sîntem profund concentrați asupra uneltelor noastre, asupra calității muncii noastre, asupra roadelor pe care le culegem și le tezaurizăm ca niște buni gospodari, conștienți că numai în acest fel ne asigurăm fericirea pe care au visat să o atingă, de-a lungul generațiilor, cei mai lucizi fii ai poporului.

În aceste zile de vară la Helsinki

În aceste zile de vară la Helsinki, ministrul nostru de externe, George Macovescu, luînd loc la masa tratativelor în vederea realizării unui acord comun de securitate și cooperare în Europa, arată, citîndu-l pe tovarășul Nicolae Ceaușescu, președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România : „Trăind în Europa, acordăm atenție deosebită dezvoltării relațiilor cu țările europene, înfăptuirii securității pe continent. Dorim să se realizeze în Europa asemenea raporturi care să excludă posibilitatea unor noi războaie, să deschidă perspectivele unei largi cooperări în toate domeniile de activitate, să asigure independența și securitatea tuturor statelor, și, totodată, să ofere posibilitatea dezvoltării de relații de colaborare, pe baze noi, cu celelalte țări ale lumii, contribuind astfel la cauza generală a cooperării și păcii între popoare".

Da ! Categoric, Europa, continentul considerat de unii profeți ai apocalipsei ca un tărîm bîntuit de oboseală, de nevroze și angoase și mai ales de bătrînețe, are destulă vigoare și geniu ca să ofere lumii un exemplu de înțelegere și de bună conviețuire. Deci, cîți dintre noi nu au visat la o Europă în care oamenii se întîlnesc vorbind limbi diferite, comunică dincolo de programele lor politice și de ideologii, dar respectîndu-și principiile și idealurile uneori atît de deosebite, confruntîndu-se pașnic, călătorind și întîlnindu-se unii cu alții nu numai la congrese și conferințe, ci chiar în viața de toate zilele, împrietenindu-se, iubindu-se, crescînd flori, construind case, mașini electronice, sateliți de comunicație, dormind cu ferestrele deschise, fără spectrul comunicatelor de război și amenințării cu cele 15 tone de trinitrotoluen așezate sub pernă !

La Berlin, unde se întîlnesc tinerii din toată lumea

România este una din acele țări care, în concertul patriilor convocate la Conferința de la Helsinki — Austria, Belgia, Bulgaria, Canada, Cehoslovacia, Cipru, Danemarca, Elveția, Finlanda, Franța, Republica Democrată Germană, Republica Federală Germania, Grecia, Irlanda, Islanda, Italia, Iugoslavia, Lichtenstein, Luxemburg, Malta, Monaco, Norvegia, Olanda, Polonia, Portugalia, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, San Marino, Spania, Statele Unite ale Americii, Suedia, Turcia, Ungaria, Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice, Vatican — se afirmă, prin tot ceea ce întreprinde pe plan extern, ca un simbol al păcii. În rîndul oamenilor muncii care edifică societatea socialistă multilateral dezvoltată, societate incompatibilă cu amenințarea cu forța, cu agresiunea și cu războiul, tinerii și studenții se află printre solii cei mai perseverenți ai afirmării păcii și prieteniei. Uniunea Asociațiilor Studenților Comuniști din România pornește, de fapt, în întreaga sa activitate internațională, de la aprecierea tovarășului Nicolae Ceaușescu, prin care se afirmă că „Tînăra generație, mai puțin legată de vechile stări de lucruri anacronice, este profund animată de dorința găsirii căilor spre înțelegere și conviețuire pașnică între națiuni, spre prietenie și colaborare între popoare, pentru crearea unui climat internațional ca fiecare națiune să-și poată afirma liber și nestingherit forța înnoitoare, aspirația spre o viață mai bună". Cu aceste cuvinte, tipărite în conștiință și în simțire, se prezintă în aceste zile la Festivalul Mondial al Tineretului de la Berlin tinerii țării noastre, între care foarte mulți studenți. Ei vor beneficia, desigur, de întreg climatul politic ce se afirmă la masa conferinței de la Helsinki. Berlinul, gazda marii întîlniri dintre tinerii de pretutindeni, cunoaște în aceste zile o atmosferă extraordinară, prilejuită de o vară neobișnuit de limpede. Pretutindeni au fost arborate drapelele națiunilor și organizațiilor participante și simbolul florii în cinci petale care semnifică solstițiul celor cinci continente de tineri; teatrele, sălile de spectacole, sălile de conferințe și mese rotunde, stadioanele, tribunele în aer liber, așteptau de mult într-o atmosferă de sărbătoare caleidoscopică acest imens fluviu de iuventute care se întîlnește sub deviza „Pentru solidaritate antiimperialistă, pace și prietenie". La plecarea spre orașul care a trecut prin atîtea mari confruntări istorice, spicuim cîteva declarații ale membrilor delegației române.

NECULAI IFRIM : „Am trăit o clipă de emoție puternică atunci cînd mi s-a comunicat că sînt propus să fac parte din delegația română la Festival. Sînt hotărît să le transmit tinerilor cu care voi avea prilejul să discut gîndurile bune, prietenești, ale tinerilor cooperatori din România socialistă, să le împărtășesc din munca și viața noastră și să asigur pe tinerii din alte state, care luptă cu curaj pentru libertăți sociale și politice, de solidaritatea noastră activă, militantă, cu lupta lor nobilă și dreaptă".

ENACHE NICHIFOR : „Mă bucură în mod deosebit faptul că participarea la Festival îmi va oferi posibilitatea de a fi prezent la o serie de dezbateri consacrate problemelor vitale ale generației tinere, de a milita în spiritul politicii partidului și statului nostru pentru apropierea tinerilor de pretutindeni, în lupta pentru o lume a păcii, în care fiecare popor să se dezvolte potrivit voinței sale suverane".

IOAN LUPUȘOR : „Este pentru prima oară cînd particip la o manifestare de asemenea amploare. Sînt fericit că voi participa la întîlnirile cu celelalte delegații, să-mi spun și eu cuvîntul, să-i asigur pe tinerii din alte țări ale lumii de sinceritatea sentimentelor tinerilor din România, de hotărîrea lor de a contribui la strîngerea legăturilor dintre țări și popoare".

ADRIAN DOHOTARU

Ioana Coja Ansamblu de prototipuri (porțelan)

ANA BLANDIANA

Iulie — luna de naștere a pîinii

În luna iulie nu mai sînt cireșe și căpșuni. Bucuria mirată a primelor fructe și emoția ambiguă a trecerii dinspre primăvară spre vară s-a consumat. În iulie frunzele nu mai cresc și cloștile nu mai scot pui, nimic nu se mai grăbește să apară în lume, tot ce trebuia să se nască s-a născut, naturii nu-i rămîne decît să-și privească satisfăcută, și fără nostalgie încă, opera. O, nu are mult timp, nici acestei luni nu-i sînt date mai mult de 31 de zile, va veni august, cu nimic deosebit, la fel de bogat și de strălucitor, locuitor al aceleiași culmi, dar niciodată această nonșalanță nu se va repeta, se va insinua în plus bănuiala că toamna există.

Acum, însă, în iulie nimic nu are frumusețe, nimic în afara acestor piersici, acestor caise, acestor roșii, acestor vinete, nimic în afara acestor imense lanuri galbene care se lichefiază și curg în rîuri de grîu. S-au întîmplat desigur importante fapte istorice, au avut loc revoluții și s-au declanșat războaie în această lună ca și în toate celelalte ale anului, dar nimic nu rămîne în memoria noastră fericită în soare decît sensul veșnicei și esențialei aniversări : iulie, luna de naștere a pîinii.

În munți se coc fragii, smeura și afinele, în livezi merele, perele; nisipul mării e cald, iarba pădurilor dulce; începutul greu a fost demult uitat și sfîrșitul greu nu a fost imaginat încă. Să nu ne gîndim la ce a fost și la ce va mai fi, să traversăm fericiți colorata amiază; iulie, vîrstă de 30 de ani a naturii...

REFLEX

Biblioteca — obiect de cult

Cine are curiozitatea de a cerceta într-un buletin Cărți noi, volumele apărute în luna trecută, constată nu numai că numărul acestora depășește constant o sută, ci și că aproximativ șaizeci de volume îl interesează direct pentru a se forma ca individ instruit al societății contemporane, a-și ridica necontenit nivelul profesional și a cuprinde în cunoștințele sale marile valori culturale ale tuturor timpurilor și de pretutindeni. În România, cu alte cuvinte, apar lunar cam șaizeci de cărți indispensabile aceluia care se respectă din punct de vedere intelectual. Aceste cărți fiind, în general, ieftine, accesibile celui cu venit mijlociu și mai mare decît mediu, intelectualul român contemporan poate achiziționa treizeci, patruzeci de volume lunar (din cauza tirajelor necorespunzătoare ale unor cărți care se epuizează uneori „pe sub-mînă", sau numai la îndemîna norocoșilor). Problema locuințelor fiind în curs de rezolvare, iar rafturile bibliotecilor putînd suporta și cîte două, trei rînduri de cărți, depozitarea nu ridică probleme insolubile, ca lectura, de pildă. Unui om care se respectă nu-i poate lipsi din casă (citind la întîmplare) : Dante, Boccacio, Shakespeare, Balzac, tragicii greci, Dostoievski, Tolstoi, Stendhal, Eminescu, Rebreanu, Sadoveanu, Marin Preda, Coșbuc etc., cu alte cuvinte, circa două mii de volume scrise pentru eternitate de către artiști geniali, din diferite timpuri și locuri. Trebuie adăugate, pentru întregirea bibliotecii obligatorii: 1) O mie de volume de critică, eseistică, memorii, scrisori, călătorii, istorie etc. 2) Cinci sute de volume de specialitate și înrudite cu specialitatea profesată, în cadrul cărora intră și colecții complete de reviste. 3) Circa cinci sute de biografii de oameni iluștri, albume de artă etc. 4) Un număr variabil de cărți beletristice care ne mențin în actualitate, aici intrînd : Marin Sorescu, Nichita Stănescu, Doinaș, Baranga, Eugen Barbu, Lăncrănjan, Italo Svevo, Italo Calvino, Dino Buzzati, Ion Gheorghe, Ioan Alexandru etc. 5) În sfîrșit, fiecare bibliotecă are un specific al ei. Astfel, pot exista într-o bibliotecă oricît de respectabilă ar fi ea, cîteva sute de romane polițiste, sau cîteva sute de cărți umoristice, de agrement, sau cîteva zeci sau sute de volume de literatură fantastică. Acestea din urmă constituie, de obicei, partea citită și iubită a bibliotecii, restul, grosul ei, fiind alcătuit din cărțile respectate, literatura și știința acceptate apriorie ca expresie a desăvîrșirii, sau a adevărului, sau măcar a inegalabilului verosimil. Chiar dacă, din cînd în cînd, în cursul unei crize de conștiință, sau în urma unui șoc psihic, sau în urma unui traumatism moral, posesorul bibliotecii pătrunde întîi cu mîna, iar ulterior cu ochii și cu mintea în spațiul cel mai vast, tabu-izat al bibliotecii, această atitudine culturală nu e de durată. Ca orice convalescență, durează maximum cîteva zeci sau sute de pagini. Nu este vorba de snobism aici. Sînt oameni, gata să facă orice nu pentru Matei Caragiale sau pentru Kafka, ci pentru Ion Creangă, sau pentru Slavici, sau chiar pentru Gîrleanu sau Vlahuță, deși n-au vreme să citească din aceștia mai mult decît au citit în școală, cu toate că bibliotecile lor cuprind ediții complete sau, în orice caz, mai vaste decît cele savurate în anii de școală. Posesorul unei asemenea biblioteci este de mult convins că, oricîtă bunăvoință și oricît timp ar avea, ritmul apariției cărților bune depășește cu mult ritmul unei lecturi cu o viteză normală, timp de 24 ore zilnic. E bine să reflectăm la faptul că în unele țări ale lumii tinerii sînt învățați să citească, după metode moderne, pînă la 2 000 cuvinte pe minut !

MIHAI NEAGU BASARAB

„Muzică de flăcări și harpe"

O inițiativă deosebită se remarcă în nr. 4/1973 al reputatei reviste „Secolul 20" care dedică rubrica „Scriitori români peste hotare" poemelor traduse în limba germană ale poetului Eugen Jebeleanu, cu un plus de omagiu adus laureatului de anul acesta al premiului internațional Herder.

Traducerea, de o înaltă ținută artistică, aparține lui Alexandru Al. Sahighian, care este și semnatarul articolului omagial. Deschiderea acestui articol printr-o elogioasă și pertinentă prezentare a „servitorului dezmoșteniților soartei" — după cum se definea însuși Jebeleanu — ne introduce în opera celui care „cu o luciditate nemiloasă deslușește radiografii ale existenței umane, ale miracolului vieții și ale absurdului implacabilei morți", teme ce revin obsesiv în această „muzică de flăcări și harpe".

Dificultatea descoperirii corespondențelor în limba lui Holderlin fac ca activitatea tălmăcitorului să fie ea însăși aproape de actul artistic, însemnînd, în același timp, o explorare mai profundă în universul poetic al lui Jebeleanu.

ADRIAN GEORGESCU

O casă de umbre și lumini

Aici, pe strada Mendeleev nr. 29, zidul casei cu mortarul roș pînă la cărămizile igrasiate contrastează evident cu lumina textului de pe placa memorială — gestul firesc al unor admiratori : „În această casă a trăit, a lucrat, a suferit și a murit neînțeles pictorul Ștefan Luchian (1868—1916)". Cuvinte calde și semnificative, pildă urmașilor care nu ar trebui să uite locul tainic, leagănul creației unui mare artist. Din păcate, edilii orașului sînt încă, pentru acest perimetru al străzii, trecători grăbiți. Poate că o echipă de restauratori, studenți ai Institutului de arhitectură „Ion Mincu", ai Institutului de arte plastice „Nicolae Grigorescu" și ai Institutului de Construcții își vor face timp odată să repare greșeala celor care de drept ar fi trebuit să se ocupe de acest monument.

AL. RONAI

Umbrelele din București

„A quelque chose malheur est bon". Ploile, căzute pe malul Dîmboviței cu o regularitate absolut tropicală în fiecare după-amiază din iunie, au permis celor ce și-au ales ca platformă a contemplației citadine ferestrele unui etaj să facă o observație îmbucurătoare : capitala s-a îmbogățit cu o mulțime de culori pastelate, grație... umbrelelor. În sfîrșit, tradiția umbrelei negre, de o sobrietate vecină cu mohoreala, a cunoscut o înfrîngere binevenită. La orele 16—17, ora de închidere a birourilor pentru numeroase instituții, mulțimea compactată pe trotuare în așteptarea semaforului pe verde oferea un spectacol agreabil cu ciupercile ei de mătase policromă ; în momentul în care se punea în mișcare, devenea un spectacol cinetic demn de paleta unui Jacques Demy. Cum veneau din sensuri diferite, încrucișîndu-se și apoi diversificîndu-și aleatoric drumurile, umbrelele din București erau o încîntare pentru ochi.

Cu atît mai mîhnitoare, apoi, reflecțiile cu referință la monotonia acră a panourilor de lemn de pe care continuă să lipsească afișele publicitare, multe și colorate, uneori interzise de cîte o inscripție pe cît de categorică pe atît de lipsită de logică, alteori pur și simplu întîrziate de o inerție regretabilă. Ce ploi ar ști să stimuleze fantezia Municipiului și în acest domeniu? Ce averse zilnice s-ar dovedi fertile pentru penelul artiștilor graficieni și pentru interesele RECOM-ului ?

GEORGE AMBRUȘ

Un adorator al limbii române

La noi este un lucru destul de puțin obișnuit ca în coloanele unei reviste literare să se comenteze o apariție din numărul precedent al aceleiași publicații. Rîndurile de față sînt însă fericit prilejuite de inspirația lui Pham Viet Dao, tînăr vietnamez a cărui studenție are ca decor tandru colinele dulcelui tîrg al Ieșilor. „Amfiteatru" din iunie i-a publicat două poezii care, fără pretenția de a constitui o pildă de măiestrie literară, ating o cotă onorabilă. Semnificația debutului depășește însă considerabil valoarea intrinsecă a notației lirice respective. Sensibilitatea lui Pham Viet Dao, născut pe un sol atît de departe, geograficește, de noi, vibrează într-un mod familiar nouă. Limba română, natura românească, valorile perene ale culturii românești, iată instrumentele cunoașterii cu care tînărul vietnamez vine, sincer și adînc emoționat, să contemple sufletul unui popor prieten. Și consemnînd firescul căutării lui Eminescu la țărmul nostalgic al mării (poate, deși nerostite explicit în poezia la care ne referim, și urmele spiritului eminescian în Ieșii de astăzi), nu putem să nu subliniem, cu satisfacție, că poetul începător de astăzi va fi încă unul dintre tot mai numeroșii admiratori străini ai Luceafărului pe toate meridianele lumii.

PAVEL PANCIU

Despre vulgaritate

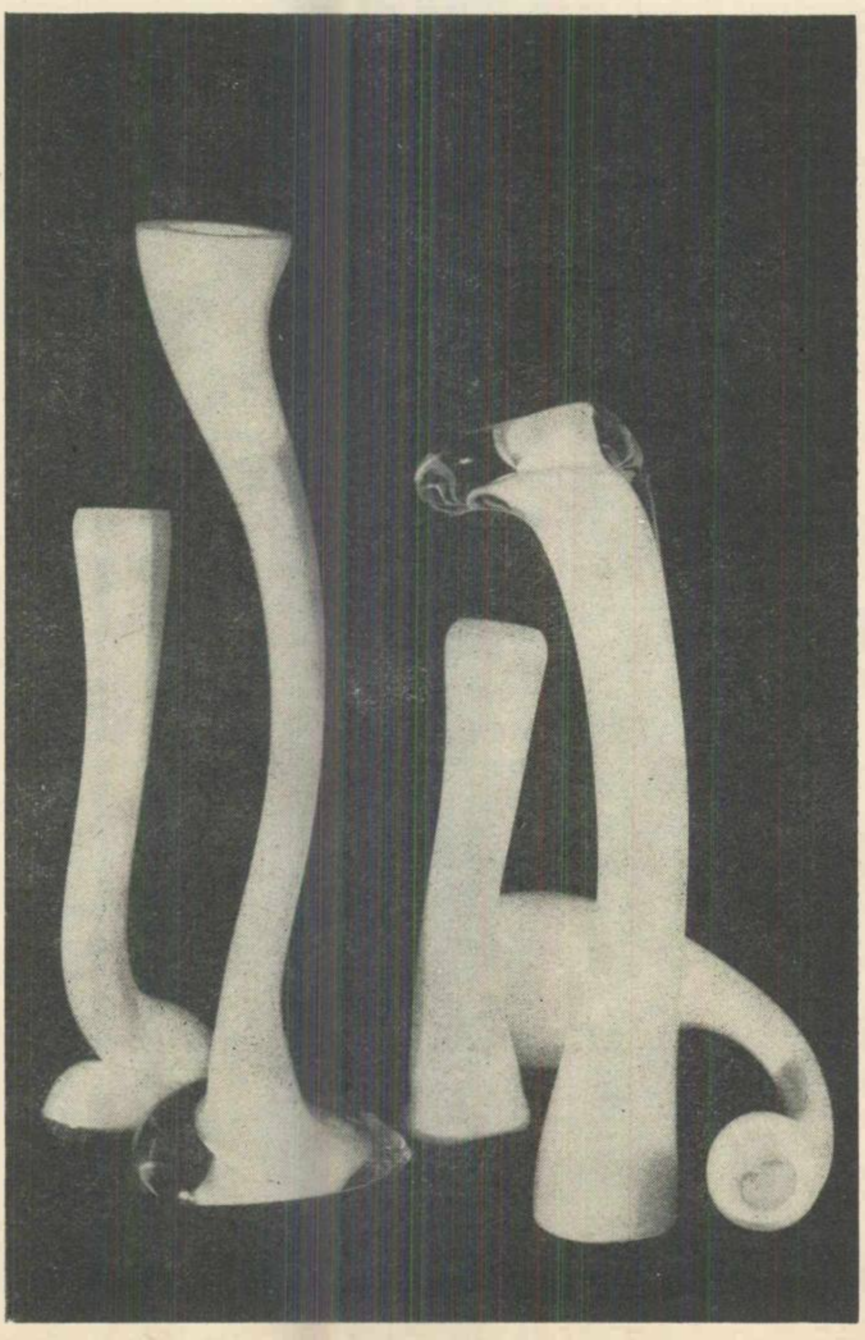
Nu intenționăm, prin rîndurile de față, să afirmăm că „memoriile" poetului Sașa Pană nu ar avea justificare ori valoare literară. Dar, nici nu putem „înghiți toate pastilele" — ca să-i folosim stilul „liber de prejudecăți" — pe care ni le oferă, cu multă generozitate poetul pe parcursul celor 688 de pagini.

Fiind posesorul unei unice arhive literare (reviste, fotografii, scrisori etc.), poetul Sașa Pană ar fi putut oferi istoriografiei literare documente de o mare valoare. Domnia sa, însă, „romanțează" documentele, prezentîndu-și, totodată, autobiografia pînă-n cele mai mici amănunte, nu odată lipsite de interes și chiar penibile. Astfel, lectura memoriilor sale, grupate sub titlul „Născut în oz", lasă impresia unei elaborări prolixe, sofisticate.

Iată cîteva „mostre"; fapte și întîmplări care nu interesează pe nimeni: destinul cățelușei Serafina, moartea cățelușului Bob, poreclit și Kellog, „pentru că trăia în foarte bună înțelegere cu pisica" sau faptul că într-o zi poetul s-a gîndit să-și revadă o lucrare despre alcoolism.

Nici întîmplările intime nu sînt păstrate pentru sine de către poet : „în noaptea de 30 spre 31 august, cînd ne pregăteam să părăsim Dorohoiul, în pîntecul soției a lovit întîia oară o viață viitoare".

Nutrind o nejustificată simpatie față de opera unor anonimi cu prezență „remarcabilă dar meteorică", cum sînt : G. Rîncă, R. Iulian, M. Holda, N. Furcă, S. Maur, F. Corșa, Max Ochiu, A. Zaremba, L. Deleanu, S. Eliad, M. Milany, B. Florian, Tana Quill, E. Dlugaci, poetul Sașa Pană consideră „Inimi sub săbii" de Eugen Jebeleanu doar niște „poezii muncite, șterse bine de orice firicel de praf", făcînd, totodată, tot felul de insinuări la adresa lui Tudor Arghezi (p. 631). Pe Ilarie Voronca îl consideră „un invidios și răută-

Laurențiu Anghelache — Forme decorative (sticlă)

REFLEX

cios" (p. 405—412, și altele). Despre Ionel Teodoreanu spune „la mai dați-l în găoaza de lux a mămițichii pe fabricantul de acadele zaharisite" (p. 272).
Considerăm că aceste „păreri" ale poetului Sașa Pană nu pot fi calificate decît defăimătoare, pornite dintr-o rea intenție.
Totodată, ne exprimăm nedumerirea și dezaprobarea pentru apariția lor ; gestul poetului Sașa Pană fiind, realmente, incompatibil cu spiritul literaturii noastre. Este, la urma urmei, un gest atît de gratuit, încît devine vulgar.

NICULAE BINDEA

Poveste stranie în întunericul cinematecii

Filmul lui Bunuel, Ingerul exterminator, *atît de controversat în critica de specialitate, a fost adus, în fine !, și pe ecranele noastre. Gazdă : Cinemateca „Union". Spectatorii așteptau depănarea acelei povești triste și stranii, încărcată de misterios, de alegorii semnificative pentru o condiție umană ce traversează infernul, semnificative pentru apogeul unei societăți decrepite. În fine, poate că ochiul critic al spectatorului ar fi găsit și alte adîncimi, mai puțin înțelese fără o concentrare atentă. Însă de această plăcere publicul a fost privat, pentru ca pe ecran s-a desfășurat în realitate o întîmplare... tragicomică. Operatorii cinematecii au încurcat bobinele, au depănat, cu adevărat, poveste stranie, din cale afară de neverosimilă. Practic, nu se mai înțelegea nimic : ba era prezentata o scenă cu care se încheia filmul, ba o alta, ce a mai fost odată rulată... Cînd va înțelege Cinemateca să ofere cinefililor o protecție de calitate, care să nu consume nervii și timpul de pomană ? Pentru că nu e prima oară cînd astfel de povești stranii s-au petrecut pe ecranul sălii Union.*

AL. ROBESCU

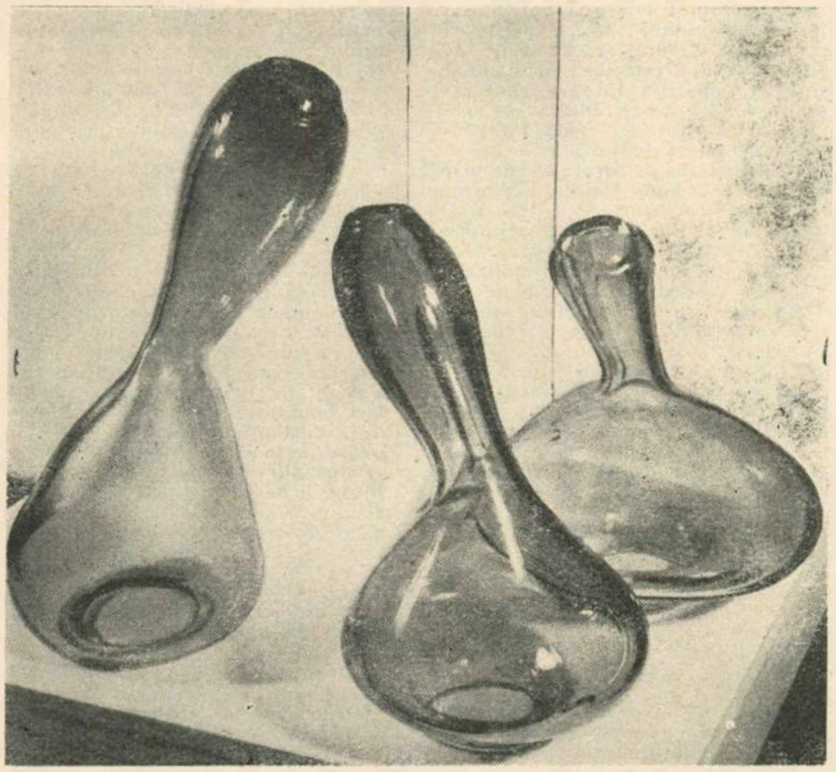
În păienjenișul de umbre și linii haotice

Salutara apariția, de mult așteptată, a primului volum din „Caietele Eminescu". Volumul, demn de toate laudele atît din punctul de vedere al conținutului, cît și a' prezentarii, naște o singură nedumerire : coperta este decorată cu un medalion în care, oricîtă bunăvoință ar avea privitorul, n-ar putea recunoaște chipul poetului național în păienjenișul de linii și umbre haotice. Trebuie, totuși, respectată imaginea celui mai scump poet al existenței noastre ! Lucru pe care graficianul Vasile Socoliuc îl cam ignoră. Nu se putea găsi un portret demn, semnat de unul din marii noștri artiști plastici care să ilustreze cu adînc respect volumul care se deschide ?

ADRIAN OLARIU

Un arheolog și un etnograf cărora nu li se acordă încredere

Nu faptul că există la Tîrgoviște un muzeu de istorie și arheologie mi s-a părut nefiresc. Nici acela că muzeul deschide din ce în ce mai multe șantiere arheologice — mai ales că prin aceste șantiere arheologul Luciana Oancea *(în numai doi ani de la absolvirea facultății) a ajuns, pe baza unei metode originale, la descoperirea a optsprezece așezări omenești pe teritoriul județului Dîmbovița. Și nici faptul că un la fel de tînăr absolvent al facultății de istorie luptă pentru deschiderea unui muzeu etnografic. Nefiresc mi se pare că acești tineri nu trebuie să lupte cu dificultățile pe care le presupun meseriile lor, ci cu lipsa de înțelegere și cu indiferența tocmai a celor datori să le acorde sprijin. Cum altfel s-ar putea interpreta gestul direcției muzeului județean de a retrage muncitorii de pe un șantier abia deschis, în pragul unor iminente descoperiri — astfel că, pentru a-i evita închiderea, arheologul e nevoit să sape singur, timp de săptămîni, fără nici un fel de ajutor ?*

Laurențiu Anghelache — Forme decorative (sticlă)

Se face o mare nedreptate unor tineri cercetători care abia și-au luat în primire posturile ? Cu siguranță că nu. Se face o mare nedreptate unui om doar, deși se mai cunosc și alte cazuri, dar și acestea la rîndul lor izolate, cînd cîte un proaspăt absolvent se lovește de zidul indiferenței sau inerției unora datori să-l sprijine și să-l ajute. Și, în aceste cazuri, nu numai tînărul este cel lezat; este lezată știința, în tot ce are mai frumos și mai înălțător: în entuziasm, în tinerețe, în elan. Supun această problemă forurilor direct interesate de cercetările arheologice sau etnografice din zona Tîrgoviște, pentru că oare nu este firesc, pe linia întregii noastre atitudini și grijii față de tineri, să le acordăm încredere și sprijin acum cînd se află în pragul celor mai frumoase împliniri profesionale ?

ION IORGOVAN

Focare de infecție pe bulevard

„Casata", „Eva", barul din pasajul de la Universitate, barul de zi din Piața Romană, trotuarul cinematografic al bulevardului Gh. Gheorghiu-Dej, cofetăria din Piața Amzei și, de curînd, unele ștranduri, iată numai cîteva locuri, unde, printr-o ciudată toleranță a factorilor de răspundere, parazitismul social își desfășoară o inadmisibilă „activitate", în primul rînd de existență și apoi de proliferare, în special în rîndurile tinerilor dezorientați, pentru care organizațiile U.T.C. din școli, facultăți și întreprinderi au datoria, de atîtea ori numai verbal asumată, de a îndruma și controla, în spiritul unei apropieri de OM, de principiile eticii noastre existența tinerilor. Credem cu toată convingerea în posibilitatea reașezării unor tineri pe făgașul muncii și al cinstei, dar pentru aceasta, fiecare dintre noi trebuie să-și aducă contribuția, înfierînd hotărît orice alunecare pe panta ratării, a refuzului de a se încadra în munca productivă. Munca e grea, dar ea este singura dimensiune care poate da un sens vieții omenești.
Propunem o acțiune serioasă de „salubrizarea străzii", de către echipe formate din muncitori, elevi, studenți, împotriva acelor tineri (și nu numai tineri) care-și permit, cu dezinvoltură, să sfideze munca majorității, să se poarte, efectiv, săptămîni, luni și ani de zile într-o „contemplare" irațională, vegetativă, frecventînd la nesfîrșit bulevardele „timpului pierdut". Nu avem voie ca să trecem pe lîngă asemenea specimene ridicînd din umeri și fugind de răspundere !

VIRGIL SUCIU

Unde puteți citi articolul „Publicul și cultul ambalajului"?

Renunțînd la programele de sală aride, paupere și neatractive, Studioul de teatru al I.A.T.C. a abordat, de curînd, o nouă formulă de prezentare a producțiilor sale : Caietul-program.
Ultimul (redactat de George Banu și Monica Săvulescu) impresionează prin eleganța prezentării artistice și grafice, prin seriozitatea cu care propune dezbaterii o problemă nu mai puțin majoră ; arta și publicul. Intervențiile sînt semnate, în majoritate, de studenți ai secției teatrologie-filmologie și exprimă preocuparea acestora de a cuceri publicul, de cizelare a stilului și ideilor. Articolele „Raportul locului teatral cu societatea...", „Marx despre obiectul de artă", „Telespectatorul și specificul T.V.", „Montajul — dimensiune psihică ?" sau „Publicul și cultul ambalajului" dovedesc că șansa afirmării autorilor lor pornește adesea cu brio, încă de pe băncile școlii. Astfel, ultimul caiet-program al „Cassandrei" inaugurează o metodă necesară unei școli de teatru și, desigur, perfectibilă în timp.

BARBU MUNTEANU

Subiect de meditație cacoveniană

În numărul din 14.06.1972 al revistei clujene „Tribuna", tovarășul Viorel Cacoveanu face, la pag. 14, o strălucită analiză a fotbalului nostru, sub titlul : „16 sau 18 echipe în divizia națională A ?!" *Deci, la părerile* „docte, ample și responsabile ale unora dintre cei mai buni specialiști și observatori ai fotbalului nostru — Radu Urziceanu Gigi Mitroi și Ioan Bocioacă". *se adaugă și glasul, cel puțin, la fel de „doct, amplu și responsabil" al lui Viorel Cacoveanu, cunoscut printre rafinații prozei românești ca autor al „excepționalului" roman „Un coniac pentru o fată". El, V.C., ne relevă :* „În momentul de față, echipele noastre joacă în 30 de duminici, iar anul are 52 ! Ce trebuie observat ? Că în 22 de duminici nu se joacă fotbal ! ! Asta înseamnă că aproape o jumătate de an (5 luni și 2 săptămîni) echipele noastre nu joacă fotbal. Nu e oare prea mare pauza, nu jucăm prea puțin ? ! Iată un subiect de meditație". *Mai departe... medităm la condițiile climatice neconvenabile :* „cînd e prea frig, cînd e prea cald", *ajungînd la importanta descoperire :* „dacă vrem să ținem pasul cu înalta societate a fotbalului mondial, sîntem obligați să ne facem rost de niște prelate". *Cum putem obține această* „bază materială indispensabilă" *o aflăm mai încolo: desființarea echipelor de tineret-rezerve,* „care joacă fără miză, fără un scop în sine". *Reprezentarea geografică îl preocupă și pe V.C. :* „De ce oare Iașul, Timișoara sau Oradea să nu fie reprezentate în divizia A ? Sau chiar Constanța, Aradul sau Tg. Mureșul ?". *Noi am adăuga* și *orașele celor 2 finaliste ale Cupei României 1973. Mai jos, ajungem la jucător, pe care trebuie* „să-l cointeresăm". *De aici se naște* „o întrebare : oare fotbaliștii noștri nu se pregătesc prea mult ? Oare pregătirea de bază nu se face la juniori ?".
Deci, vom avea „un fotbal de clasă mare și un prestigiu deosebit în lume" *dacă : 1) desființăm echipele de tineret ; 2) facem rost de niște prelate ; 3) introducem în divizia A cît mai multe echipe, din cît mai multe orașe, sate și comune și, la sfîrșit, dar nu în ultimul rînd ; 4) jucătorii nu se vor mai pregăti atît de mult.*

DAN OPRESCU

...După cum poate atesta și bătrînul Aristotel dacă ar asculta radio

De la o vreme, „poetica" a devenit un fel de cuvînt magic care poate fi utilizat indiferent unde și indiferent în ce accepții.
Radiodifuziunea (prin radiodifuziune se înțeleg și alții) pe care am suspectat-o întotdeauna de idei originale, își aduce și aici contribuția.
Pînă nu de mult exista o emisiune intitulată modest „Moment poetic", în cadrul căreia se citea o poezie, ba chiar și două, după caz.
Numai că, redactorii emisiunii, auzind de substantivul poetica, s-au gîndit, prin analogie cu adjectivul „poetic-ă", că și acesta desemnează cam același lucru și l-au adoptat.
Dar după cum știe orice om cu puțină carte, poetica înseamnă cu totul altceva.
În antichitate, ea însemna o teorie a genurilor literare, după cum poate atesta și bătrînul Aristotel dacă ar asculta radio.
Termenul a evoluat și s-a specializat, ajungînd să însemne o anumită ramură a teoriei literare care se ocupă cu studiul compoziției și structurilor literare, în poezie, precum și în proză.
Dacă vom deriva în continuare substantive după ureche, vom ajunge să spunem, probabil, „melodica" pentru emisiunile muzicale, „sportivica" pentru cele sportive, „agricolica" pentru cele agricole etc.
Noroc că eroarea aparține Radiodifuziunii și nu e preluată decît de cîteva milioane de ascultători.

RADU POPOVICI

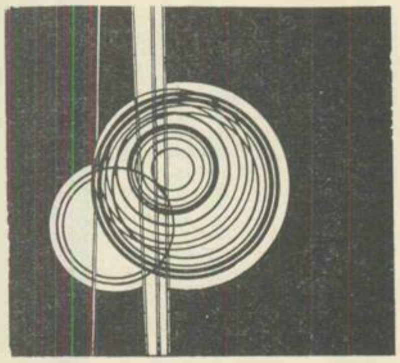
Avatarurile lui George Enache

Inițial, aveam de gînd să analizăm fiecare „cîntec" interpretat de G.E., de nelipsitul G.E. Ne-am dat seama curînd însă că ar fi o întreprindere uriașă, datorită cantității enorme de stupizenii emanată, prin intermediul radioului și T.V., de G.E., omul-care-zîmbește-mereu cu gura încleștată. Prostul gust, lipsa de imaginație, cultură și bun simț caracterizează marea majoritate a acestor „cîntece", scrise, parcă, pentru oligofreni. Un singur exemplu: „Am întîlnit o fată / o fata minunată / și toată ziua cînt, / la, la, la, la, la". Nu putem decît să condamnăm regretabila confuzie ce se face între optimismul realist al tinerei generații și o viziune simplistă, idilizantă, deci, periculoasă, care-și găsește expresia, într-o formă aberantă, la G.E. Ne este, efectiv penibil să continuăm, considerînd că ignorarea acestor așa-ziși cîntăreți (pentru că mai sînt destui) este o atitudine împotriva lor.

PETRE LONGINESCU

COMENTARII LA

„Studentul şi societatea"

Cel puţin două sînt, după părerea noastră, calităţile prin care apariţia de faţă aspiră la statutul privilegiat de „eveniment publicistic" (deşi cartea nu a fost recepţionată ca atare de către specialişti şi de publicul căruia i se adresează) : în primul rînd, avem de-a face cu unul din primele studii de acest gen (după „Opinii studenţeşti" — 1969), al cărui obiect special îl constituie problematica tineretului universitar de la noi şi, în al doilea rînd, de faptul că acest studiu, în afara contribuţiei pe care o aduce la cunoaşterea ştiinţifică a acestei categorii de tineri, se tipăreşte într-un moment în care apariţia lui era clar resimţită. Iată de ce salutăm în cartea „Studentul şi societatea" o apariţie de excepţie.

Propunînd un discurs coerent prin intermediul unor concepte, dimensiuni şi indicatori specifici şi ai unei metodologii riguros ştiinţifice şi adecvate cum este cea sociologică, studiul reprezintă materializarea eforturilor conjugate ale unui grup de cercetători sociali de la Centrul de cercetări pentru problemele tineretului din Bucureşti, eforturi cheltuite de-a lungul mai multor ani de investigaţii în acest cîmp special.

Poate că nu dimensiunile cărţii (cam modeste, după părerea noastră, în raport cu tematica abordată, cu corpul de cercetători şi consultanţi ştiinţifici de care a dispus şi cu pretenţia de reprezentativitate la nivel naţional a eşantionului de studenţi asupra căruia s-a efectuat cercetarea) sînt cele care îi conferă valoarea ci, în primul rînd, problematica asupra căreia şi-a concentrat intenţiile : profilul politic şi socialprofesional al tineretului universitar din România. Sînt analizate, astfel, structura şi dinamica socioprofesională a studenţimii, diseminarea informaţiei politice (nivelele de informare politică, factorii de transmitere şi receptare a informaţiei politice etc.) precum şi alte aspecte ale complexei relaţii student-societate. Relevînd dinamicitatea raporturilor studenţimii cu societatea, necesitatea analizei ştiinţifice a problematicii tineretului universitar nu numai „în sine", ci şi în cadrul societăţii, studiul argumentează totodată necesitatea studierii longitudinale, pe o mare întindere de ani a acestei dinamici, studiere care presupune elaborarea şi perfecţionarea unui aparat conceptual şi a unor instrumente valide, fidele şi sensibile, capabile să „se muleze" pe realităţile studiate, să surprindă invariantele acestei realităţi sociale. O parte din această sarcină revine în viitor, aşa cum consideră autorii studiului, noii „subdiscipline predominant sociologică, integrată în cercetarea multidisciplinară a generaţiei tinere, avînd ca obiect tineretul universitar conceput ca o realitate socială aflată în raporturi complexe atît cu mediul social imediat (universitatea) cît şi cu societatea în ansamblul ei" — subdisciplină neconstituită ca atare încă dar cunoscută deja sub denumirea de **STUDENTOLOGIE**. (Conceptul de „Studentologie" a fost introdus la noi încă de acum patru ani în presa studenţească de către cercetătorul Fred Mahler, unul din coordonatorii anchetei de faţă). Putem afirma că în ansamblu, rezultatele anchetei sociologice prezentate în cartea „Studentul şi societatea" au ca principală calitate acurateţea demersului ştiinţific (ceea ce, însă, uneori nu e suficient). De la ipoteze teoretice, ipoteze de lucru şi pînă la concluzii, ancheta oferă imaginea unei elegante unităţi, fapt explicabil prin aceea că la realizarea ei şi-au adus aportul coordonator renumiţi cercetători sociali ca Fred Mahler, Achim Mihu sau Constantin Schifirneţ, precum şi 26 de consultanţi ştiinţifici de la institutele de profil sau principalele catedre de ştiinţe sociale din ţară, organizaţia U.A.S.C.R. şi Ministerul Educaţiei şi Învăţămîntului.

Am reproşa studiului un oarecare grad de artificialitate în ceea ce priveşte adecvarea conceptelor la realitate, precum şi o oarecare precaritate a ipotezelor şi, mai ales, a concluziilor (care sînt nu numai excesiv cantitative ci şi puţine şi „firave" în ceea ce priveşte cantitatea de nou adusă în raport cu rezultatele furnizate de anchetă, cu argumentaţia statistică ce a rezultat în urma demersului, cu volumul de muncă depusă de cercetătorii şi consultanţii ştiinţifici pe care i-a mobilizat ancheta). Îmbucurător rămîne, totuşi, faptul că o astfel de investigaţie a fost realizată (chiar dacă problematicii considerate nu i-au fost relevate toate dimensiunile), că au fost fixate jaloane ale unui viitor drum în cercetarea ştiinţifică a studenţimii. În acelaşi timp, neprezentîndu-se o cunoaştere totală şi definitivă a acestei realităţi sociale, studiul de faţă propune în concluziile sale veritabile ipoteze pentru ulterioare cercetări în acest domeniu. Nivelul descriptiv, constatativ prezent în această carte urmează, desigur, a fi convertit în explicaţia ştiinţifică, în viitoarele investigaţii de acest gen pe care le aşteptăm cu un real interes, dat fiind faptul că problematica socială a studenţimii este permanentă şi extrem de dinamică şi că nenumărate aspecte necercetate pînă în prezent se află încă în aşteptarea... cercetătorilor.

NICOLAE PETRU

„Sfîrşitul bahic" nu convinge

Impresia unei realităţi fabricate în laborator

Viaţa însăşi oferă şansa originalităţii doar investigînd-o cu un spirit de observaţie penetrant, căutînd să-i redai pulsul specific şi nu să-i atingi epiderma. Evident, putea să fie o carte bună acest „Sfîrşit bahic", chiar foarte bună, dacă faptele de viaţă ce o conturează ar fi fost circumscrise unor dezbateri de idei care să mustească de veridicitate. Altminteri, şarjele lingvistice care plac lectorului la primul contact cu cartea lasă impresia de fals, de laborator.
Totuşi, nu o sensibilitate estetică (izbutită pe alocuri prin închegarea atmosferei cimitirului) lipseşte la urma urmelor, ci una general umană. Între „ars şi artis" a existat totdeauna o ruptură, iar marea proză a fost tributară artei pulsînd de viaţă şi nu meşteşugului artistic, oricît de bun ar fi fost el. Avem nevoie de o proză tonică, fiindcă, într-un fel, poporul nostru cucereşte astăzi o lume nouă şi luptă cu mentalităţi, cu falsuri, cu inerţii, pentru înlăturarea confuziilor, a şovăielilor. Pentru asemenea fapte, trebuie să ai mult curaj, multă putere de convingere. Or, impresia care se degajă după citirea „Sfîrşitului bahic" este asemenea celei oferite de un tablou promiţător prin plasticitate, dar care, din cauza numeroaselor pete albe, nu dă impresia unui realism de adîncime ci al unuia de suprafaţă, rămînînd la stadiul unor fragmente inegale ca valoare, cărora le lipseşte liantul esenţial.
Dăm mai jos cîteva opinii studenţeşti despre acest roman, care deşi pornesc din unghiuri de receptare diferite a cărţii, sfîrşesc prin a ajunge la o concluzie comună : „Sfîrşitul bahic", totuşi, nu convinge.

Acest al treilea roman al lui Petru Popescu (de fapt, înclinăm mai mult să-l considerăm o nuvelă mai elaborată) debutează prin a-şi fixa de la primele cuvinte coordonatele : „Toată povestea a început în 1951 şi aveam douăzeci şi cinci de ani. A pornit de la două lucruri. De la excluderea mea din partid şi de la faptul că vroiam să mă însor" (p. 7), autorul urmărind, în paralel, cele două planuri ale evoluţiei eroului său.

Angajat, în urma intervenţiei unui fost coleg de liceu, la un cimitir evreiesc, ca un fel de om de legătură între autorităţile municipale şi Sacra societate evreiască însărcinată cu programarea şi vînzarea locurilor de veci (p. 16), personajul suferă de pe urma excluderii „dintr-o lume tînără, revoluţionară, necruţătoare", şi a închistării lui într-o altă lume, incompatibilă cu educaţia şi năzuinţele sale : „intram deodată în eternitatea orientală, înfiptă aici, în eternitatea balcanică, ca un strop de vin într-un pahar de untdelemn" (p. 18). Noile sale relaţii se reduc la cele cu spălătorii de cadavre şi cîteva aventuri amoroase cu femei pornite pe emancipare, femei care, „trei din patru vroiau să ajungă secretare, ca să poată vorbi la telefon", dar „nici una n-a vrut să fie nevasta unui numărător de morţi". Tînărul de douăzeci şi cinci de ani, care trăia parcă în genunchi, este acceptat, totuşi, de soţia unui fost coleg de liceu, Florea Duhan, pictoriţă, pe care o cunoaşte pe cînd aceasta frecventa cimitirul evreiesc pentru a-şi întocmi schiţe ce urmau să stea la baza unei lucrări vaste : „Moarte fascismului". De aici acţiunea se simplifică ; deşi relatarea este la persoana întîi, autorul se apropie tot mai greu de personajul său, neglijînd climatul epocii. Totul tinde spre o speculaţie de fotoliu, anticipînd un final moralizator. Tonul povestirii e umoristic, intenţionat sarcastic. Ultima parte a acestei cărţi abundă în descrieri groteşti personajele devin marionete, ori nişte superbe caricaturi etc..

După lectură, „Sfîrşitul bahic" lasă impresia unei realităţi prea puţin cunoscute, fabricată în laborator, elaborarea forţată şi artificială diminuînd calităţile cărţii. În acest fel „Sfîrşitul bahic" nu convinge.

NICOLAE BORTIŞ

Obsedat de analiza lucidă a unor conştiinţe

În linia romanelor lui Petru Popescu, „Sfîrşitul Bahic" continuă un personaj singular, prins în meditaţia şi experienţa lui proprie. Romanul cuprinde o astfel de criză de existenţă, cu momentele ei acute, tensionate dar nu surprinzătoare. Aici însă, mai mult decît în altă parte, personajul ni se pare un pretext, drama lui — în măsura în care tensiunea lucidă şi ponderată poate fi numită dramă — fiind pretextul pentru desfăşurarea dintr-o perspectivă unică, a socialului. Astfel încît raportul apare oarecum inversat : ceea ce pare a fi figura centrală, personajul, este de fapt fondul naraţiunii, centrul de interes al romanului fiind filonul social, devenirea socială, surprinsă în primele ei momente, în desprinderea de confuz. E momentul de clarificare a noii societăţi. În acest sens personajul unic devine semnificativ pentru o întreagă generaţie. Subiectul a mai fost tratat, dar perspectiva şi fresca sînt noi.

Nu există fabulos, nu există paradoxal, nu există artificial sau estetism în scrierea prezentă a lui P. P. Autorul e prozatorul lucid care construieşte pentru a da viaţă unei idei, consecvent în a folosi în analiza psihologică pe care o întreprinde, realul şi numai realul. Remarcabilă ni se parte tocmai această capacitate de consecvenţă nu numai în monologul personajului său, ci şi în realismul scrierii sale. Obsedat de analiza lucidă a unor conştiinţe — sociale şi intime — stilul său nu interferează zona poeziei sau înscenarea dramaturgică. În acest context cartea e echilibrată. Nu interesează în fond finalul şi nici momentul iniţial de conflict, anecdotica întîmplărilor fiind doar faptul secundar, intrînd în instrumentalul romanului. Înţelegem încă din primele momente transformarea de conştiinţă, în sensul

COMENTARII LA

Micul dicţionar enciclopedic

Apariţia Micului Dicţionar Enciclopedic — în Editura Enciclopedică Română — deşi anunţată cu destulă vreme înainte, a fost un eveniment de mare interes. Desigur, nu oricine ştia pentru ce formulă a optat colectivul de autori, care va fi extinderea propriu-zisă a lucrării, aspectul grafic etc.
Acum, la puţin timp după apariţie, putem afirma că Micul Dicţionar Enciclopedic este o reuşită. Lucrare complexă, rod al unei colaborări susţinute între autori şi redactori, dicţionarul încearcă să cuprindă informaţii consistente, de maximă competenţă, dar să surprindă, concomitent, dinamica unor fenomene actuale pe plan naţional, consemnînd, astfel, ritmul extrem de rapid al schimbărilor din lumea contemporană, migraţia termenilor dintr-un domeniu într-altul, relativitatea accepţiilor (uneori de-a dreptul contradictorii!) etc. Îndreptarea spre un model clasic — cum este Petit Larousse-ul, de pildă — nu e o dovadă de neoriginalitate ci una de seriozitate şi de maturitate, de exactă apreciere a posibilităţilor proprii în domeniul lexicografiei. Căci, trebuie spus, dacă Micul Dicţionar Enciclopedic este prima lucrare dintr-o serie ce va cuprinde Enciclopedia Română şi Marea Enciclopedie a României, nu este mai puţin adevărat că această „explozie lexicografică" devenise la noi o chestiune de absolută necesitate... Acum, cînd apariţia dicţionarului este un fapt consumat, nu ne rămîne decît să-i dorim o prezenţă cît mai regulată, eventual anuală (nu ştim dacă aceasta intră direct în vederile editurii), care să-l situeze printre instrumentele familiare de referinţă, aşa încît, în scurt timp, să putem parafraza la modul cel mai serios formula: „On ne dit plus un dictionnaire", on dit „un Larousse", de pe coperta fratelui mai vîrstnic francez.
E firesc ca o lucrare de acest tip, care impune un volum considerabil de lucru în redacţie, apoi în tipografie, de-a lungul diverselor corecturi etc., să prezinte o serie de omisiuni, inexactităţi sau greşeli, pur şi simplu, de literă. O listă a acestora nu şi-ar avea rostul şi ar arunca o lumină nefavorabilă — şi nedreaptă — asupra strădaniilor unui întreg colectiv de realizatori. Alte chestiuni merită însă o abordare mai atentă, în spirit constructiv, pentru îmbunătăţirea ediţiilor viitoare ale dicţionarului.
Iată, de pildă, problema raportului dintre prezenţele străine şi cele româneşti. Pentru personalităţile străine, desigur că au existat o serie de surse, deja elaborate, care au facilitat munca autorilor; în ultimă instanţă, se punea doar problema selecţiei şi, unde era cazul, a considerării dintr-o anume perspectivă personală. Nu acelaşi lucru se poate afirma în legătură cu cele româneşti; aici sursele străine nu mai puteau fi de mare folos; Larousse-ul inregistrează abia cîteva nume, alte dicţionare nici atît. Autorii s-au străduit — şi în mare măsură au reuşit — să alcătuiască liste cît mai complete. Totuşi, o serie de omisiuni devin de neînţeles, mai ales atunci cînd, în domeniul respectiv, figurează nume mai puţin meritorii decît cele neînregistrate. Este cazul absenţei profesorului Vintilă Ciocîlteu, primul profesor român de chimie biologică (de altfel, „reactivul Ciocîlteu" nu lipseşte din literatura de specialitate străină!), poet, intelectual de aleasă ţinută, al Ştefaniei Mărăcineanu, care a lucrat cu Maria şi apoi cu Irène Curie la descoperirea radioactivităţii, al anatomistului Gr. T. Popa, profesor de renume la Cambridge şi Oxford între cele două războaie, elev al lui Eliot-Smith, întemeietor, împreună cu M. Sadoveanu şi G. Topîrceanu al Însemnărilor ieşene, al scriitorului Bogdan Amaru, al dirijorului Remus Ţincoca, binecunoscut de ani de zile în elita muzicii mondiale şi care a concertat de curînd la Bucureşti etc...
Importanţa deosebită a acestui dicţionar, în primul rînd pentru cultura naţională, face necesară, la viitoarele ediţii, o atenţie şi mai mare acordată selecţiei şi redactării articolelor privind personalităţile româneşti afirmate în diferite domenii. Dar chiar şi această observaţie, făcută, repetăm, numai în spirit constructiv, nu vine să ştirbească cu nimic valoarea şi utilitatea dicţionarului. E firesc, în fond, ca o lexicografie tînără să plătească tributul unor greşeli inerente oricărui început. Gazonul englezesc e de un verde strălucitor, e des, moale şi — culmea! — creşte de la sine. Mai greu e în primii 100 de ani: atunci trebuie zilnic udat şi plivit....

DUMITRU RADU POPA

---

de clarificare de conştiinţă, care va surveni în final. Romanul este tocmai gestul analizei faptelor care au dus la această înţelegere, efect; şi, prin analiza lor, surprinderea momentului social.
Există astfel un sens moral al întregii scrieri a lui P. P. — în care eroul, într-o confruntare de conştiinţă cu sine şi cu societatea, sfîrşeşte prin a-i înţelege sensurile şi căile majore. În acest înţeles romanul ne apare ca reprezentînd arta discutării şi cunoaşterii, maieutica.

ANA MOGA

Un roman, din păcate, în stare de proiect

Ca şi în precedentele sale romane, Petru Popescu ne apare obsedat de relevarea experienţelor fundamentale ale existenţei: moartea şi dragostea.
Subiecte dificile, atît de des frecventate, încît, pentru a nu cădea în banalităţi şi platitudini, cer o participare afectivă intensă, dublată de putere de analiză şi reflexie, care să asigure densitatea materialului romanesc, în stare să acopere schema epică sau narativă. Or, tocmai această condiţie se pare că i-a scăpat din vedere scriitorului, grăbit mai mult să enunţe decît să analizeze, să soluţioneze facil decît să problematizeze.
De aici, o anume simplificare a acţiunii şi lipsă de coeziune interioară a personajelor. Nu există decît personaje pozitive sau numai negative, acestea din urmă definindu-se mai puţin prin modul de a acţiona, de-a gîndi, cît prin locul pe care-l ocupă în scara sentimentală a naratorului (romanul se desfăşoară la persoana întîi). Dualitatea se menţine în toată structura romanului, chiar şi la nivelul compoziţiei.
Cîteva zeci de pagini, de altfel cele mai reuşite — Petru Popescu se dovedeşte a fi un veritabil poet al spaţiului thanatic — descriu reacţiile eroului confruntat zilnic cu moartea; lucrează într-un cimitir este prieten cu spălătorii de cadavre etc.
Partea a doua a romanului o constituie experienţa erotică, împănată cu consideraţii de ordin social, ideologic, politic, de la care autorul nu se abţine nici un moment, chiar dacă truismele sînt puse în spinarea personajelor.
Chemarea spre eseistică şi jurnalistică, care se manifestă adeseori prin tendinţa de a spune totul despre nimic sau invers, impietează asupra autenticităţii caracterelor şi situaţiilor.
Dacă trăirile şi reacţiile eroului în acel spaţiu închis, spiritualizat pînă la asceză, al cimitirului evreiesc, surprinse cu acuitate in unicitatea şi profunzimea lor, dau adevărata măsură a talentului, cînd se pune problema relaţiilor dintre sexe, Petru Popescu devine de o frenezie realmente bahică.
Triunghiuri conjugale, încercări de viol, scene „naturaliste", desfăşurate în decor cîmpenesc văzute însă prin binoclu — ah, tehnica, cîte binefaceri aduce ea omenirii — îşi găsesc un loc binemeritat în economia romanului. Pentru a fi mai uşor manevrate, personajele sînt adunate într-un loc comun, un conac de ţară, unde prin relaţiile şi contactele mai directe ce se stabilesc, fie ele erotice sau de altă natură, ar trebui să ne dăm seama mai bine de adevărata faţă a protagoniştilor.
Şi, într-adevăr, prin bunăvoinţa scriitorului, aflăm, chiar dacă pînă atunci exista un echivoc asupra comportamentului şi cauzelor care l-au determinat, adevărata lor identitate.
Naratorul, un ins bun, care trece printr-o criză a personalităţii, în parte cauzată de o nedreptate socială: Florea, un arierat cu veleităţi de artist; Florenţa, soţia lui, pictoriţă ratată şi imorală; Bruno, amantul Florenţei, lipsit de orice scrupul moral etc.
Ai impresia unui film scăpat de sub control, care se derulează cu o viteză ameţitoare.
Şi pentru că totul e bine cînd se sfîrşeşte cu bine, în final se produce o crimă, necesară pentru clarificarea situaţiei şi încheierea romanului.
În concluzie, o carte ce putea să însemne o realizare, cum au demonstrat-o unele pagini, dar scrisă mult prea în fuga condeiului, rămasă în stare de proiect.

PAUL DUGNEANU

„Am citit, totuşi, o carte frumoasă

Am închis cartea cu un sentiment ciudat. Părea că de peste cuvintele profetice ale bizarului magevreu mă priveau "ultimii struguri, ca nişte ochi mari şi trişti, tăcuţi, întemniţaţi în propria lor privire".
Şi m-am gîndit iar la acel lucru foarte cunoscut de orice cititor, şi anume că o carte poate să fie pur şi simplu frumoasă; şi dacă m-ar întreba cineva despre o asemenea carte "Cum e?", i-aş răspunde, aşa cum colonelul spunea despre excelentul său vin: „A fost. Acum..."
Dar poate că cel cu întrebarea nu s-ar mulţumi cu atît, poate ar vrea să îi vorbesc despre „subiectul" cărţii, despre acel „faimos deceniu al VI-lea", cu toate deformaţiile şi mărginirile sale, dar şi cu extraordinarele prefaceri sociale şi de conştiinţă. Dar, i-aş răspunde, desigur că nici măcar nu cred să fie ăsta subiectul, sau dacă e, în fine, să trecem peste el, pentru că, dincolo de confruntări, de lozinci unorri demagogice şi mai ales de acele mobilizatoare lozinci ale epocii de început a socialismului, eu am citit o carte frumoasă.
Şi uite că interlocutorul meu devine şi mai agresiv: mă asaltează acum cu întrebări despre „personaje": cum sînt ele? veridice? bine construite? ş.a.m.d... tot arsenalul ucigător de "lumi" romaneşti!
...Personajele? Lumea? — „ca o oglindă cu două feţe. Pe ce parte o întorci, tot nu vezi dincolo, şi tot pe tine te arată. Fiecare parte se întoarce împotrivă, şi sînt despărţite printr-un miez de nimic".
— Ce să fac? M-am plimbat şi eu printr-acest „miez de nimic", izgonită de agonica stihie a tuturor Daniliucilor („Că sînt şi alţii, se vede, care au undeva în viaţă, pitiţi bine după colţ şi aşteptînd cu răbdare, Daniliucul lor!"), m-am lăsat să cad în oaza de pace şi de moarte a cimitirului evreiesc, am privit şi mai ales am ascultat spălătorii de cadavre, şi limba tainică şi trudnică a morţilor, ca să ţîşnesc iar, odată cu via, în struguri, ca într-un „sfîrşit bahic, ascunzînd mereu un alt început".
Dar e un adevărat „Avocatus Diaboli" al minuţiei analizei anchetatorul meu! Mă întreabă încă şi încă, atît încît ar fi în stare, cu ce-i spun, să scrie alt roman!..
Că de ce, adică, n-are cartea răspuns, şi după atîta trudă şi alergare şi-atîtea regăsiri şi părăsiri să nu ajungă „eroul" la o rezolvare, o punte sigură, un înţeles, ceva care să împace trecutul cu viitorul, prin acest prezent, de deceniu al VI-lea. .. Nu mai ştiu ce i-am răspuns.
Daniliuc, morţii, cimitirul evreiesc, Iancovici, vinul, revoluţia morţii, revoluţia vieţii, pilda semănătorului, Biblia, Oedip, vinul, VINUL.. Ce sentiment ciudat! Stăteam cu cartea în faţă; ea era închisă şi eu gîndeam fără şir, de una singură. Nu era nici un interlocutor, decît cartea aceasta, şi „dînd vorbele ei la o parte, mă găsisem pe mine". Dar pentru ce atunci, de dincolo de cuvintele bătrînului şi bizarului mag-evreu, — oh, această lecţie de înţelepciune orientală! — mă simţeam privită încă de "ultimii struguri, ca de nişte ochi mari şi trişti, tăcuţi, întemniţaţi în propria lor privire"...?

MERIŞOR POPA

DUMITRU MICU

„Țara“ în poezia lui Lucian Blaga

„Poezia care-mi convine mie — zicea Blaga, în 1926 — deși e ultramodernă, o cred însă în anumite privințe mai tradiționalistă decît obișnuitul tradiționalism“... Și adaugă că „adevăratul filon poetic“ și l-a găsit după absolvirea studiilor la Viena, „cînd pe deasupra crustei de studiu, formată la nemți, a inundat fondul băștinaș al ființei sale“. Aserțiunea e, poate, prea categorică și simplificatoare, căci sensibilitatea blagiană specifică începe a vibra, evident, încă din Poemele luminii și ca atare „fondul băștinaș” iradiază în ea de pe acum, prin „crusta de studiu“. Dar materia în care se obiectivează stările lirice nu e, într-adevăr, specific autohtonă (chiar dacă „gorunul“, „mugurii unui vlăstar primăvăratic“, „trandafirii sălbatici“ ne sugerează — nouă românilor — peisaje românești), ba, în bună parte, nu e nici măcar specific terestră, ci cosmică, motivul central al cărții fiind „lumina“, un alt motiv: „cenușa”, un altul „jocul“ (dimensionat la scara infinitului) și poetul operînd de preferință cu stihii: „pămîntul“, „noaptea”, „marea“, „jarul“, „vîntul“. Întoarse, în Pașii profetului și în culegerile următoare, spre pămînt (ca tărîm de existență, nu ca element), privirile spiritului rămîn fixate asupra spațiilor din jurul „vetrei“, în adîncurile cărora dorm „strămoșii“. Poetul nu valorifică însă concretul geografic, își reprimă atracția către pitoresc, spre a da o natură esențializată. Altfel, lirismul ar risca să naufragieze în descripție sau, și mai rău, într-un ilustrativism didactic.

Străin, așadar, de geografic, de etnografic, neprețuind concretul istoric, culoarea, poetul Laudei somnului reține din priveliști doar liniile definitorii, reduce individualitățile la schiță, la schema prototipală. Integrat prin aceasta în expresionism, Blaga il modifică, substituind (începînd cu cel de-al doilea volum al său), impetuozității fugoase, expansivității de nou „Sturm und Drang“, monumentalității gotice, spre care orientaseră curentul reprezentanții săi germani, o exultanță calmă, bucolică, în curînd convertită într-un hieratism de iconografie bizantină. Ridicat peste timp, scos din spațiul fizic, abstractizat, peisajul blagian nu este implicit fără specificitate; posedă una chiar foarte pregnantă: individuală și etnică. Ținuturile de vis ale cărților de după Poemele luminii transfigurează, asemenea cuprinsurilor din basme, peisajul autohton și, cu toată absența (pînă la Nebănuitele trepte) a oricăror indicații toponimice, spațiile create de închipuirea poetului nu ni se înfățișează asemenea unor spații de oriunde; pădurile, apele, „muntele vrăjit“ ale lui Lucian Blaga poartă semne distinctive ale meleagurilor românești și chiar transilvănene. În cutare poem, „pămîntul întreg e numai lan de grîu“ și „spicele își țin la sîn grăunțele ca niște prunci ce sug“. În altul, boabele de grîu „crapă de prea mult aur“. Lanul este presărat cu „roșii stropi de mac“. Flori de mac înroșesc „malul mării de secară“. Uneori, apar și maci negri; aceștia cresc „subt pămînt“. Holdele sînt contrapunctate de vii. Străbătînd, „pe cal turnat în oțele”, satele, „cînd numai umbră, cînd numai om“, sfîntul Gheorghe „binecuvîntă pîinea pe cîmpuri, binecuvîntă vinul pe dealuri“. Toamna, cînd „se coace pelinul în boabe de struguri“, brotăceii se adăpostesc în frunze de viță: „Vițele de vie țin în palme brotăcei“. Versurile sînt scrise, uneori, „pe frunze uscate de vie”. Elemente primordiale de decor sînt iarba, fînul. „Răsărită din papură“, o nimfă își „varsă“, „ca dintr-o nevăzută amforă rotundă“, „trupul gol în iarbă”. De echinox, „mugurii și iarba au crescut repede ca unghiile și părul morților“. „Un țîrîit de greer chiamă luna-n fîn“. „Sufletul satului fîlfîie (...) ca un miros sfios de iarbă tăiată“. „Noaptea, îngerii goi, zgribuliți, se culcă în fîn“. Alte priveliști aduc lanuri de cînepă, crînguri de arin („ariniști“), miriști, cîmpuri în care țîrîie lăcuste, păduri cu „goruni sferici“, cu „tulnice multe“, cu „mușchi jilavi“ și prin al căror „ceas verde” „adie otrăvuri uitate“ peste „brînduși cu viață tîrzie“. Întinsurile sînt brăzdate, firește, de ape și, în cavalcada lui, Sf. Gheorghe „se oglindește pe rînd în apele sfinte și rele”. Apariții dintre cele mai tulburătoare, fîntînile dau tărîmurilor o proeminentă notă individualizantă și, în același timp, un aer de așezări biblice. Simboluri ale arhaicului („Adînc, sub bătrînele / verzile zodii [...] / se-nchid fîntînile“), ele rezumă destinul satului mitic, pîndit de pericolul înstrăinării de propria natură, al smulgerii din matcă. Atinse de „vrajă și blestem“, „fîntînile la uliți rele / gălеți coboară și ridică / -n cerul jefuit de stele“. Înveninate („cineva a înveninat fîntînile omului“), ele turmentează conștiința, provoacă un grav sentiment de culpă („O, nu mai sînt vrednic / să trăiesc printre pomi și printre pietre”); rebele, în orizonturile unui „paradis în destrămare“, resping gălețile îngerilor: „serafimi cu părul lins / însetează după adevăr, / dar apele din fîntîni / refuză gălețile lor“.

În munții „cu crini“, acolo unde poetul localizează sursele sacrului, sclipesc printre brazi, printre „cetini de zadă“, iezere, ochi ai lumii de dincolo, din adîncuri: „Zvon legendar se ridică din brazi. / Ochi atotînțelegător era iezerul sfînt“. // „În pîlnia muntelui, iezerul netulburat / ca un ochi al lumii, ascuns, s-a deschis“. Din timp în timp, zarea pămîntului blagian e străpunsă de pluguri. Plugurile sînt daruri ale cerului („mari păsări negre coborîte din cer pe pămînt“) și coarnele lor sînt ținute de căpeteniile oștirilor de sus: „arhanghelii [...] ară cu plugul grădinile omului“. Stupii, moara de vînt, fumul „căzut din vatră“ sau „din streșini de paie“ participă, de asemenea, cu eficacitate, la determinarea nuanței autohtone a cadrului viziunii. În poemul inaugural din culegerea În marea trecere, poetul vorbește Către cititori din „casa lui“, împrejmuită de „grădina cu stupi“. Altundeva se tînguie că și-a „ucis stupii flămînzi pentru un fagure sterp“. Pradă stărilor depresive, se simte „fratele obosit al cerului de jos și-al fumului căzut din vatră“, își vede „poteca“ vieții coborînd „ca fumul din jertfa ce nu s-a primit“. În străinătăți îl găsește „neliniștea morii de vînt”.

Copacii, în domeniul liric blagian, nu sînt de multe feluri, poetul preferînd să vorbească despre ei la modul generic: „pomi suferind de gălbinare ne ies în drum“; „Mocnește copacul. Martie sună“. Din timp în timp se detașează, totuși, anumite esențe, fără ca faptul să capete vreo semnificatie mai specială. Apare, astfel, în cîteva rînduri, plopul: „...și plopii tremurau, străvechii“: „Nimeni nu mă cunoaște. Vîntul, el singur, sau plopul / de aur. Plop înălțat de-un fir nevăzut asemenea fusului”. Arinul e, și el, numit de mai multe ori: „...se răstignesc singuri / Cristoși înalți pe cruci de arini“: „Cu aroma-i ca veninul / amintește-mi-se-arinul“.

Încă în Poemele luminii, avem gorunul: „ascult cum crește în trupul tău sicriul, / sicriul meu, / cu fiecare clipă care trece, / gorunule din margine de codru“. Îl regăsim în La cumpăna apelor: „Mari turme cu clopote vin / prin amurgul gorunilor sferici“. Nu lipsește bradul: „Zvon legendar se ridică din brazi“: „bătrîn, bătrîn, în imperiul meu, / bravul bărbos străjuiește mereu“. Dintre arbuști, e pomenit alunul: „Aur scutură alunul“... Iată și doi pomi de grădină: cireșul („Negrule, cireșule, / gîndul rău te-mprejmuie“) și mărul, mai exact — floarea lui: „Bucură-te, floarea mărului, bucură-te! / Uite în preajmă-ți pulberi de aur / ca un nor în aer!“

Adecvată peisajului, fauna din Pașii profetului și din volumele următoare mitologizează o zoologie care e foarte a noastră: turme, vite, cai (inclusiv „cai galbeni“, fantastici), căprioare, ciute, cerbi, mistreți, veverițe, uli, „porumbi“, privighetori, corbi, ciocîrlii, lăstuni, „buhe“, șerpi, lăcuste, greieri, melci, în fine tot vietăți de „spațiu mioritic“, cărora li se alătură, ce-i drept, inorogul fabulos, dar și el este autohtonizat, viețuind în „clima“ basmelor de pe la noi: „Din clima fierbinte / A basmului, sfinte / irog inorog, / cu-n semn te invoc“. Pentru o mai temeinică edificare, să detașăm cîteva

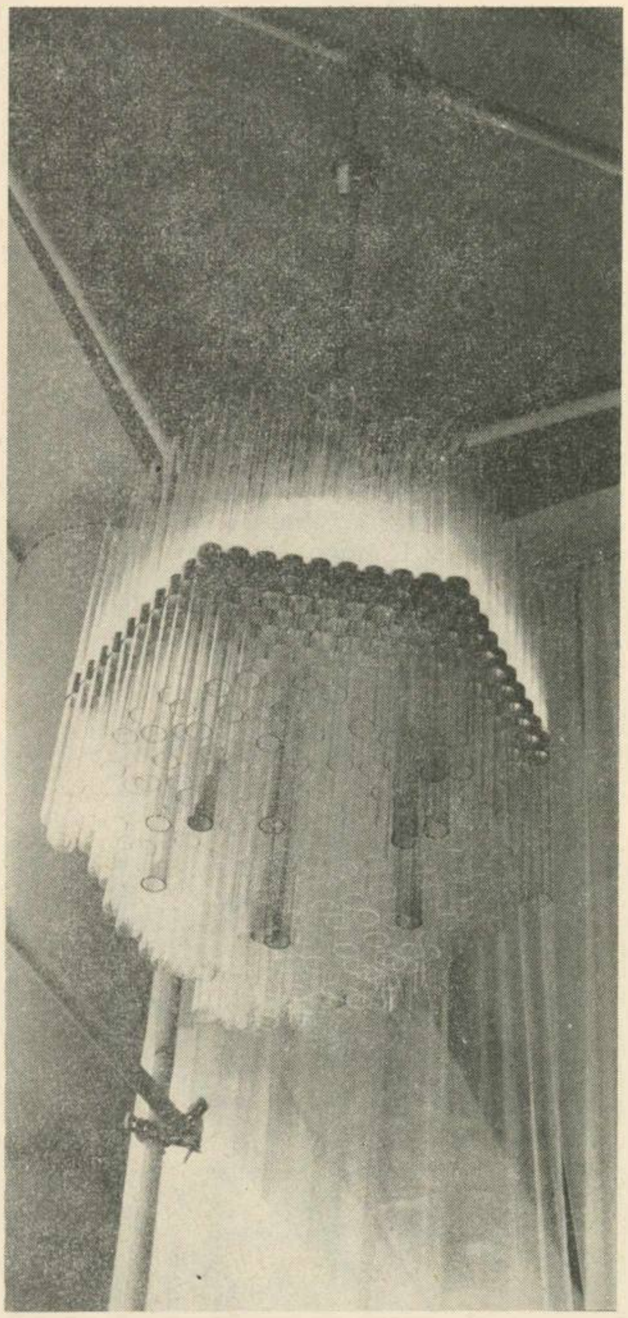

Constantin Cantea — Prototip pentru serie industrială (porțelan)

din speciile zoosului ce cutreieră „imperiul“ poeziei blagiene. Bătrîn și orb, cu ochii închiși, „ca melcii peste iarnă“, Pan „prindecetișor căpșorul miei1or“ și le pipăie „cornițele sub năstureii moi de lînă“. Un păianjen „își țese mreaja de mătasă în urechea lui“. În barba Marelui Orb urcă, „din vînăta și mocirloasa iarbă“, „melci jilavi“ și „țînțari îi fac o aureolă peste cap“. Pămîntul, vara, e tot un „cîntec de lăcuste“. „Timpul“, moleșit, „ațipește între flori de mac“ și „la ureche-i țîrîie un greier“. Discreți, „greierii părinților / Mulcom cîntă, mulcom mor“. Coborîți sub iarbă, acești „popi negri“ „umblă cu fluere pînă-n pragul sicrielor“. Pe plaiuri, ciobanii taie, de Bunavestire, „mieii pe cruce“, „în amintirea jertfei ce se va aduce“ ; aștern pămînt „peste mieii uciși de puterile codrului“. „Prin amurgul gorunilor sferici“ trec „mari turme cu clopote“ și capetele lor — ale „tuturor turmelor pămîntului“ — sînt încununate de „aureole sfinte“. În „muntele vrăjit“, „vulpea de aur“ latră „din ferigă“ ; alte „jivine“, „mai sfinte“, ling mîinile vizitatorului. „Albinele morții“ zboară „prin somnul cristalelor“. Cîntăreților „mistuiți de răni lăuntrice“, căprioarele le „beau apă din mîini“ și „cîinii li se închină“. Într-un spectacol de sfîrșit și, în același timp, de început de lume, cerbi și căprioare vin „din depărtatele sălbăticii cu stele mari“ spre orașe, ca să „pască iarba rară din cenușă“ și să intre, „cu ochii uriași și blînzi“, „în bisericile vechi, cu porțile deschise“. Neliniștit, sîngele poetului își „strigă prin păduri“ „îndepărtata copilărie“, asemenea unui „cerb bătrîn“ ce-și cheamă „ciuta pierdută în moarte“. Alte „dobitoace crescute-n furtună“, precum fioroșii mistreți, și de asemenea „taurul neinjugat“, întrupare a telurieului, sînt proiectate sau pe un fond de mister, de noapte (Veac) sau într-o zare de lumină aurorală (Lumină din lumină). În clipe de euforie, poetul se crede „în mijlocul privighetorilor“ sau își reprezintă ciocîrlia, înălțată magnific „din holdă la cer“. Pătrunzînd „taina inițiatului“, el vede zburînd spre cer, din sicrie desfăcute în adîncuri, „nenumărate ciocîrlii“. Alte dăți, în ceasuri de „tăgăduire“, „grele, din înălțime cad ciocîrlii / ca lacrimi sunătoare ale dumnezeirii peste ogor“. Un eșec în ordinea sufletească e simbolizat prin înapoierea „porumbilor“ (spectacolul e de potop), „sfîșiați de vînturi“. Cu zborul „porumbului lui Noe“ este asemuită, în Ioan se sfîșie în pustie, constituirea lumii în sine și pentru sine : „Lumea din mîinile tale-a zburat / ca porumbul lui Noe“. În destrămarea paradisului, „cele din urmă lumini“ sînt stinse de un porumbel, de „porumbelul sfîntului duh“, care „trece printre sori vecini“, spre a-i orbi „cu pliscul“. „Porumbii“ sînt „prooroci“, purtători de „semne“. În genere, prin păsări se rostește ursita, și unele dintre ele (buha, uliul, corbul, porumbeii) sînt — în universul lui Blaga — oraculare (În munți, Peisaj trecut, Corbul). Oracular e, de asemenea, cocoșul, și în Peisaj transcendent, „cocoși apocaliptici tot strigă, / tot strigă din sate românești“, iar în Satul minunilor, „cocoși dunăreni își vestesc de pe garduri dumineca lungă și fără de seară“. Iar șarpele este, prin excelență, simbolul „seminției știutoare“, el fiind „cu ochii deapururi deschiși spre-nțelepciunea de dincolo“. (Fiu al faptei nu sunt).

La precizarea specificității autohtone a teritoriului liric blagian concurează și alte detalii, precum, în cîteva poeme, anume obiecte tradiționale și, în genere, un cadru gospodăresc de subliniat caracter național. Într-o poezie apare războiul, suveica : „Războiul după ușă pus, țese singur — vezi suveica ?“ Altundeva — „la curțile dorului“ — oaspeți „pierduți și străini“ „zăbovesc lîngă blide“ „cu linguri de lemn“. În pădurea cu „bolți adînci“ sună „tulnicele“. Mereu icoane de „acasă“. De altfel, volumul La cumpăna apelor se încheie cu o apologie a Țării :

Țara și-a-mpins hotarele
toate pînă la cer.
Pajuri rotesc — minutare în veșnicul ceas —
peste cîmp și aier.

Laurențiu Anghelache — Candelabru (sticlă)

ILUSTRAȚIA NUMĂRULUI

Lucrările de diplomă, de la toate institutele noastre de artă, au oferit, anul acesta, un spectacol de-a dreptul impresionant. Nota lor comună o reprezintă, fără îndoială, efortul de angajare a celor care le-au pregătit în problematica complexă a vieții noastre sociale. Relația dintre artă și industrie apare, astfel, ca principală coordonată a lucrărilor de diplomă prezentate și susținute în sesiunea iunie 1973 de către absolvenții institutelor de arte plastice. Admirabile prototipuri pentru obiecte de uz comun, urmînd a fi produse în mari serii industriale, admirabile forme decorative, putînd fi reproduse în serii mici sau constituind doar unicate, admirabile tapiserii și proiecte de imprimeuri au putut fi vizionate în expozițiile organizate, atît la București, cît și la Cluj, cu lucrările de diplomă ale absolvenților celor două institute de arte plastice. În acest număr, publicăm cîteva dintre imaginile ce au putut fi reținute din aceste expoziții, cu promisiunea că vom reveni ulterior prin comentarii mai ample și prin alte imagini în legătură cu același spectacol. O adevărată ofensivă pare dezlănțuită de către tînăra generație de plasticieni împotriva a tot ce poate să însemne urît și desuet în producția noastră de bunuri de larg consum. Depășirea fazei strict speculative, a stadiului de experiment și a lipsei de interes în ce privește finalitatea lucrării de diplomă constituie un element de bun augur. Absolvenții institutelor de arte plastice din acest an, angajați prin lucrările lor de diplomă pe o asemenea linie, trebuie felicitați în modul cel mai călduros.

Ion Lotreanu : „AICI, LÎNGĂ CARPAȚI“

După volumele „Azimut“ (1971) și „Lăcuste și aeroporturi“ (1972), Ion Lotreanu se înfățișează cititorilor cu o nouă carte de versuri — de data aceasta de sonete —, intitulată sugestiv „Aici lîngă Carpați“. E vorba de o densă și captivantă suită de „metafore ale demnității“, așa cum grăiește și titlul uneia dintre poezii, între care supremă este aceea a tutelarelor piscuri carpatine. Poezia care deschide placheta este o vibrantă închinare către maiestuoșii munți, simbol al perenității noastre pe aceste străvechi plaiuri ale Mioriței : „Aici, lîngă cîmpii, Carpați și mare, / Lîngă păduri cu foșnet pururi viu,/ Sub frunte-mi duc poemul. Și îl scriu / Cu doruri și cerneli fremătătoare (..) Un dor de timp în inimă ne țese / Ștergar curat cu riurile dese / Bătute cu iubire și arnici ; // Și ridicăm încăpătoare temple / Pe care, luminați, să le contemple / Cei ce se nasc, trăiesc și mor Aici“. (Aici, lîngă Carpați).

Spațiul carpato-dunărean capătă astfel imaginea unei adevărate fîntîni a vitalității poporului nostru, a spiritualității sale creatoare : „E zbor rotund, răsfrîngere și scut / Și ritmică desprindere de lut / Transfigurată-n seve și în nea // În unda ei să ne aprindem dorul / Și să-i sporim îndatorați izvorul. / E Țara sfîntă : pasăre și stea !“ (Fîntîna). Este spațiul geografic în care s-a întrețesut, prin muncă și luptă continuă, istoria noastră bărbătească, în cartea căreia strălucește șirul lung de viteji, începînd cu Decebal, cel ce „veghează sub rădăcină“. În acest spațiu, în care sevele urcă sunînd „ca prin orgi“ spre „fagurii de putere“ ai zilei, poetul își întoarce adesea fața către vatra părintească, unde-l așteaptă „nevăzuta jumătate“ a sufletului său. Revenirea în satul natal e trăită ca o solemnă restituire, ca o integrare firească în universul originar, la realizarea căreia concură întregul mediu ambiant, cu puterea lui irezistibilă de atracție : „Mă-ndrept spre tine ca un însetat / Spre ciutura ce iese din fîntînă; / Pădurile în cinstea mea îngînă / Un imn cu păsări și izvor curat. // În fructul copt dogoarea e stăpînă, / Iar înțelesul ramului curbat / Sub liniștea privirii-și face pat. / Străbat poteci cu soarele de mînă“ (Spre satul natal).

Sonetul Către Țară, cu care se încheie culegerea, (de altfel, unul dintre cele mai frumoase) este un imn dedicat cu aceeași intensitate emoțională patriei văzute în devenirea sa dialectică, în ascendența viguroasă spre împlinire.

ION SEGĂRCEANU

AMFITEATRU ELEVI

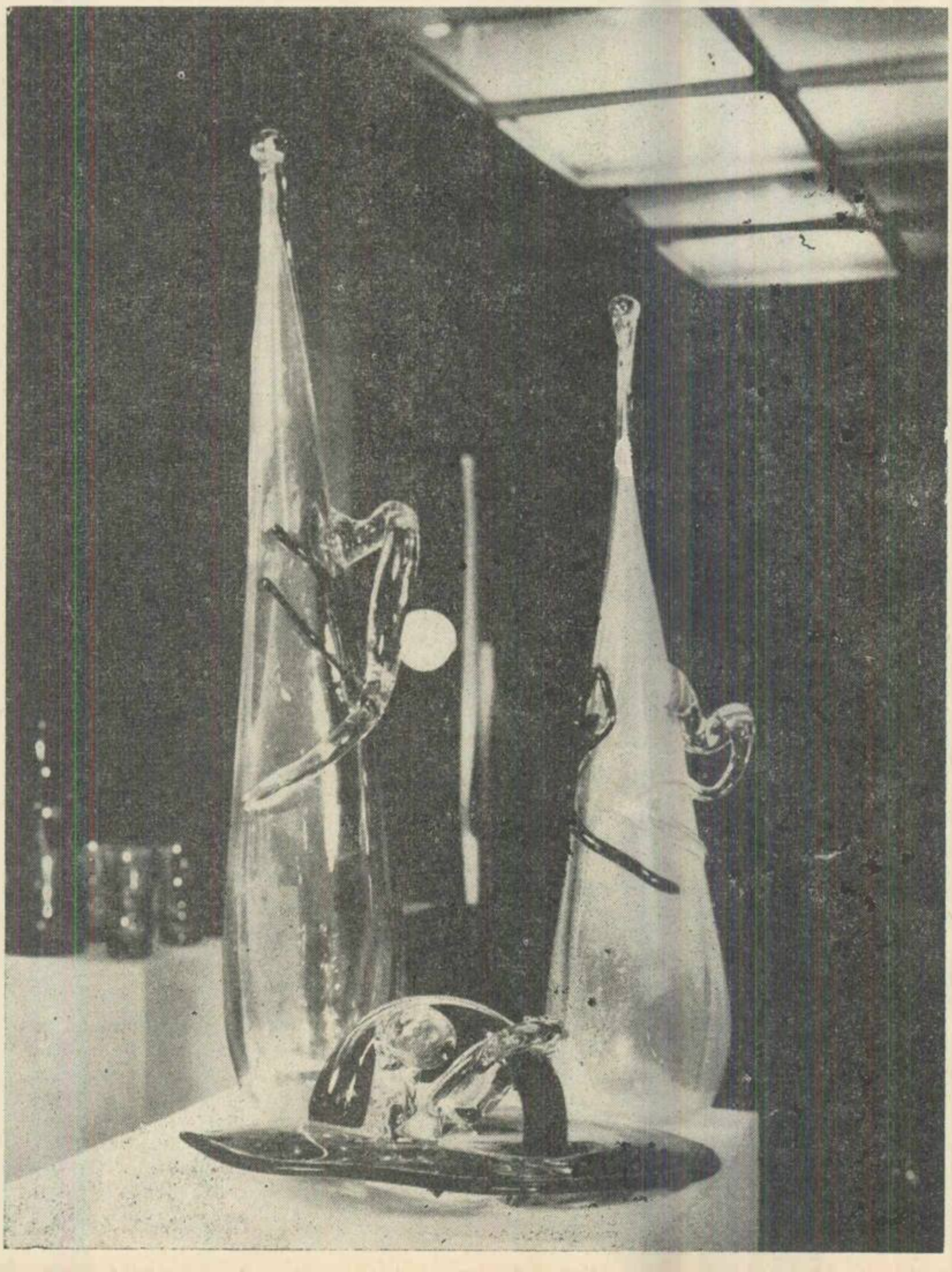
● TALENTE ● TALENTE ● TALENTE ● TALENTE

Acorduri din țara banilor

Ținutul viteazului Mihai și al lui Tudor din Vladimiri, al neîntrecuților meșteri Arghezi și Brâncuși, al umbrelor istorice legănate de undele Oltului și al pieptenilor de argint ai hidrocentralei Porțile de Fier înfipți în albia Dunării, este o vatră mereu aprinsă de poezie. În ultimii 6—7 ani de pe tot cuprinsul Olteniei s-au ridicat talente promițătoare, multe din ele evidențiate în diferite reviste și antologii. Alături de mai „vîrstnicii" Const. Ghiciulescu, Călin Sabin, Cornelia Cebucescu, Tudor Voina, Constantin Sorescu, Mihai Gaiță, Doina Anghelescu, Ofelia Mihuț — azi studenți, se aliniază detașamentului liceenilor printre care menționăm pe gorjencele Gabriela Bogza și Liana Ionescu, pe mehedințenii Emil Albișor, Alexandru Cobnec și Emil Floricoiu, pe vîlcenii Nicolae Mesea, Pavel Toma și Nicolae Gheorghe, pe oltenii Doina Stelea și Silviu Dănuț Popa, pe doljenii Marin Langă, Radu Ionescu și Constantin Bădiță.

Fie ca la masa tăcerii a talentului, acești strănepoți ai lui Brâncuși să adauge noi romburi de gînd și vers înaripat coloanei infinite a poeziei românești.

TUDOR OPRIȘ

Laurențiu Anghelache — Forme decorative (sticlă)

NICOLAE MESEA

Simplitate

Iertați-i tatălui meu prea marea simplitate :
cineva mi-a șoptit că-ntr-o seară
din îmbrățișarea de foc
a unui soare prea aproape de marginea pămîntului
s-a născut un trunchi frumos,
dar care nu știa să pipăie lucrurile,
și din el am lunecat toți
lăsind un gol dureros pe dinăuntru.

Călimănești

LIANA IONESCU

Lui Brâncuși

Ți-s paloșe in piatră greu bătute,
Și te aștерni tăcere și te boltești sărut.
De mă dezleg baladă în brazdele durute
Înseamnă apă vie din piatră c-am băut.

Și-adesea, cînd cu ochii-n lumină mă vestesc,
Mai limpede te-aud cintindu-te-ntr-o daltă.
Atunci ofranda pietrei pioasă o primesc...
Printre altare drepte mă vreau și eu inaltă.

Tg. Jiu

GABRIELA BOGZA

Cintecul Jiului

Pui de stincă,
stea adincă
străluci
spre Miazăzi
și la țărmuri se opri.

Ningă cale
peste zare
mult ești rea
și neagră, mare,
sărutată
de viltori
sus la cetină
de nori,
sărutată
și de tină,
jos la brazdă
de lumină.
Pui de stincă
nu am incă
soarele
la cintători,
luna luminată-n flori
ci un val
răbdat de mal,
nu palate de cleștar
ci am taine
ferecate,
nu lăute sfărimate.
Numai pasărea fecioară
vine seară după seară
să cinte și să n-o doară.

Tg. Jiu

SILVIU DĂNUȚ POPA

Sonet

De ce-ai vorbit cind ochii puteau așa ușor
Să te ghicească toată sub fluturii din gene ?
Devreme uiți, iubito, că-n marile edene
Nechibzuita limbă ce-o știu e limba lor.
Tăcutul vid, chiar dacă scinteile il dor
Nu va schimba vreodată albastrul pe sirene —
Încet imi fură trupul amăgitoare scene
Și mi se fringe brațul intins după comori.
Zăgazurile-s rupte ! Iar de te-ai prins in horă
Te rog acum vorbește un secol nu o oră
La noapte or să vină din cărți prea albii iezi.
Și vor zburda și iarăși le-oi înșira povești.
Ei or să plece, poate, sau or să stea, căci — vezi,
Îmi ești tot mai aproape și totuși nu-mi mai ești.

Caracal

NICOLAE GHEORGHE

Ploaie de muguri

Ascultam
cum vintul
se lovea de pereții
clopotului meu,
ascultam
în ploaia
de muguri pocnitori
cum fulgerul
razelor de soare
aducea din inalturi
primăvara...

Scornicești

AMFITEATRU ELEVI

Vacanța — pînă la Everest

Am pornit în căutarea vacanței. Așteptam ceva extraordinar, ceva neobișnuit, în sensul escaladării Everestului, spre exemplu, sau intr-un sens egal cu acesta... Am găsit vacanța și am realizat faptul că, deși nemaipomenitul există pretutindeni, el a acceptat aspecte multiple. Am găsit-o constituită nu numai dintr-un Everest sau din alte forme menite să-l concureze, ci și (sau în primul rînd) din fapte mai modeste... Și tocmai acestea alcătuiesc extraordinarul, neobișnuitul pe care l-am intîlnit peste tot. Fiecare își are Everestul său numit **VACANȚA DE VARĂ '73.**

● **RĂDULESCU MIHAELA (anul I, liceul „Gh. Șincai", — București) :** „Cea mai frumoasă perioadă, care mă leagă de colegele mele este cea petrecută împreună la munca patriotică efectuată la Popești-Leordeni. În continuare, poate, spre stupefacția multor persoane, mi-am făcut un program în exclusivitate bucureștean. Aș ține foarte mult să rămîn aici, pentru a citi multe cărți, pentru a vizita muzee, expoziții, pentru a viziona spectacole... și, pentru a evita aparentul exces de seriozitate ... aș merge la ștrand. Vacanța aceasta nu se deosebește de celelalte. Eu mă deosebesc de cea de anul trecut prin aceea că am început să-mi aleg distracțiile, că am căpătat o putere de discernămînt..."

● **GUDAC DUMITRU (anul III, liceul industrial pentru industria ușoară — București) :** „Mi-ar place să fac cîteva excursii necesare pentru dezvoltarea, cultivarea și informarea mea pe planul artelor plastice, vizitînd în acest scop muzeele renumite din țară, mănăstirile și monumentele mai importante, ele constituind astfel un mijloc de recreere și de studiu, în același timp..."

● **Profesorul GHEORGHE IOJA :** „Un efectiv de 53 de elevi lucrează la un canal de irigație în cadrul șantierului Leaot-Stoenești, care va avea drept scop irigarea a 4400 de hectare, avînd un debit de 2,5 metri cubi pe secundă. Lucrînd zilnic, elevii au reușit să sape 303 metri de canal timp de 12 zile. În această perioadă ei au fost găzduiți la Casa agronomului din Stoenești. Chiar dacă nu toate grupele lucrează la fel de bine, la fel de conștiincios, în general sînt mulțumit. S-a făcut o treabă bună".

● Preziua plecării la Stoenești.
Un părinte :
— Știți, copilul meu e plăpînd, e bolnăvicios, trebuie să-i asigurăm un regim... Nu ar putea fi scutit de muncă ?
Ziua următoare.
— Bine, dar tu nu ești bolnav ?...
Elevul (nu îi menționez numele, cititorul îmi va scuza poate discreția) :
— Eu ? Eu nu am nimic... Vreau să muncesc.
Și muncește. E șef de echipă. Al unei echipe fruntașe.

● Am intîlnit-o pe energica președintă a Consiliului județean al elevilor din Ialomița, tovarășa MARIANA TARAȘ, însoțind la gară un grup de elevi ce urmau să plece în tabără... Și de atunci, din momentul în care am făcut cunoștință, pînă cînd am părăsit Slobozia, nu mi-a fost prea ușor să păstrez ritmul impus de omniprezenta profesoară. Am reușit cu greu să-i urmăresc fiecare mișcare, fiecare cuvînt prin care îmi explica ce perspective se deschid în fața elevilor ialomițeni, sau prin care dădea instrucțiuni referitoare la o nouă manifestare a elevilor. Vivace și zîmbitoare, între o controversă și alta, între o discuție telefonică și alta, toate legate de apropiatele tabere, mi-a adus la cunoștință programul județean cuprinzînd : drumeții și excursii, tabere la Năvodari, Plopeni, Ștefești, pentru cei pasionați de biologie la Timișoara, tabăra interjudețeană la Amara, în cadrul căreia există și posibilitatea vizitării unor obiective industriale și agricole, prestarea de muncă patriotică la diferite întreprinderi agricole de stat și centre de legume și fructe ; în 33 de localități din județ tinerii își aduc contribuția la construcții școlare, există de asemenea tabere pentru recoltarea plantelor medicinale (mac, salcîm, volbură, soc), diverse acțiuni la case de cultură și cluburi (informări politice, șah, tenis, seri de dans).
Unul din inconvenientele existente este lipsa unui oficiu B.T.T. în localitate, fapt care nu i-a împiedicat totuși să-și propună și cîteva excursii.

● Tovarășul **ION POPA,** secretar al comitetului municipal U.T.C. Ploiești, mă informează asupra acțiunilor propuse pentru vacanța de vară 1973 : Am urmărit să oferim tinerilor posibilități cît mai variate de odihnă. În acest scop, s-a întocmit un plan, cuprinzînd : tabere (ca aceea de la Bușteni) ; diferite activități la cele patru cluburi ale elevilor (avem, astfel, intîlnire cu Zoe Dumitrescu-Bușulenga, cu Nichita Stănescu și Ioan Grigorescu, seri distractive cu muzică și dans) ; participarea la nivel municipal a 3000 de elevi la munca patriotică organizată în cinci serii : cursuri de înot la ștrandurile rafinăriilor ; excursii prin B.T.T.

● Pentru membrii cenaclului „Săgetătorul" al Societății literare „George Călinescu", Cheia va reprezenta un ecou al taberelor din anii precedenți de la Zizin, Păușa, Gilma... Nou prilej de schimb de opinii, de sudare a prieteniilor, de inspirație, într-un cuvînt : de creație și odihnă.
În minunatul cadru montan condeierii bucureșteni (aflați sub îndrumarea neobositului profesor Tudor Opriș) își vor da mîna cu colegii lor din țară, cu cei aflați pe acest continent mirific al artelor... Vor fi decernate premiile concursului „Tinere condeie", vor fi consumate zeci de topuri de hîrtie, se vor organiza întîlniri cu confrații de la cenaclul Palatului Pionierilor. Încep încă de acum pregătirile pentru cele mai obișnuite și mai neobișnuite pasiuni : prozatorii își pregătesc undițele, poeții chitarele și dramaturgii rachetele de tenis.

● În căutarea unui sinonim al vacanței m-am oprit asupra cuvîntului : experiență. Nu mi s-a părut deloc arbitrară această alegere și nu am făcut-o din dorința de a epata. Am vrut să spun „vacanță" altfel, folosind un cuvînt mai dens, pentru a defini, în întreaga sa amploare, activitatea desfășurată de elevi pe o perioadă de odihnă de trei luni. Am căutat un sinonim al universului vacanței, care ni se prezintă anul acesta atît de variat. Marea noastră majoritate își are înscrise în agendă, cu majuscule, cele propuse pentru acumularea de cunoștințe noi sau aplicarea celor însușite în timpul anului, elocvent fiind faptul că toate, sau aproape toate, sînt legate de prezența colegilor, a prietenilor. Astfel, încît vacanța de vară '73 nu constituie un „divorț" cu cei din școală, cu activitățile din timpul anului școlar... Ne vom putea mîndri în septembrie cu o reintoarcere mai proaspătă, mai bogată.

IRINA VAINOVSKI
București

Culori pe sticlă și trestie

Una din cele mai valoroase acțiuni inițiate de secția artistică a societății elevilor din București, demnă de a fi cunoscută și generalizată, este aceea de a invita, periodic, colegi — pionieri și liceeni — din toate colțurile țării să organizeze expoziții personale sau colective în elegantele săli ale Ateneului Tineretului.

Gazde deosebit de primitoare, conducerea Ateneului și profesorul Tudor Opriș, conducătorul societății, au creat acestor tineri condiții favorabile pentru a se putea afirma : o publicitate susținută, un vernisaj emoționant, onorat de personalități ale culturii și artelor plastice, prezența presei și a radioteleviziunii.

Sala centrală a Ateneului a fost pusă la dispoziție între 15 iunie — 1 iulie unui talent remarcabil: Luminița Vizitiu, elevă a liceului de cultură generală „Eudoxiu Hurmuzachi" din Rădăuți, ale cărei manifestări artistice le-am urmărit încă de pe atunci cînd activa la cercul de pictură al Casei pionierilor din localitate.

Luminița Vizitiu ne dezvăluie laturi inedite ale talentului ei. Dacă pînă acum oferise aprecierii noastre interesante compoziții în tuș, ilustrații de carte, acuarele și măști extrem de expresive, de data aceasta și-a făcut intrarea în saloanele Ateneului cu pictură pe sticlă și colaje pe împletituri de trestie.

Picturile pe sticlă răspund unei bogate problematici artistice, trecînd de la figurativ la abstracționism, cu ajutorul mijloacelor simbolice axate pe o permanentă grijă pentru echilibrul compozițional și armonia cromatică, așa cum se vede în lucrările „Gîndurile bunicii", „Șezătoare", „Muntencile", „Dans popular", subtile sinteze ale ambianței și sensibilității sucevene ; stilizări rafinate, amintind, pe o treaptă superioară meșteșugul străvechi al iconarilor. La fel de exemplificatoare sînt și piesele „Valurile Sucevei", dens organizată și animată de un ritm interior și „Vîrsta stejarilor", cu remarcabile modulații de volumuri și culori.

Elementul folcloric apare în unele lucrări mai discret, iar în altele mai afirmat. Stîlpii de cerdac cu profil de coloană infinită se proiectează ca elemente melodice, cuprinse în peisajul luminos al compoziției „Pe prispă", iar folclorul vestimentar se afirmă în picturile „Șezătoare", „Surorile", „Dans popular".

O mare varietate de forme și culori cu pricepere îmbinate și frumos armonizate, atestă însușiri de seamă ale unui talent autentic, stăpîn pe surprinzător de bogate mijloace tehnice. Colajele expuse de Luminița Vizitiu ne duc cu gîndul la grația și finețea alcătuirilor artistice japoneze. Cîteva fîșii de celofan, cîteva mărgele, cincurași, nasturi strălucitori, capitule roșii de imortele, devin în combinații și asociații ingenioase, mesagerii expresivi ai unui univers copilăresc și adolescent de o mare prospețime și adesea de un delicat umor.

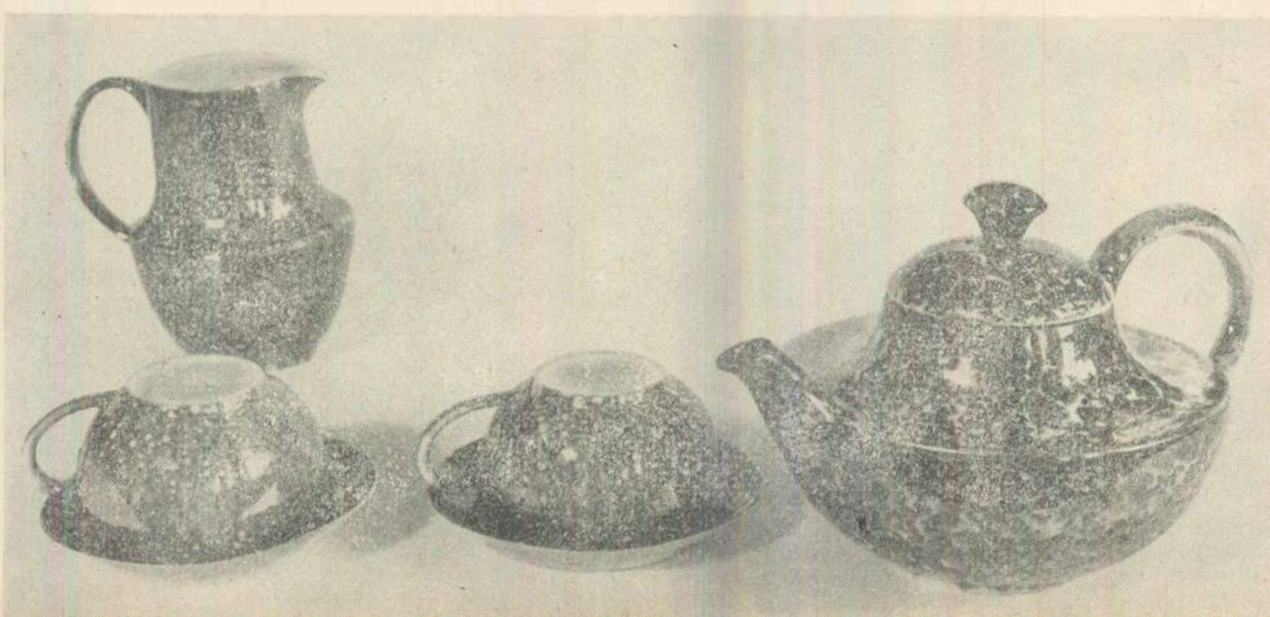
Prof. univ. dr. **AL. TOHANEANU**
Institutul de arte plastice „N. Grigorescu"-București

DAN MITRICI

E loc destul pe interval

Una în brațele celeilalte, stau la fereastră, pe un scaun, e aglomerație și amiază, cușca de fier s-a încălzit tare, miroase a transpirație și aerul e copt.
Poartă rochii scurte și au picioare frumoase, se uită pe fereastră și vorbesc puțin. Sînt foarte tinere.
Cușca de fier stă mult în fiecare stație. Covorul de cauciuc pe care calcă oamenii e moale și barele pe care-și țin miinile sînt fierbinți și lipicioase.
Și taxatoarea îi roagă pe călători, ce dracu, să meargă mai în față, fiindcă stau oameni pe scară.
Și un bărbat spune că oamenii stau de cele mai multe ori acolo unde pot, nu unde ar vrea ei să stea.
Și taxatoarea îi spune că dacă el este așa de deștept, de ce nu merge pe jos, și bărbatul îi spune că dacă toți oamenii ar fi atît de deștepți, ar fi putut și ea să o-ntrebe cuviincios pe mamă-sa dacă a fiert mămăliga.
Și taxatoarea îi spune să nu-și mai răcească gura de pomană că-l vede om serios și că ea nu crede că acasă la el tot așa vorbește. Bărbatul spune că acasă la el nu vorbește decît nevasta și că are de gînd să aibă o gură foarte rece cînd o să coboare din tramvai, fiindcă așa-i place lui să aibă întotdeauna gura foarte rece.
Și taxatoarea le spune călătorilor de pe platformă să poftească la bilete, că ea nu-i pusă acolo să stea de vorbă și să bată cîmpii dacă e bine sau nu să ai gura rece.
Și bărbatul spune foarte rece și lumea rîde și taxatoarea spune că dacă nu se suie de la scară și dacă nu vor să ia bilete, ea îi spune vatmanului să nu mai pornească și că decît să rîdă așa, mai bine ar merge mai în față, că e loc destul pe interval, și stau oameni pe scară și dacă se intîmplă vreun accident nu răspunde nimeni.
Și o femeie de pe scaun îi spune să tacă odată din gură, că i-a împuiat capul, că toți sînt obosiți de la slujbă dar nu fac atîta gălăgie.

Și taxatoarea îi spune că nu știa că e așa de sensibilă și că îi convine să vorbească, fiindcă ea nu stă toată ziua să se certe cu toți nebunii și să închidă geamul tovarășul cu ochelari, că dacă s-a încălzit să se dea jos, că el nu stă toată ziua în curent, și să se dea frumos jos dacă vrea aer, că acolo e cît vrea.
Și bărbatul cu ochelari îi spune că el merge pînă la Piață și cînd o să se dea jos atunci o să-nchidă și geamul, că el n-are nici un chef să se sufoce fiindcă așa vrea taxatoarea, că așa gură spartă n-a mai văzut de mult.
Și taxatoarea îi spune să închidă geamul, ce, n-a auzit, că vine acum și-l închide ea, că n-are grijă el de copiii ei dacă intră în spital.
Și bărbatul cu ochelari îi spune că, dacă vrea, poate să vină, că el oricum îl deschide din nou, și doar n-o sta lîngă el pînă coboară, și dacă a făcut copii să stea acasă și să aibă grijă de ei, că n-a pus-o el să fie taxatoare.
Și taxatoarea se așază, și-și pune capul în miini, și plînge, și spune că să fie ea a dracului cu cine a făcut-o, și plînge, și-și șterge obrazul cu dosul palmelor, că mai bine ce să facă, să mături strada, că fiecare se duce dracului acasă, și ea stă acolo să-și mănînce sufletul cu toți proștii, și își șterge obrazul cu dosul palmelor, și s-a murdărit pe față, și o femeie îi spune că s-a murdărit pe față, și taxatoarea îi spune că e de la bilete, că toată ziua se spală pe miini și nu se ia, fir-ar al dracului de bilete, și să-nchidă geamul ăla că acum o apucă nebunia și vine și-l leagă cu sîrmă, că nu e om, e calir, așa nu înțelege, și-și dă cu mîna prin păr, și îl ridică de pe frunte, și plînge.
Și bărbatul cu gura rece întinde mîna și închide geamul și-i spune bărbatului cu ochelari că dacă încearcă să-l deschidă îl vede el pe dracu', că o să-l vadă urgent de tot, și încă fără ochelari. Și-i spune taxatoarei să nu mai plîngă că gata, s-a închis geamul, și să aibă grijă de copii, să-i pună să mănînce cartea, că copilul nu știe nimic și mai tîrziu tot pe părinte îl înjură, că de ce nu i-a dat cu cartea în cap, că era astăzi om, și să nu mai plîngă, că așa e viața, și dacă plînge tot nimic nu face.
Și taxatoarea îi spune că e sătulă de sfaturi, că știe și ea foarte bine ce trebuie să facă, dar degeaba știe, dacă stă acolo degeaba știe, și să se suie de la scară, că parcă sînt surzi, așa nu aude nimeni, că acum cade vreunul sub roțile tramvaiului, și să vină la bilete, că nu e tramvaiul ei și dacă vor să meargă pe gratis să se dea jos, nu să meargă pe scară.
Și o femeie o întreabă de ce crede ea că merg oamenii pe scară, fiindcă dacă ea stă acolo în fiecare zi așa cum spune ea, trebuie să știe asta.
Și taxatoarea îi spune că de unde să știe ea, că poți să stai oricît într-un loc și să nu știi nimic, că ea nu stă acolo pentru asta.
Și la Piață coboară multă lume, și fetele au rămas pe scaun, una în brațele celeilalte, și se uită pe fereastră.
Și s-a urcat o bătrînă, fardată tare, a ajutat-o cineva să se urce, are miini mari și oasele degetelor se văd limpede sub pielea întinsă și arămie. Și-a scos mănușile de dantelă și a luat un bilet, se ține de marginea scaunelor și toate sînt ocupate și nimeni nu se ridică să-i dea locul.
Și taxatoarea îi spune să meargă în față că sînt locurile rezervate acolo, și bătrîna se mișcă încet ținîndu-se de marginea scaunelor.
Și o femeie în vîrstă, fardată tare, spune ca să se scoale mai bine măgărițele alea mari de pe scaun, că de la cap stau acolo și doar n-au tras la jug, ce, sînt obosite, ditamai muierile, stau și se uită și nu văd că stă un om bătrîn în picioare.
Și o femeie grasă, care stă pe scaun, că să-și arate picioarele, asta știu, dar ce e respectul pentru un om bătrîn, asta nu știu. Și femeia grasă își trage peste călcîie baretele pantofilor, a stat așa din cauza picioarelor care s-au umflat.
Și bătrîna s-a oprit, femeia grasă o trage de mînă spre scaunul ei, și spune că nenorocitele alea chiar dacă ar vedea-o plesnind lîngă ele, tot nu s-ar scula, și să stea jos bunicuța că ea știe ce înseamnă respectul pentru omul bătrîn, nu pațachinele astea nesimțite. Și femeia grasă coboară cînd tramvaiul se oprește.
Și bătrîna s-a așezat și fetele s-au ridicat să coboare.
Una o ține pe cealaltă în brațe, și picioarele fetei sînt subțiri, subțiri, și stă în brațe, și i-a cuprins cu miinile gîtul celeilalte și o ține în brațe și coboară din tramvai încet.

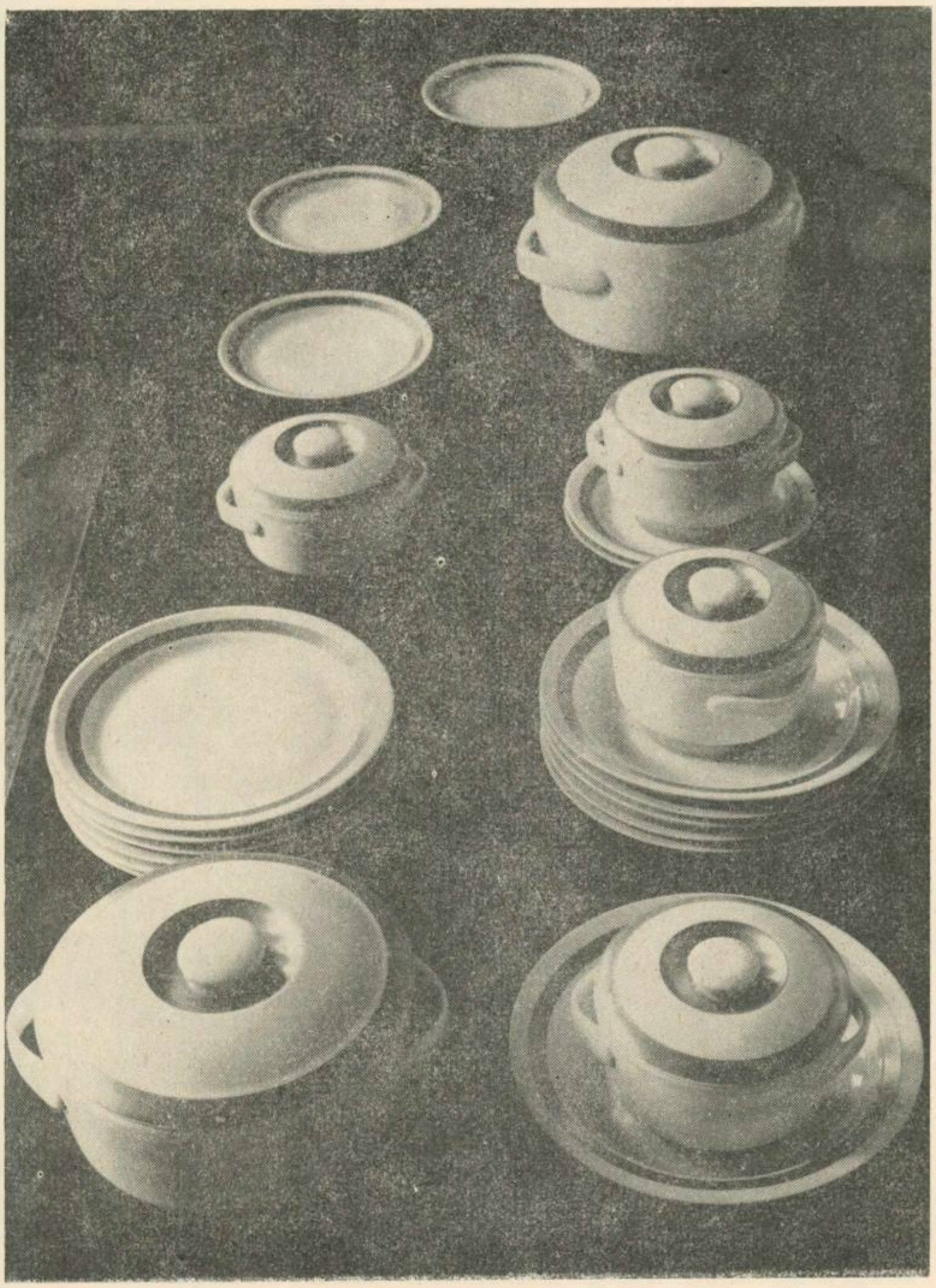

Leon Mocanu Prototip (sticlă)

←

Ioana Coja Vas decorativ

Doina Anghel Prototip pentru serie industrială (porțelan)

AUGUSTIN IZA

Înalta poartă a luminii

I

Lumină, o Patrie, iată, nu eu vorbesc
Ci timpul vorbește prin mine !
Mîndru este poporul meu pe drumuri
De munte sau in praful cîmpiilor
Focul aducîndu-l și semănîndu-l,
Și apoi inmugurind pe lespedea cetății
Și casei lui ! Cum sîmburele migdalului
Din sîngele pămîntului izvorăște
În cerurile-nstelate de diamant
Ochii luminii fulgeră și cîntă.
Dar prin grădinile Patriei trece
Felinarul trupului omenesc.
O, popor al meu
Nu eu vorbesc ci Timpul vorbește
Prin tine ! Și iar din potir curg
Atîtea laude, meduzele toate ale
Sufletului adormindu-le
Prin visătoare pîriuri ; Lumină luminează-te !

II

Iată, greu se răstoarnă sub pluguri pămîntul
Și spirala de lut e ca un trup de om
Răsucit pe rug, și brazda-trup sînt eu
Mergînd înaintea înaltei porți a luminii.
În deschiderea ogoarelor lumii sînt
Cu inima plină de ghirlande de rouă ;
Lichide făclii din somn veșnic se trezesc
În orele nopții străbat cîmpia de stele
Și lacrimi și oseminte. Aici glasul omului
E strigător la vînt, ca să vină
Eliziunile norilor, pentru creșterea semințiilor.
Așa în vale apele întîmpina-vor munții
De cleștar, lumina lin înfiindu-i.
Lumină, luminează-te căci iată,
Nu eu vorbesc ci poporul vorbește
Prin tine. O noul foc electric
La apusul zilei, se aprinde în ochii minerilor
De la Spria ! Aurul arde-n cîntar
Cumpănește cît greutatea aripelor tale,
O, popor al meu, luminează-te !

III

Acum în noapte, in jugul cerului aud
Stele intreolaltă cîntînd ; Întraripată liniște.
Și valurile și spuma fosforescentă
A soldaților celor coborîți demult
În Marea Morții se oglindesc și se strîng
Pe ruguri și cîntă. Acum
Însă, pe țărmuri tinere, femeile
Îmbracă prunci, cu podoaba de foc a făcliei.
Așa de lumină se incarcă, de flori
Puternica luntre a lumii. Apoi funii
Lungi de fulgere zvîcnesc în creierul meu
Despovărat de somn și efemere libații ;

Și fața mea-i intoarsă către fața tatălui
Și astfel nu eu vorbesc ci tatăl vorbește prin
mine.

IV

Patrie, ca un dulce foșnet de polen
Lumina coboară in grădina ochilor tăi,
La masa ta se așează sabia razelor
Stăpînitoare ; de-a stînga puterii e pîinea
Și vinul ; de la facerea preaînaltului potir
Al sîngelui, pămîntul se-nvolbură
Prin noaptea mîinilor se-nvolbură
Și spre cer se ridică.
Aidoma, etern se frămîntă cîmpia
Sub pasul tău de om, dar nu tu ești
Cel care umbli călătorind,
Ci lumina ta umblă și vremuiește prin tine !
Patrie, neînnoptată-i lumina,
Prin leagăne de trupuri și steaguri
luminătoare-nviază !

MIHAELA MINULESCU

Istorie de neam

Întru începerea acestui neam de două ori
latinii și-au spus cuvîntul : ca daci o dată
și ca romani din nou.
Întru glasul lor șuierau în aer încolăciții
șerpi
și grîul rotund și galben la miez
și dulce și înalt cît o statuie
a calului cu călărețul său
și baia de grîu — vreau a spune —
atît de plăcută și nouă astăzi,
și chiar așezarea anului, a zilelor,
a stelelor,
a calendarului stelelor și a sorților
de izbîndă,
așezarea doinei în gura noastră ;
întru cele prezente, trecute
și neîntîmplate încă
cu atîta dragoste le vestesc izbînda
aici, în această lumină de lume,
în această luminare de lume,
aici pe acest pămînt din lume.

VERONICA GALIȘ

În umbra ta, țară

Eu sînt în umbra ta cîntare lină
Și umbra mea se naște din lumină,
Cînd ies în fața ta e sărbătoare
Și clipa înnoptată nu mă doare
Mi-e inima ca pasărea-n pădure
O înstelare a zăpezii pure.
Sub ochiul tău stăpîn nemărginirii
Petala gurii dă tribut iubirii
Și tot ce-i veșnicie-i grea lumină
Eu sînt în umbra ta cîntare lină.

GRIGORE IONAS

Îmbietoarele dimineți

Mereu despre tine rostesc altfel
cuvinte de iubire statornică,
mereu altfel despre bucuriile tale,
despre diminețile tale ca un frunziș,
despre îmbietoarele tale dimineți
și cum s-ar putea altfel
cînd mereu frumoasă mă chemi
o nouă bucurie să văd cum înflorește
— țară.

Ioana Coja — Ansamblu funcțional (sticlă)

MIHAI ANDREI

Ultima zi

Cerul crăpă ca o icoană de bîlci. Cîinele se mai repezi de două ori și se strînse covrig.

— Mamă, te mai uiți matale la rufele astea pînă trimit eu pe cineva să le strîngă...

Țața Mița se clătină ușor pe scaun și chipul i se dezveli într-un zîmbet uleios și cald. Fata a ieșit trîntind cu putere poarta. Trebuia trîntită, așa era nărăvită. Dar de-abia se închisese că bătrîna era în picioare. „Să creadă ea c-o să las pe cineva în curtea mea !" își zise. „Cînd n-oi mai putea, treaba lor, da nu m-a luat încă dumnezeu !" Mergea încet, tîrîit, trăgînd cămășile cu mîinile slăbite. „Le știu eu p-astea de alde fică-mea ! Își pun palma-n spate dar dacă găsesc făcut le place !". Se împiedica și gîfîia adînc. „Ei, Mițo, unde-i puterea ta care a fost, cînd alergai ca o nebună ?" O îneca plînsul. De atîta-i părea rău, că nu mai are vlaga de altădată. Să mai tremure o dată Chercea-n fața ei ! A trîntit istovită albiturile umede pe un pat și-a luat un ciur ca să dea la găini. Iar nu mai aveau boabe și era 50 de lei banița ! Unde-s acuma hambarele ei din fundul curții ? Măcar unul să-i fi rămas și-ar fi ținut 10 porci ! Că ea n-a fost bogată da' muncise cît șapte muieri la un loc. Plecase din sat c-o pereche de cai și făcuse și casă și patru vaci și vie. Avusese și pogoane la margine. Alții stăteau cu burta la soare da' ea nu știa ce-i aia noapte. Așa era ea — ce s-o ajungă calicii ? Arunca boabe de porumb cu mîna cănită de bătrînețe și boală. Toți o știam pe Țața Mița. Nu era loc de la dumnezeu în care să n-o vezi cu pașii ei numărați și spinarea aplecată. Era strîmbă de muncă, munca o strîmbase. Stătea de tînără călare pe claia cu fîn. Căzuse și acuma se chinuia. Cu timpul adîncitura se bătucise, ca la cămile. Așa era Țața Mița, ca o cămilă.

— Găină, arde-te-ar gerul găină ! gîlgîi abia auzit și pestrița cu pricina o luă la goană. O cunoșteau bine păsările, în palma ei crescuseră. Să fi lăsat ea pe altul să pună cloștile ? Doamne ferește, n-ar fi mîncat zece zile.

Cîteodată ne povestea despre satul ei. Vorbea încet ca o fîntînă bătrînă. Se născuse pe cîmp într-un sat ca o coastă de cal, pe Bărăgan. Dusese greul casei ca fată mai mare. Toți frații învățaseră carte, ea n-avusese timp, era de muncă. La 20 de ani se mutase în curtea bărbatului, pe Izlazul Brăilei, o casă crăcănată cu geamuri căscate. Amîndoi au pus mîna. Le-au trebuit alți 20 de ani ca să-și facă gospodărie. Și ce gospodărie ! Țața Mița avea și astăzi cea mai frumoasă casă din mahala. Numai ea se cam dărămase și simțea între coaste ceva ca fierul roșu. Născuse 5 copii, patru îngropase. Îi rămăsese asta mică, Nina. A priponit poarta grădinii și s-a întors trăgînd un furtun cît toate zilele. Era cam cald, se uscase șanțul cu roșii. Și ce, parcă ăștia, nepoții ei ar fi pus mîna ? Numai sub nas ar fi vrut. Ardea soarele ca o claie cu fîn.

— Da' mai stai, Țață Miță, ce mori dacă mai lași și pe alții ? Era Nuța Grecului, venise la apă că lua de la ei pe datorie.

— Oi sta destul lîngă mama, cu flori la cap ! îi zise bătrîna opintind furtunul. Apa țîșni gîfîind prin spărturi și ridicînd nori de apă alburii.

Obosise, avea să stea oleacă. Da unde pusese fata aia sineala că varul n-o să stea întins pe bătătură ! Răscoli cîteva sertare. Numai Nina știa unde le bagă, c-avea și fata asta a ei un obicei ! Zicea că le ascunde de ea. Așa credeau ei, că Mița-i proastă. Ei credeau că ea nu știe că are cancer. Are, știa că are. Că de-aia nu putea să doarmă noaptea. Și ce dacă ? Tot trebuia să moară ! Atîta-i părea rău că nu mai avea ea vlaga de altădată !

— Da mai stai, mamă, să mai fac și eu că n-oi fi damblagie ! Se mai supăra cîteodată Nina, fiică-sa.

— Tu du-te la treaba ta și nu te mai spinteca ! o reteza ea scurt. Să n-o învețe pe ea ce să facă-n casa ei. Cînd o muri putea să facă și borș !

Varul sfîrîia în căldarea de tuci. Acu avea să pună sineala. Găsise și bidineaua, da era cam roasă, că nu luase porc la Crăciunul trecut. Bătrîna clătină greu scara învechită și ghemuită de ani de zile în spatele casei. O trase afară și o lipi de zid. Ar fi vrut să spoiască măcar peretele din față, să vadă vecinii că nu stă cu mîinile-n sîn. A lăsat în căldare varul de-o palmă și a început să urce treptele roase. Scara mîrîia pe peretele de zid. „De-aș mai avea eu vlaga de altădată", se gîndi. Era după masă. Acu avea să pice și Nina. Și ce-o să mai rîdă ea, Mița, cînd s-o trezi fata cu casa văruită ! Peste gard la Grecu, drăcoaica aia mică, Geta, se spăla la cap. O văzuse pe bătrînă călare pe scară și rămăsese cu săpunul în ochi să vadă ce face. Se mai auzi un geamgiu, un vînzător de pere. Liniștea cîrpită se cîrcise apoi în tot locul cu vreji fierbinți de soare topit. Cu mișcări rare, Țața Mița spoia bîrna de sub streașină. Dădea încet să nu sară marginea cu var, s-ar fi uscat urît. Bidineaua o asculta hîrîit, căutîndu-și scăpare în lături. Chiar în dreapta ei rămăsese de-un deget nespoit și Țața Mița se-ntoarse să-l dea. Parcă se vedea la 20 de ani cînd ridicase casele-astea ! O căldură umedă îi juca-n ochi. Deodată se auzi un fîșîit și scara începu să alerge pe zid. Geta Grecului țipă ascuțit. Bătrîna mai văzu păsările urcînd în cer. Treceau prin ea păsările și ea rîdea ca la 20 de ani. Nu mai avea nici cocoașă și parcă ar fi vrut să zboare cu ele. Dar dintr-o parte o dîră de-ntuneric o ținea, cîrlig. Pe urmă umbra s-a întins, s-a făcut noapte și păsările s-au urcat tot mai sus, tot mai sus...

Soarele se cuibărise ca un clopot în căldarea cu var.

GEORGE DINU

Imn

Te-am sorbit
Așa cum soarele soarbe
întunericul
Plonjind peste calmul dimineții
Te-am așteptat
Să-ți descopăr venirea
Cum singuri ne-așteptăm
În clipele noastre adevărate.

VASILE ANDRONACHE

Cu inima curată ca fîntîna

Osana, frumosului pămînt
Și neamului ce mi-a aprins
Al sîngelui polen și sînt

Cu inima curată ca fîntîna,
Ce luminează plaiul meu străbun.

Osana, acestui sfînt pămînt,
Unde e ființa neamului și mama
Ce își topește soarele în fiu
Din vecii vecilor într-una

ILIE MARIAN

Trup înspre tihnă

Oșteanul își cerne straja
peste noapte
cum eu peste timp
îmi aștern umbletul cum
noi ne întindem
trupuri peste rod

oșteanul această verde plecare
din trup către tihnă
și eu pasăre
întru întoarceri suind
din adîncuri și noi
sevă acestui pom de
țară nu sîntem oare
gemeni întruchipați
în drumuri ?

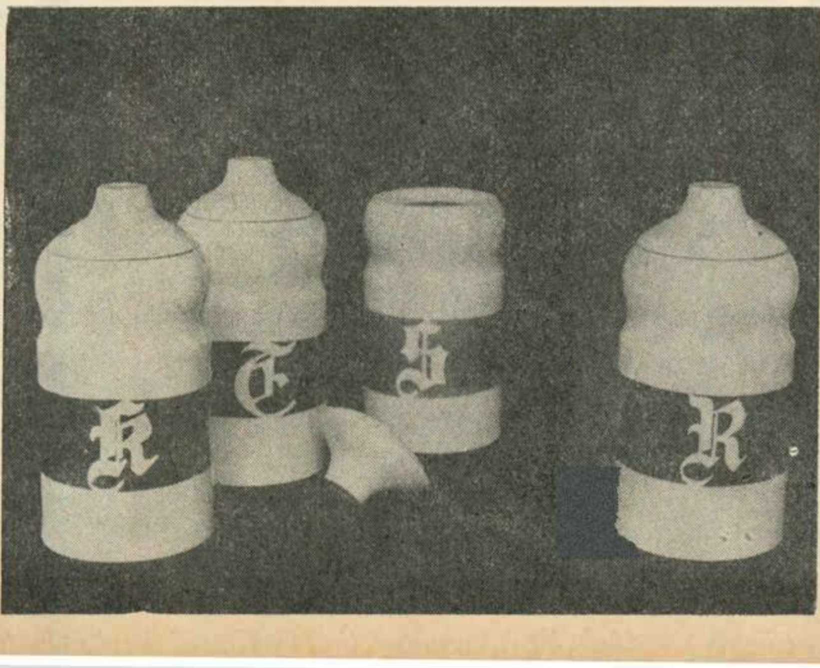
SORIN SIGHIȘANU

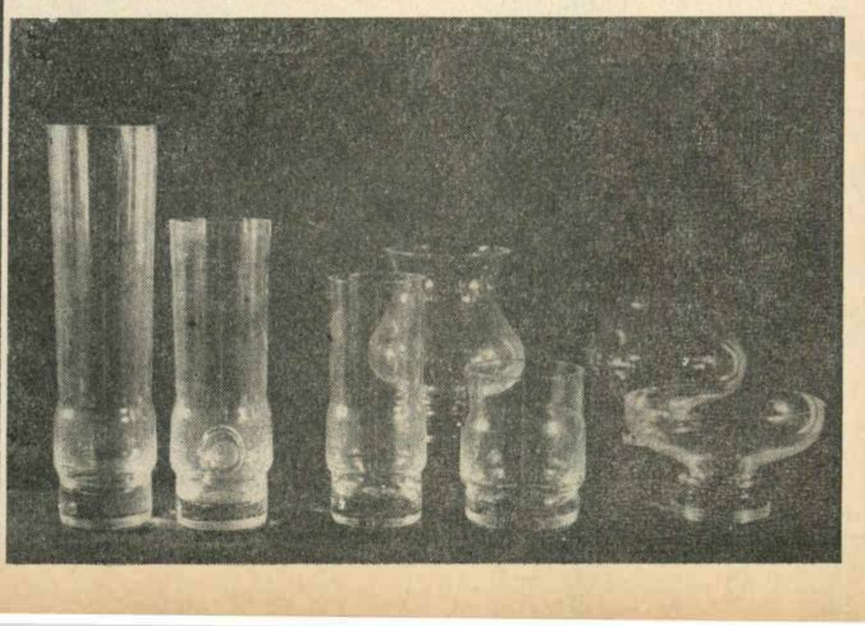
24 de ore

Ajuns acasă aprinse veioza și invită fata să ia loc, apoi dădu drumul la gaze în sobă. Fîșiitul monoton al arzătorului și căldura care se răspîndi în cameră după cîteva momente creară o atmosferă mai destinsă. Tînăra stătea cu paltonul pe ea, un palton maxi pe care-l desfăcuse la doi nasturi, lăsînd să i se vadă picioarele frumos modelate. Își ținea capul plecat și, după tremurul ușor al umerilor, Andu înțelese că plîngea. „Scoate paltonul, te rog!" îi spuse ei. „E deja cald. Mă duc să-ți aduc un pahar cu lapte fierbinte. O să te calmeze..."
Hotărîse să o ia la el după incidentul care avusese loc pe stradă, în apropierea barului. Un individ insistent și agresiv o forța să-l urmeze. Ea se speriase, încît nici nu mai avea putere să țipe. Andu a ajutat-o să scape și cum ora era tîrzie, iar fata părea în continuare foarte speriată, tremurînd sub brațul lui petrecut după umeri, au mers împreună acasă la el.
Revenind din bucătărie, văzu cum scotocește în poșetă, scoate o țigară și o aprinde. Se dezbrăcase de palton. Îi dădu paharul, apoi trecu la fereastră, deschizînd-o. „Nu fumezi?" întrebă ea întinzînd un pachet cu țigări. Lacrimile nu i se uscaseră încă. „Nu în casă", zise Andu. „S-o sting?" „Nu-i nevoie, am deschis fereastra. Dincolo e bătrînul; e cam bolnav", explică el tusea care se auzea din camera învecinată. „Cum te cheamă?" „Laura". „Pe mine Alexandru, Andu, dacă vrei". O vedea cum aruncă priviri neliniștite către fereastră. „Ți-e frig?.. Poate vrei să te culci..." „Să nu te-atingi de mine!" izbucni ea violent. Dintr-o dată se urîțise. „Nici nu mă gîndesc! Ce-ți veni? Atîta doar că trebuie să accepți și prezența mea dacă vrei să dormi aici. O să mă culc pe fotoliu. Se desface și am loc destul. Mîine poți să pleci unde vrei. Să nu crezi că am intenții rele..."
„Iartă-mă! Nu vrei să închizi fereastra?" se rugă ea în șoaptă. Andu închise fereastra meticulos, rămînînd întors cu spatele, privind strada. În întuneric, orașul torcea ușor, trimițîndu-și spre înălțimi aburul subteranelor, care ieșea prin canale ca respirația greoaie și inegală a unui bătrîn bolnav. În depărtare, trecea o mașină de la ecarisaj. Cîțiva cîini, proaspăt prinși, urlau sumbru, acoperind uruitul motorului. „Poți să te dezbraci, spuse Andu. Dar mai întîi dă-mi și mie o țigară." „Să nu te uiți, îmi promiți?" Vocea i se mai îndulcise și căpătase inflexiuni cochete. Aprinse țigara, i-o dădu, apoi se strecură grăbită sub plapumă. „Poți să te uiți acum", zise ea.
Cînd se întoarse, Andu tresări. Pentru prima dată o privi drept în față. Părul i se revărsase pe albeața pernei. Zîmbea, clipind repede din ochi. „Ce păr frumos ai... Laura!" zise el greoi. „Ooo! Devii periculos!" exclamă ea trăgîndu-și plapuma pînă în dreptul ochilor. „E un compliment inofensiv", căută Andu să infirme bănuiala, apoi desfăcînd fotoliul se întinse pe el și spuse noapte bună. Laura stinse veioza și camera se cufundă în întuneric.
„Dormi?" se auzi după un timp vocea ei. „Nu. Mă ocolește somnul. După atîtea emoții..." „La ce te gîndești?" „Mi se pare ciudată aventura asta la miezul nopții. Îl cunoști de mult?" „Abia de cîteva ore. Mi l-a prezentat o prietenă la Melody-bar. După un timp de plictiseală, mi s-a făcut somn și el s-a oferit să mă conducă pînă acasă. Ai văzut, de fapt, ce voia..." „Mda, era mai mult decît insistent." „Pentru asta o să termin cu Nora." „Cine-i Nora?" „Cea care mi l-a prezentat. Stă la mine acum. Nu mai știu cum am cunoscut-o. Mi s-a făcut milă de ea; zicea că a alungat-o soțul de acasă și n-are unde sta. Am luat-o la mine și de-atunci n-am mai scăpat de ea. Cred că sînt vreo doi ani..." „Nu s-a mai împăcat cu bărbatu-său?" „Nu. El a divorțat. Din cauza copilului..." „Are și un copil?"
„Trebuia să aibă. Rămăsese gravidă, însă n-a vrut să păstreze copilul. A aranjat cu un doctor care i-a făcut întrerupere de sarcină... Era s-o pățească. De altfel, doctorul a intrat la închisoare". „Soțul ce-a zis?" „Ce să zică? A văzut-o în ce hal a ajuns acasă. Cînd i-a povestit, a lăsat-o în pace două zile, ca să se refacă, pe urmă i-a pus lucrurile în brațe și-a dat-o afară din casă. Simplu ca bună ziua! De atunci și-a stricat viața, umblă cu diverși..." „Nu era o soluție..." „Ce poți să zici? Fiecare cum îl taie capul." „Și cum rămîne cu Nora?" „O să-i spun să se mute. Mi-e totuși foarte greu, dar am s-o fac. O prietenie între femei înseamnă totuși ceva, mai ales cînd durează de doi ani." „Ești studentă?" „Da". „Unde?" „Ce-i ăsta, un interogatoriu?" „Scuză-mă dacă am fost indiscret, dar tu ai început discuția". „Tatăl tău e bătrîn?" întrebă ea inversînd rolurile. „Mda." „Drăguț! Te exprimi matematic. Nu te căsătorești? Stai așa singur..." „N-am încotro. Trebuie să-l îngrijesc pe tata." „E bolnav?" „Da, oftă Andu, e paralizat de ambele picioare." „De mult e... așa?" „De la sfîrșitul războiului. Făcea parte din grupul de partizani care opera în Valea Prahovei. Sabotau trenurile nemțești. Cînd s-au retras, nemții au minat un viaduct pe care urma să treacă mai apoi o coloană de-a noastră. Împreună cu alții, tata s-a dus să demineze. Nenorocirea a fost că de-a lungul terasamentului mai fuseseră instalate și mine ușoare, una din ele explodînd și tata alegîndu-se cu o schijă în cap. N-a murit, în schimb a rămas beteag pentru toată viața." „Ce nenorocire! Și cine l-a îngrijit?" „Mama, pînă m-am făcut eu de vreo zece ani, apoi eu. Ea a murit de cancer. Tot greul mi-a revenit mie. Așa că-ți dai seama de ce nu m-am însurat..." „Cred că e îngrozitor de greu..." „Hai să nu mai discutăm. N-are rost să devenim sentimentali. Noapte bună!"
A doua zi, după plecarea Laurei, Andu avu remușcări. Își reproșă că nu-i dăduse numărul de telefon. Și-au luat rămas bun într-un mod foarte firesc, de parcă s-ar fi cunoscut de cînd lumea. Laura refuzase să fie condusă pînă acasă. Încercă să și-o scoată din minte.
Spre seară, după ce veni de la servici, tatăl îl rugă să-i citească ziarele. „Ce-i cu tine, te văd cam tulburat..." „Nimic, tată, am avut mult de lucru astăzi." „Azi-noapte mi s-a părut că discutai cu cineva." „Mă sunase un coleg; avea și el insomnie." „Vrei să-mi citești în balcon? Aerul rece îmi face bine... E așa de plăcut să privești orașul!..."
Andu împinse fotoliul rulant pe balcon. „E bine așa, tată, nu ți-e frig?" „Ai dreptate, e cam frig. Mai adu-mi o pătură, dacă vrei." Intrînd în casă auzi telefonul sunînd. „Alo?!" „Cine-i la telefon, Andu?" întrebă o voce feminină. „Da." „Bună, Andu! Știi cine sînt?"... „Ce-i cu tine, ai amuțit?" „Laura?" „Da. Ești surprins?" „Cum de-ai telefonat? Doar nu ți-am dat numărul." „Ce importanță are? Am avut ochi să-l văd. Ce mai faci?" „Mă bucur că te aud." „Și nu vrei să mă vezi?" „Mai întrebi..." „Atunci poți să fii într-o jumătate de oră la Universitate, în stație?" „Sigur că da." „Atunci te aștept." Abia nimeri să pună receptorul la loc în furcă. Se repezi la șifonier, înhăță paltonul, ieși repede, o luă la goană pe scări, fu cît pe-aci să doboare un vecin care-și pierdu ochelarii pe jos, dădu fuga la cea mai apropiată florărie, cumpără trei garoafe și apoi sări din mers în troleibuzul care tocmai pleca din stație. Cînd ajunse la Universitate, o zări așteptîndu-l. Îi oferi florile neîndeminatic. Ea se înroși, le mirosi, dar nu apucă să-i mulțumească. Îl văzu cum își trage o palmă peste frunte și exclamă: „Iartă-mă, trebuie să plec. L-am uitat pe tata pe balcon!..."

← Mihai Tomșeneanu — Vase (porțelan)

Laurențiu Anghelache — Variante de pahar

România —

„Ne angajăm că nu vom precupeţi nimic pentru fericirea poporului, pentru măreţia patriei, pentru cauza socialismului, că vom face totul ca poporul nostru, naţiunea noastră socialistă să ocupe un loc demn, de cinste — loc pe care-l merită cu prisosinţă — în rîndul familiei ţărilor socialiste, în rîndul familiei tuturor naţiunilor lumii".

NICOLAE CEAUŞESCU

Am inregistrat doar ştirile pe care presa le transmite în mod curent. Ele însele, transmise brut, la temperatura evenimentelor pe care le declară, reprezintă, practic, cel mai veridic, mai palpitant jurnal de actualităţi al existenţei noastre. Evident, ceea ce trăim fiecare dintre noi, la locul nostru de muncă se poate, de asemenea, consemna într-o impresionantă cronică intimă, dar dincolo de problemele cotidiene, de întîmplările mai mult sau mai puţin mărunte prin care ne-am obişnuit să trecem, ceilalţi oameni, risipiţi pretutindeni, pe şantiere, în uzine, în fabrici, pe ogoare, dau ţării ritmul şi respiraţia largă a oceanelor. Pentru că pretutindeni se întîmplă ceva, se transformă ceva, totul devine în această ţară şi ne aflăm mereu într-o mare trecere spre transfigurări patetice. Zi şi noapte simţim freamătul muncii, sensibilitatea noastră intră în rezonanţă cu înfăptuiri demne de sacrificiul şi eroismul nostru cotidian, pentru că ne visăm ţara tot mai aproape de culmile civilizaţiei. Iată de ce, uneori, e destul să deschidem ferestrele casei, să străbatem străzi pe care nu am mai apucat să umblăm de o vreme, să ne urcăm în tren, în avion şi să descindem undeva, într-o gară sau pe un aeroport, ca să rămînem uimiţi de noua înfăţişare a lucrurilor, a locurilor atît de dragi şi de puternic gravate în geografia noastră spirituală. Totul ne priveşte, de acum, personal. Totul e o componentă a propriei noastre biografii. Să ne obişnuim, deci, de a ieşi în întîmpinarea faptelor aşa cum o fac, programatic, reporterii. În fiecare dintre noi se poate trezi oricînd un ochi de reporter. Ţara întreagă e un reportaj. Un reportaj al construcţiei socialiste. O cronică a destinelor unui popor care trăieşte mai mult ca oricînd sentimentul că se desăvîrşeşte pe sine. Nu ştim cîte din evenimentele pe care le trăim vor fi înregistrate de istoric, dar cu siguranţă zilele şi nopţile pe care le trăim acum muncind devin istorice!

190 000 de hectare din sudul Dobrogei, din celebra vale cu rezonanţe orientale Carasu, se transformă intr-o mirifică seră irigată pînă în cele mai îndepărtate teritorii de pulbere şi de loess. Apa vie, apa limpede care umple cavităţile tranşeelor săpate într-o fantastică geometrie care poate fi savurată, ca imagine plastică numai din helicopter sau din avion, se infiltrează în straturile de pămînt ca într-o imensă transfuzie, vizînd grădinile suspendate ale Semiramidei. Extrasă printr-o priză gravitaţională din Dunăre, la Cernavoda, ea se difuzează prin zeci de staţii de pompare, ridicate uneori la peste 100 de metri înălţime prin 3100 km de conducte şi prin 500 km de jgheaburi, spre recoltele anului 1973 si ale celor ce vor urma, completînd într-un mod aproape metaforic..... fotosinteza...

Comuna **MEHADIA** pe drumul urbanizării. Se dau în folosinţă la cheie două blocuri de locuinte construite după ultimele depese ale arhitecturii moderne, cu întreg confortul civilizaţiei citadine, se inaugurează o şcoală cu zece clase, proiectată într-un spaţiu de lumină şi vegetaţie încărcată de clorofilă şi ozon, un restaurant silentios pentru serile calme de sîmbătă şi duminică ale locuitorilor, un magazin cu mobilă pe profilul revistelor de specialitate, spaţii verzi şi de agrement. Sfîrşitul anului va însemna aici încheierea lucrărilor de construcţii la „Centrul de prelucrare a fructelor de pădure" şi la „Rezervorul de apă potabilă".

PAUL STREPOL: „Căci satul nu mai este ce a fost"

Părăsind definitiv satul natal, în toamna lui '70, credeam că port cu mine si ultimele imagini despre ceea ce se ştia că e satul. Destinul acestui străvechi germene al civilizaţiei îmi apărea în culori cenuşii, prevăzînd apocaliptice pustiiri si mutaţii. Desigur, zic astăzi, atunci eram prea tînăr, neînţelegînd noua dialectică a evoluţiei pămîntului nostru, ori poate, acele „uriase mutaţii" se petreceau în sufletul meu, necesitînd un nou echilibru...

Si iată că în primăvara acestui an, revenind pe neasteptate, descopeream uimit că fusesem, într-adevăr, depăşit. Nimic din febra anilor trecuţi, nimic din nesiguranţa de altădată, cînd toate privirile erau îndreptate spre zidurile oraselor. Oamenii si-au reîntors ochii spre pămînt, regăsind în el raţiunea de a trăi, de a fi... Spun „regăsind", căci satul nu mai este, totusi, ce-a fost. Era vestit în împrejurimi prin recoltele sale masive de grîu, de porumb, acum cincisprezece-douăzeci de ani, dar, cu timpul, dealurile au fost inundate de pomi, alături de Someş a crescut, ca din pămînt, un complex al legumiculturii, iar pe păşuni pasc puzderie de vite... Grija oamenilor gravitează acum în jurul acestora, viaţa lor luînd noi traiectorii. „Punem contracte la ciorap — se laudă primarul în faţa noului venit — pentru fructe, pentru legume, pentru animale... Oamenii nu mai pleacă: o ducem minunat! Proiecte? Oho, avem destule! Un centru de desfacere acum, peste cîţiva ani o fabrică sezonieră şi, desigur, asfaltarea şoselei... Băieţii de pe santiere mi-au făgăduit să ne ajute..."

Şi fostul localnic surîde jenat în faţa acestor oameni ce descoperă valori noi, acolo unde el vedea, cîndva, sfîrşitul unei lumi..,

IOAN VASIU

Focurile dragostei de ţară

Sînt focuri care nu se sting nicicînd.
Sub raza lor prind vise să răsară.
Aceste focuri veşnice, arzînd,
Sînt focurile dragostei de Ţară!

Tu, fiule, ascultă-mă: să ştii,
Azi ţelul tău suprem e datoria
De-a stăpîni aceste focuri vii,
Statornicindu-le aici în România!

Siderurgiştii din Galaţi se angajează să raporteze pînă la sfîrşitul lunii decembrie o producţie globală suplimentară estimată la 280 milioane lei, cu 127 milioane lei mai mult decît premeditaseră la începutul anului. Telegramele de presă comentează că noile angajamente ale siderurgiştilor sînt expresia unui ţel precis — realizarea cincinalului în patru ani şi jumătate.

Centrala termoelectrică Işalniţa anunţă: zilnic 90 tone lignit economisit. Adică necesarul de energie calorică pentru producerea a 10 milioane kWh.

Locul I, titlul de campion naţional şi maistru naţional la arat este cîştigat de tînărul mecanizator Constantin I. Cărbune, de la S.M.A. Locusteni, judeţul Dolj. Spicuim din declaraţia proaspătului învingător: **„N-am să-l pricep niciodată pe cel care stă cocoţat zile în şir în vîrful unui stîlp pentru a bate recordul mondial absolut al „probei". Ori pe „concurenţii" care-şi dispută întîietatea tîrîndu-se şi împingînd cu vîrful nasului o... nucă. Am citit astea prin ziare... După cum nu-i pricep nici pe organizatorii de concursuri care permit chestionaţilor să-şi facă publice redutabilele lor cunoştinţe în materie de istorie a juponului, a perucilor sau a genelor false..."**.

Al 125 000-lea tractor livrat la export! De menţionat că acest produs de înaltă calitate al constructorilor de maşini din Braşov a fost exportat în 75 ţări ale lumii şi că printre cei mai recenţi beneficiari externi se află SUA (din 1971 numărul tractoarelor expediate aici a crescut de la 515 la 3560), Irlanda, Elveţia!

De curînd a ieşit pe porţile Uzinei de autocamioane Braşov exemplarul care poartă numărul de fabricaţie 310 000! La ora actuală, din şase în şase minute, ia drumul celor 40 de ţări ale lumii unde este exportat, cîte un autocamion fabricat la Braşov.

SAMDECH NORODOM SIANUK, şeful statului cambodgian, preşedintele Frontului Unit Naţional al Cambodgiei: **„România socialistă, condusă de preşedintele Nicolae Ceauşescu, oferă un exemplu desăvîrşit al voinţei de cooperare şi întrajutorare internaţională, pe baza egalităţii, respectului reciproc şi avantajului mutual, un exemplu desăvîrşit de solidaritate militantă cu popoarele care luptă pentru libertate şi justiţie, împotriva agresiunii, asupririi, oprimării şi altor forme de nedreptate, constituie un exemplu desăvîrşit al ataşamentului faţă de idealurile de independenţă şi coexistenţă paşnică între ţări cu sisteme sociale diferite".**

ARETA ŞANDRU: „Ce se mai întîmplă cu «Dunărea la Cazane»"?

Opt ani de făurari ai luminii au trecut şi bătrînul Istros se uită, din cînd în cînd, înapoi, făcînd semn apelor să vină după sine; şi apele sar din amonte-n aval, ridicîndu-se cu braţele întinse, trecînd prin cîmpurile deversoare. Frumosul Istros îşi priveşte oamenii de pe cele două maluri, uimit de a doua sa naştere.

La picioarele podului construit de cei 10 mii de Apolodori a fost pentru totdeauna zidită însăşi lumina; la picioarele barajului, urmaşii legendarului meşter au clădit într-o zi schele şi destine; oare ce înseamnă un bec de 10 w şi ce poate fi acest reflector uriaş de la Gura Văii, îndreptat ca un sîmbure imens de lumină?

Au fost odată, niște barăci din lemn si niște valize din lemn de brad lustruit, mirosind încă a răşină şi niște opinci schimbate pe-o pereche de cizme şi niște cămăşi schimbate pe-o salopetă albastră-albastră dar decolorată de ploi şi de timp şi au mai fost stăpînii acestor lucruri care, pentru a-şi aminti seara de casa din cîmpie sau din munte, urcau uneori în păduri descîntînd Dunărea din frunză; ei au schimbat ciomagul şi trînta cu urşii, cu buldozerele şi autobasculantele, luptîndu-se cu pămîntul şi apa ce trebuiau mutate din loc. Şi au mai fost niște planşe şi-o riglă de calcul, o trusă de compas şi un echer, şi-au mai fost niște anotimpuri pe care cei de-acolo nu le-ar schimba pe nimic, şi familia, o singură

pămînt al surprizelor

familie — cea a șantierului — care a crescut sute de tineri în spiritul prieteniei și al muncii...
Și cei de acolo au învățat că viitorul are o însușire simplă și miraculoasă : el devine negreșit prezent.
S-au scurs aproape opt ani și oamenii au lăsat semn pe locul pe unde-au trecut și-au plecat în alte părți, pe alte șantiere, pentru a lăsa, peste alți ani, noi urme de cutezătoare construcții.
Dintre cei 10 mii — virtuali eroi de literatură — cîte destine nu s-au pierdut, rămînînd necunoscute nouă, celorlalți? Cîți eroi autentici au rămas nenominalizati în fata cuvîntului tiparit? Și cine oare, va scrie romanul acestei epopei?

P.S. Nu avem și noi un Tunel al timpului, să-i putem spune lui Vlahuță că „Dunărea la Cazane"... s-a schimbat.

Minerii de pe șantierul barajului Vidra al hidrocentralei de pe Lotru au străpuns cu 15 zile mai devreme galeria descărcătorului de suprafață. Executat pe un plan înclinat de 40 de grade, noul tronson va fi folosit la deversarea surplusului de apă din lacul de acumulare. Succesul acestei eroice acțiuni a fost închinat de minerii Vasile Damian, Dumitru Ioniță, Ștefan Arădoaie, Dumitru Tănase și de ceilalți ortaci, sărbătoririi a trei ani de la înființarea șantierului național al tineretului!

F. BRUNEA-FOX: „Prietenul meu dintotdeauna"

Mă întorceam dintr-o documentare incropită în satul Flămînda cu un reportaj ce evoca pe țăranii care au participat la răscoala din 1907. Era în urmă cu 16 ani. Frigul toamnei mă pătrundea pînă-n măduva oaselor și, totuși, mă gîndeam atunci, în drum spre București, să mă opresc pentru cîteva ore la Comănești, unde urma, în chiar momentul sosirii mele, să se facă joncțiunea la tunelul galerie Rafira–Asău. Era un moment unic. Nu mai trăisem în lunga mea carieră de reporter niciodată asemenea clipe. Așa încît, m-am „dezbrăcat" de frigul toamnei și am pornit, vitejește, spre Comănești.
Nu era lume multă la inaugurare. În gura puțului se adunaseră doar cîțiva mineri, șeful de echipă Ștefan Cojocaru, de vreo 58 de ani și inginerul lucrării. Actul inaugurării se considera moment obișnuit și, totuși, trăiam împreună cu acești vajnici căutători de cărbune clipa, singura clipă, neîntoarsa clipă, a străpungerii celor două tunele. Era o bucurie tăcută. Mustăcea pe fețele încordate ale tuturora, se amesteca cu sudoarea muncii lor de cîteva luni, pentru realizarea evenimentului. Ne priveam în ochi atunci cînd ne-am strîns mîinile ca să le spun: „Succes!" Amfitrionii mi-au zîmbit, au dus mîna la frunte să-și șteargă roua din pricina emoției și au urcat cu mine pe platforma liftului. Coboram. Întunericul ne apăsa. Pămîntul se făcea mai negru, mai rece, îl simțeam pătrunzînd prin vine, tăindu-ne respirația. Tăcerea însă ne apăsa și mai tare: auzeam doar scîrțîitul tînguitor al cablurilor ruginite de umezeală, – un scîrțîit stîngaci, încordat, ce se ferea să tulbure liniștea adîncurilor. La un semn, ne-am aprins lămpașele și le-am atîrnat de piept, ca să împrăștie un sîmbure de lumină, atît cît să vedem pe unde punem piciorul.
Am coborît nu peste mult timp de pe platforma liftului, parcurgînd mai departe tunelul pînă la peretele ce urma să fie străpuns; străpuns printr-o explozie teribilă de dinamită, într-o secundă de neîntors în istoria acestor mineri. Călcam acum cu grijă pe scînduri, unse parcă cu săpun, prinse pe niște capre prin galeria răscolită de tîrnăcoape și mașini. Deasupra capului atîrnau, suspendați de fire nevăzute, bulgări mari, cît roata, înspăimîntători. De o parte și de alta a noastră ieșeau cheaguri de lignit și de pămînt amestecat cu pietre vinețîi. Apa își rotea limbile amenințătoare prin gurile pămîntului, căutîndu-și, pofticioasă, albii pe sub scîndurile pe care călcam, mai bine zis pe care baletam, într-o perfectă stare de imponderabilitate, simțind în fiece clipă cum ne prăbușim în hăul tunelului, fără putință de scăpare. Nu aveam măcar cel mai mic punct de sprijin, în ciuda cizmelor de piele cu aderență mare, în afara, poate, a sîmburelui de lumină ce țîșnea de la pieptulrile noastre.
Un pas, doi. Valsam, mă cutremuram și nu cred să fi simțit vreodată că sînt neputincios de a umbla, de a înainta, sigur, cu toată puterea, pe cărarea ce mi-am deschis-o înainte. Dar muncitorul acela de 58 de ani, cu fata ca o scoarță de praful minelor prin care a trecut, cu umerii lați și înălțați să sprijine, poate, tavanul șubred, oricînd amenințat să se prăbușească din pricina izvoarelor nenumărate, m-a simțit și s-a întors spre mine, întinzîndu-mi mîna lui cea bătătorită de muncă și de luptă cu întunericul:
– Tovarășe ziarist, dă-mi mîna! Ține-te de mine cu nădejde!

„Nouă meșteri mari, / calfe și zidari, / cu Manole zece, / care-i și întrece" pot fi întîlniți pe platforma Săvinești de la poalele Coziei, cu identități schimbate după cel al capului familiei de constructori: Gheorghe Orghidan. Numele celor nouă frați, în ordinea venirii pe lume, pentru a da o nouă imagine baladei meșterului Manole, sînt: Mihai, Jenei, Elena, Paraschiva, Silvia, Mircea, Gheorghe, Petru, Doina... Numai că, evident, după încheierea lucrărilor construcției, nici unul nu-și va prinde aripi de șindrilă pentru a se jertfi și a duce cu ei în mormînt, ca într-o fîntînă legendară, secretul meseriei lor miraculoase, ci vor prinde aripi pentru alte și alte șantiere ale țării.

În Munții Călimani, pe un platou înconjurat de brazi, la cota 1 700, a apărut o nouă așezare alpină: un orășel muncitoresc numit chiar... Călimani! În rezumat, la această oră, noul reper urban de pe harta țării are nouă blocuri de locuințe pentru mineri, o cantină cu 300 de locuri și un complex în curs de finisaj. Se lucrează la definitivarea sistemului de alimentare cu apă potabilă și s-au pus bazele unei construcții cu 21 de garsoniere.

IRINA GORUN: „Mergeți să vedeți Baia Mare!"

Îndrăznesc o afirmație profund obiectivă și neîndoios hazardată: chipul urban al României viitoare poate fi văzut și la Baia Mare. Casa de cultură, cinematograful și primăria sînt monumente ale unei arte noi; dar minunat este că tot ceea ce le înconjoară, trotuarul, răspîndirea verdelui, cheiul Săsarului, li se acordă. Ochiul nu vede un fragment de frumos, ci se realizează o ambianță, un ansamblu sugerînd o întreagă civilizație tehnică superioară. Se instituie acolo o lege nouă a arhitecturii, legea asimetriei necesare, legea culorii naturale, legea alternării formei banale, stabile, cu forma neobișnuită și parcă dezechilibrată. Și dacă este foarte bună această desfășurare imaginativă în sălile mari și mici ale Casei de cultură, în holul sticlos al cinematografului, este necsemuit de necesară și frumoasă imaginația, cînd se desfășoară în „lăcașul muncii", în Primărie. Antitetic cu ideea de scripte, de praf, de hîrțoage, arhiva Primăriei se află într-un turn subțire și terifiant de înalt, strălucind verde în soare, luminînd clădirea largă, pămînteană, masivă, de la poalele lui.
Duceți-vă să vedeți Baia Mare! Și spuneți-le oamenilor ei cît de mult vă place. Bucuria lor va fi de nespus!

Antrepriza română de construcții și montaj (ARCOM) — Calea Victoriei nr. 91—93 București. — a construit o fabrică de sticlă, o termocentrală și un hotel în R.S. Cehoslovacia: un complex de locuințe la Frankfurt pe Main, un complex sanatorial la Friederichs-Hafen și clădiri comerciale, școli, birouri, hoteluri în diferite orașe ale R.F. Germania; echipament industrial pentru unele fabrici din Iran și Turcia, locuințe și școli în Liban; o fabrică de ciment în Irak etc. De asemenea, s-a încheiat un protocol privind construirea clădirii parlamentului din Sudan. Dacă adăugăm la acestea asistența tehnică acordată unor întreprinderi din Venezuela, putem spune că arhitecții și constructorii români au pătruns în patru continente!

La Satu Mare se inaugurează, cu cinci luni înainte de termen, un nou spital cu 750 de paturi, șase secții spitalicești — dotate cu cea mai modernă aparatură, servicii sanitare și laboratoare de analize și cercetare, o policlinică și două dispensare urbane: **„Încercăm o nețărmurită satisfacție pentru posibilitatea de a vă raporta, iubite tovarășe Ceaușescu, faptul că în ultimii ani, îndeosebi după cel de-al IX-lea Congres al gloriosului nostru partid, municipiul și județul Satu Mare au cunoscut o înflorire fără precedent pe tărîm economic, politic și social, cultural, ca urmare a înfăptuirii programelor naționale de dezvoltare rapidă și armonioasă a tuturor zonelor patriei".** (fragment din telegrama Comitetului județean de partid Satu Mare și a Consiliului popular județean, adresată Comitetului Central al P.C.R., tovarășului Nicolae Ceaușescu).

PIERRE EMMANUEL, poet francez: **„...Dar, printr-o Românie, mereu aceeași, înțeleg, încă o dată, ideea de continuitate, de istoricitate magnetică, proprie poporului dumneavoastră".**

La 4 iunie 1973, Uzina Carbochim din Cluj se afla, după calendarul propriei producții, de fapt, în ziua de 4 august 1973! În ce zi și în ce lună a acestui an decisiv se vor afla oare muncitorii, tehnicienii și inginerii de la Carbochim la data apariției acestor rînduri?

Prima șarjă de alumină la Tulcea. Cu prilejul inaugurării Uzinei de alumină din Tulcea, „orașul poartă" la Delta Dunării, locuitorii orașului adresează o telegramă conducătorului Partidului, în care afirmă printre altele: **„Prin punerea în funcțiune a uzinei de alumină de la Tulcea, al cărei inițiator ați fost, se concretizează în fapte politica științifică a partidului nostru, mult iubite tovarășe Ceaușescu, de dezvoltare armonioasă a tuturor zonelor, de repartizare rațională a forțelor de producție pe întreg cuprinsul țării".**

Valoarea lucrărilor realizate anul acesta prin contribuția și munca patriotică a cetățenilor din orașul Moinești se ridică la 10 100 000 lei. S-au construit nouă ateliere-școală și un spital cu șapte nivele; au fost reparate și modernizate trotuarele și principalele străzi; s-au construit zece kilometri de diguri de protecție împotriva inundațiilor; s-au amenajat noi locuri de joacă pentru copii și s-au plantat arbori și flori.

Combinatul de prelucrarea lemnului din Arad a expediat 880 vagoane de mobilă în URSS, R.D.G., R.F. Germania, Elveția, Suedia, Danemarca, Norvegia, Franța, Anglia, SUA, Canada.

Fabrica de geamuri din Tîrnăveni anunță îndeplinirea planului semestrial înainte de termen. Sticlarii din Tîrnăveni au livrat peste prevederi 300 000 m.p. „geam tras", precum și 100 000 m.p. „profile de sticlă" și „geam laminat". Deci, milioane de ferestre limpezi spre gesturile cele mai frumoase ale oamenilor acestei țări.

România —

ALEXANDRU STARK: „Omul care a adus ploaia și Omul care a scris hîrtia"

În viața mea de reporter am intilnit mulți oameni frumoși. Nu luați, vă rog, expresia în sensul ei direct, nu la asta mă refeream! Eu sînt profund convins că la televizor toți oamenii, dacă au de spus ceva, dacă vezi cum gîndesc, dacă au ezitări în vorbă pentru că gîndesc, dacă le poți surprinde reacția privirii la o întrebare, toți sînt frumoși. Ei bine, unul din acești oameni este, pentru mine, inginerul Dogaru, directorul de la I.A.S. Giarmata, o așezare bănățeană, cu nimic deosebită de altele. Nicolae Dogaru a avut un vis încă din primul moment cînd a venit aici (asta s-a întîmplat acum două decenii). Visul lui, spre deosebire de cele ale somnului nostru din toate nopțile, este material: voia ca Giarmata, sat care viață de viața lui nu a fost așezat pe o apă, să fie un sat cu o apă a lui. Nu voi începe acum să înșir ce a făcut inginerul Dogaru în domeniul său de specialitate, cu cît a crescut producția la hectar și cîți piersici a plantat. Vă spun doar atît: Nicolae Dogaru a făcut tot ce i-a stat în putință, s-a zbătut, a avut necazuri personale din această cauză, dar la Giarmata există azi un lac splendid, izvoare freatice și chiar și un ștrand. Giarmata este un sat așezat la apă. Scurt și cuprinzător! Dacă n-ar fi făcut nimic altceva în toată viața lui și tot, zic eu, a făcut un lucru mare de care își vor aduce aminte, cu sau fără referiri la numele lui, oamenii de azi, cei de mîine și, sînt sigur, chiar și cei care vor urma prin anii de după 2000.

În viața mea de reporter am intîlnit și oameni uriți. Nu la chip, nu la trup, ci la suflet. Iar cel mai urît dintre ei, a fost cel care căuta să mă convingă că a procedat foarte omenește atunci cînd a semnat o hîrtie prin care anunța pe un... decedat (nu e greșeală de tipar) că i-a desfăcut contractul de muncă pe data de 25 iulie, întrucît părăsise lumea aceasta pe data de 11 iulie, drept care nu s-a mai prezentat la servici. Mai urît om, nu am văzut!

Știți însă care este cea mai mare satisfacție pe care o trăiește reporterul, străbătînd România în lung și în lat? El vede că există imens de mulți oameni frumoși și extrem de puțini oameni uriți.

Nu e așa că avem o meserie de invidiat?

Florin Coiciu este unul din cei mai pricepuți scafandri constructori ai șantierului noului port din Constanța, evidențiat lună de lună în întrecerea „Tineretul — factor activ în îndeplinirea cincinalului în patru ani și jumătate". Iată cîteva amănunte din fișa sa profesională: coeficient de utilizare a timpului de lucru 100 la sută, lucrări de înaltă calitate 100 la sută, deținător constant al primelor recorduri pe lista celor ce realizează economii de metal — pe fundul mării. Țara se află pretutindeni!

CARMEN DUMITRESCU: „Simple coincidențe de nume"

Cînd vin dimineața la redacție găsesc pe birou corespondența. Îmi scriu, după emisiuni, tot felul de oameni, despre tot felul de... ofuri sau bucurii, în diferite registre: critic, sentimental, contabil. Am reținut două din aceste scrisori pentru tulburătoarea lor confesiune și omenie.

...Geta Rotaru a terminat clasa a X-a, cu coroniță. Toată copilăria a trăit printre străini; părinții au făcut tot ce au putut ca s-o țină cît mai departe de casă. Tatăl și mama o aruncă străzii și tentațiilor ei cînd avea numai 9 ani. Ochi atent, suflet sensibil, mîna întinsă la timp, și STATUL o recuperează printr-un Institut de reeducare. Așa am cunoscut-o, așa m-am atașat de ea.

Geta e o fire sensibilă, poetă, cu mari disponibilități spre melancolie, dar și cu mari elanuri, caracteristice vîrstei. Cu toate acestea zîmbetul ei este o suprapunere nedisimulată între o mare tristețe și un fond optimist. A devenit erou de reportaj cînd avea numai 9 ani. Stătea pe o bancă, în curtea centrului de reeducare, plîngea și-i scria mamei (în fiecare zi), mamei plecată fără adresă. Am revăzut-o (uitasem de ea), acum cînd are 16 ani. Înaltă, cu gene lungi, plecate peste aceiași ochi triști. Nu-i mai scrie mamei în fiecare zi. Viața a învățat-o să fie mai înțeleaptă. În cîțiva ani, mama, i-a trimis 2–3 scrisori și 10 lei. Geta mi-a vorbit cu gravitate despre viitor, serioasă, conștientă că pe lîngă atîtea milioane de oameni buni, cu suflet și înțelegere pentru adevăr și dreptate mai sînt și indiferenții, care nici măcar de copii nu-și amintesc... Și-acum să mă reîntorc la cele două scrisori.

Geta Rotaru și surîsul ei m-au impresionat pînă la lacrimi, dar nu numai pe mine. Familia profesorilor Avramia și Gheorghe Dobrinschi de la Școala generală nr. 1 – comuna Arbore, județul Suceava, îi scrie: „Dragă Getuța vei reuși în viață, pentru că ești din fibra celor tari. Primește sărutul unor necunoscuți; nu-i așa de dulce ca al mamei, dar e din toată inima".

Și Ecaterina Rotaru – simplă coincidență de nume – cooperatoare în comuna Cărpiniș județul Timiș o invită pe Geta Rotaru să-și petreacă vacanța în familia dînșii „Am văzut-o 5 minute pe această fată pe micul ecran și am simțit-o copilul meu". Familia necunoscută din comuna Cărpiniș îi oferă o... familie la început pentru o vară, pe urmă poate pentru totdeauna.

Să mă scuze corespondentele mele dacă dialogul în scris nu a rămas numai între noi. Dar eram obligată moral, pentru că asemenea gesturi mici, dar încărcate de cea mai aleasă simțire, de cel mai pur și dezinteresat gest de omenie, se ascund mereu în marele anonimat. Fiecare plic ajuns la redacție e o surpriză așteptată, pentru că oamenii gîndesc și simt din ce în ce mai frumos, mai civic, mai responsabil. Iar Lisniuc din Brașov, mama Getei Rotaru, e o excepție rarisimă, cum spunea Gogol... „Un suflet mort". Aș vrea să facem toți cîte ceva pentru ca zîmbetul Getei să fie mereu explozie de bucurie, de copilărie. Îi mulțumim toți tovarășei Rotaru din comuna Cărpiniș pentru că a început asaltul împotriva tristeții unui surîs pur.

La Isaccea intră în funcțiune o fabrică de pîine cu o capacitate de cinci tone pe zi. Modernele utilaje din dotare asigură efectuarea automatizată a tuturor operațiilor pe fluxul tehnologic al pîinii noastre de toate zilele.

ABDUL WAHAB AL-BAYATI, poet irakian: „Înainte de a veni în țară, cunoșteam multe lucruri despre România. Eram informat despre rolul pe care îl joacă, în cadrul țărilor socialiste, despre politica și situația sa economică, despre viața sa culturală. DAR VIZITA A FOST PENTRU MINE CA UN VIS ȘI SÎNT PUTERNIC IMPRESIONAT DE PROGRESUL ȚĂRII DUMNEAVOASTRĂ. Este meritul socialismului. Edificați o societate progresistă cu o economie prosperă și o viață deosebită".

ROBERT MERLE, scriitor francez: „România mi-a lăsat o foarte puternică și foarte profundă impresie. În timpul șederii mele de 15 zile, am găsit o țară minunată și un popor minunat".

POP SIMION: „Mirabila sămînță a vieții"

Mi se pare tentantă și binevenită ideea dumneavoastră de a discuta despre România din unghiul surprizelor. Intuiesc că revista „Amfiteatru", cînd demarează în acest dialog cu o seamă de autori, dă noțiunii de surpriză nu neapărat un sens diurn; din contră, un sens larg, de elevație intelectuală, vizînd cunoașterea. Examinînd din acest unghi realitatea noastră avem nenumărate prilejuri, uneori fastuoase, de a vorbi despre România – țară a surprizelor. Pentru că, psihologic vorbind, surprinde și incintă și dă concluzii de ordin intelectual orice fenomen ieșit din comun cu o largă emisie în ordinea concepției noastre despre lume, om, lucruri... Sînt unul dintre autorii care îmi fac o vocație din a frecventa realitatea românească nemijlocit, profesînd reportajul prin călătorii succesive în țară, deci sînt un căutător de „surprize", de surprize cu o largă semnificație asupra rostirii de sine a românului.

Una dintre surprizele mele de acest ordin, pe care o evoc la amabila invitație a revistei „Amfiteatru" este universul ilar și funambulesc din satul Săpînța, fenomen căruia mai jos iscălitul, împreună cu artistul fotograf Ion Miclea Mihale, i-am dedicat o carte. E vorba despre numitul Cimitir vesel, operă a artistului naiv Ion Stan Pătraș, țăran în care cîteva meșteșuguri tradiționale dau o expresie de cu totul aparte factură. Ce face, în fond, acest artist popular? Ciopleşte cruci de lemn, le vopsește în culori vii, transparente, de debordantă veselie (abundă culoarea speranței — albastru de Săpînța) asociindu-le, totodată, versuri populare compuse de el, în care povestește, concentrat, însă cu o deosebită savoare, viața celui dus în luturi. Precizez din capul locului că nu atît valoarea estetică, strictă, a operei lui Pătraș, m-a impresionat, adică valoarea lui de sculptor-dulgher, de văpsitor-pictor, de poet-rapsod, nu în aceasta rezidă „surpriza", pe care am comunicat-o în carte, dăruit și emoționat. „Surpriza" pe care mi-o comunică universul nepereche al cimitirului de la Săpînța este unul de ordin filozofic: pentru prima oară, după știința mea, ideea de moarte se transformă în inversul ei. Altfel spus, artistul popular izbutește, într-o fericită sinteză a sculpturii, picturii și poeziei să sugereze o senzațională și robustă viziune filozofică asupra morții, proprie oamenilor din nordul cel mai din nord al României, proprie maramureșenilor. Nimic misterios în acest fapt, totul concordă de minune cu datinile străvechi, totul concordă cu golful mitologic maramureșean din care această realitate descinde.

Ne spune istoria că Dacii aveau obiceiul să rîdă homeric înaintea oricărei bătălii decisive, să rîdă solid, bărbătește, nestăpînit de moarte, batjocorind-o cu deliberare și înaltă demnitate. Ceva în genul acesta sugerează privitorului ambianța de tulburătoare ex-

pămînt al surprizelor

presie a cimitirului din Săpința. Nu-i de ignorat, ba dimpotrivă, valoarea social-educativă a operei meșterului de la Săpința sintetizînd lucrurile, universul cu cruci de la Săpința, ni se înfățișează ca o veritabilă cronică de dimensiuni epopeice (comparabilă pe linie cultă cu Țiganiada lui Budai Deleanu sau Proverbiada antonpannistă). Ion Stan Pătraș își asumă rolul de notar al timpului, ține minte tot despre oameni și destinele acestora, inseamnă tot, să rămînă, să dureze. Citim in Cimitirul vesel ca intr-o fantastică și paradoxală carte deschisă. Aflăm de-acolo profesiile sătenilor, cine și de ce a trăit in lume, cine și de ce a iubit sau a urit de moarte, cine și in ce împrejurări a avut ridicări sau căderi, intr-un cuvînt, este răbojul credincios și neiertător, spus cu toată gura, intr-o limpede și profundă viziune meditativ-țărănească și cu un accentuat umor. Sigur sînt, că drumețul oprit la Săpința, fie că este tînăr, ori tatuat de ani, ințelege măcar o parte din senzaționalul mesaj cu care se confruntă. Cînd zic „ințelege", mă gîndesc la omul departe văzător, care privește dincolo de coaja lucrurilor, dincolo de aparențe, adică vede esențe pe care le interpretează in laboratoarele propriei sale substanțe, in templul gîndirii și simțirii sale. Acest privitor, acest drumeț va pleca din satul lui Ion Stan Pătraș mai bogat decît sosise, cu o adîncă privire in lucruri și in oameni. Iar acest fapt — mă va combate careva ? — este intr-adevăr senzațional.

Eleva Tamara Sandru, membră a delegației române la cel de-al X-lea Festival Mondial al Tineretului, face următoarea declarație : „Sînt mîndră de încrederea care mi-a fost acordată și voi face totul pentru a reprezenta cum se cuvine pe colegii mei, tineretul școlar al României socialiste la marea întîlnire de la Berlin, pentru a duce acolo mesajul nostru de solidaritate și de pace (...) Sper că Festivalul va fi un prilej de afirmare a opțiunilor generației tinere a lumii, a dorinței ei de a extinde dialogul constructiv, de a întări unitatea tuturor forțelor progresiste, democratice, antiimperialiste ale tineretului". Să nu uităm că actuala generație între 18 și 25 de ani e cea mai bine informată și mai angajată în destinele lumii, din întreaga istorie a umanității !

„Subsemnatul Gherghina I. Gheorghe din orașul Craiova, strada Severinului, bloc A.4, sc. I, et. 3, ap. 15, cu respect vă rog următoarele: „Întrucît anul acesta fiul meu Gherghina G. Ion, a absolvit Facultatea de chimizare a petrolului și gazelor din cadrul Institutului de petrol, gaze și geologie București — curs de zi — și în curînd va susține și examenul de stat, pe care am convingerea că-l va lua cu bine, rugămintea noastră — a părinților lui — este să dispuneți să fie repartizat, după definitivarea examenului de stat, la una din rafinăriile din țară și să nu-l rețineți în București. Dorim și eu și soția mea acest lucru, fiind convinși că numai acolo unde se hotărăște soarta producției va putea să-și valorifice din plin cele învățate la facultate, acum, la începutul carierei sale...".

DINU ADAM : „Tinerii aceștia prin care izbucnește lumina"

Uimirea a devenit una din cele mai firești senzații pe care le trăiește reporterul, poposind pe oricare din șantierele țării. Îl așteaptă acolo surprinzătoarea minune a oamenilor, în izbucnirea profundă a entuziasmului lor transformator. Oamenii, cel mai frumos rod al acestui pămînt, muncind precum într-un zbor, nu mai pot fi o surpriză, după cum nu este o surpriză dragostea de patrie : pretutindeni această iubire te-așteaptă ca spectacol al unei cuceritoare prefaceri, al unei nesfîrșite lupte cu istoria.
Nicăieri, poate, mai mult ca la Tîrgoviște, nu apare mai evidentă această încleștare cu timpul. Pe locuri în care domnitoare sînt pietrele spectatoare a mai bine de treizeci de secole de istorie neîntreruptă, oamenii deschid o nouă istorie, inaugurează o vîrstă în ale cărei aripi cuprinzătoare se înscriu total, arzător, într-o nobilă armonie. Îi întărește pe acești oameni un legămînt ascuns cu pămîntul, o tainică înțelegere cu iarba și cu aerul — aici, pe locurile acestea, se ridică un șantier național al tineretului.
Nimic mai curat și mai expresiv decît tinerii aceștia prin care izbucnește lumina din adîncurile țărinii, povestind despre un entuziasm care începe pretutindeni și despre o frumusețe care nu se sfîrșește nicăieri. Curg rîuri de tineri spre Tîrgoviște, tineri de toate felurile, venind din toate colțurile țării ; tineri aducînd cu ei eroismul simplu pe care îl presupune hotărîrea de a munci și responsabilitatea în fața uriașelor dimensiuni ale obiectivului.
Și te întrebi atunci, ce-i leagă pe acești tineri, atît de diferiți, ce cîntec nețărmurit îi poartă pe tărîmul arzător al luptei cu timpul. Am stat de vorbă cu oamenii — numai ei îți pot da adevărata măsură a semnificației conținute de existența unui asemenea șantier. Reporterul devine astfel un explorator de sentimente, menit să cuprindă în expresie cea mai deplină bogăție : atașamentul entuziast față de patrie și partid, față de obiectivele pe care tinerii brigadieri sînt chemați să le dăruiască prin munca lor întregului popor.
Și nu este vorba de o exterioară concurență cu tradițiile, ci de integrarea într-o generație, a cărei supremă armă este patriotismul. **Iar dacă anul acesta vom avea oțel la Tîrgoviște, încă înainte de luna decembrie, lucrul se datorează acestor tineri brigadieri deprinși să afirme din tot sufletul : lupta noastră este munca.** Eroii acestui șantier nu au nume. Căci pe un șantier al tineretului, semnificația cuvîntului „erou" se îmbogățește cu noi nuanțe. Oricare dintre acești tineri brigadieri îți va vorbi despre eroismul cotidian pe care-l conține munca fiecăruia, despre anonimatul firesc prin care cu toții se integrează în trupul desăvîrșit al aceleiași generații : un fluviu nesfîrșit de tineri coboară spre Tîrgoviște, cu mii de afluenți pe care-i îmbrățișează.

GABRIEL STĂNESCU : „Șase oameni modești, simpli, anonimi"

În peregrinările mele de-a lungul frumoasei Văi a Oltului, curiozitatea m-a îndemnat să mă aplec asupra cîtorva rînduri nu lipsite de o anume semnificație : „Atenția colectivului de muncitori condus de inginerul Constantin Sandu de la lotul Jidoaia este concentrată în aceste zile asupra probelor tehnologice la stația de betoane din cadrul lotului. Stația va deservi lotul Jidoaia pentru executarea barajului de acumulare, de unde, prin pompaj, apele captate din ramura nord vor fi transmise în lacul-mamă de la Vidra".
Turnate în plumb, aceste cîteva fraze simbolizează, lapidar, și sugestiv în același timp, biografia zilnică, tumultoasă, a șantierului hidrocentralei de pe Lotru, una dintre cele mai spectaculoase și complexe construcții de acest fel de pe rîurile interioare ale țării. Turnate în plumb, ele dau strălucire și semnificație momentului. Oare cîte zile și nopți, oare cîte întrebări rămase fără răspuns au pregătit aceste împliniri ? Oare cîte jertfe, oare cîte sacrificii, oare cîte renunțări ? Iată că aici, în inima muntelui, se construiește cu prețul ceasurilor nedormite, cu prețul luptei perpetue cu inerția, cu apele și cu timpul. Și toate acestea nu sînt deloc o metaforă...
A urmat o întrebare firească : cine sînt acești căutători de inefabil, acești căutători de comori reunind într-un gest superb trecerea dintr-un timp în altul — dinspre trecut spre viitor prin prezent.
Am încercat să cunosc pe cîțiva dintre ei. E vorba de echipa de mineri de la galeria de excavații Jidoaia-Rînjeul Sting, condusă de Vasile Careja, autorii recordului de 200 mililitri la excavații. Șase comuniști, pentru care prezența la datorie de zi și noapte, în galeriile întunecate ale muntelui, în încleștarea îndîrjită cu apele, și cu roca, reprezintă însăși motivația existenței lor.
Nu i-am întrebat de unde vin. Nu i-am întrebat încotro se duc. Știam că orice întrebare e de prisos. La ieșirea din șut, chipurile marcate de efort, însă dîrze, iradiau de bucurie. O bucurie lăuntrică intensă. Ne-am strîns mîinile bărbătește, înainte ca vreunul din noi să fi rostit vreun cuvînt. O strîngere puternică de mînă care a concentrat, preț de cîteva clipe, mulțimea de gînduri rămase undeva în spațiul dintre noi.
...Șase oameni modești, simpli, anonimi, asemeni atîtor sute și mii, pentru care munca a devenit metafora supremă a existenței lor.

General **SANGOULE LAMIZANA**, președintele Republicii Volta Superioară: **„Sîntem deosebit de fericiți de a ne afla aici timp de cîteva zile în această țară, România, care constituie un model de experiență datorită acțiunii inteligente a celui mai prestigios dintre fiii săi, președintele Nicolae Ceaușescu".**

Dr. **CHARLES H. TOWNES**, laureat al Premiului Nobel : **„România mi s-a părut o țară fascinantă".**

GUSTAV HEINEMANN, președintele R.F. Germania: **„...ne bucurăm că în persoana dumneavoastră, domnule președinte al Consiliului de Stat, avem un oaspete care se străduiește neobosit și cu succes să asigure țării sale, nu numai din punct de vedere politic,un loc de cinste în rîndul popoarelor Europei ci, în același timp, să construiască o Românie modernă, în toate domeniile vieții umane".**

DANIEL CONSTANTINESCU

Țara de imn

lasă-mă să te cuprind cu gîndul
cînd ninsorile tale
ca o mînă blîndă
îmi mîngîie fruntea
lasă-mă să fiu
lutul tău înflorit de iubire —
în oasele mele albește
calcarul munților tăi
apa și răcoarea pădurilor tale
o beau

un cîntec limpezit de izvoare
e viața mea
purtată de mierea grîului tău

tîmpla de sete-i un bulgăr de
lumină

visul te cunoaște
după respirația sărată a mării
vuind din prag de vremuri

graiul baladelor ni l-ai dat
și liniștea înaltă a cîmpiilor
luminată de numele tău
țară de imn

zilele mele sînt o clipă
din veșnicia ta.

Dreptul la

Acuitatea studierii raportului dintre normele sociale şi libertatea persoanei, precum şi necesitatea unei mai pertinente contribuţii a marxismului creator la dezbaterea de idei în jurul acestei probleme decurg din faptul că epoca în care trăim relevă o confruntare fără precedent, în cîmpul etosului, între normele sociale şi autonomia individului, iar în cîmpul filozofiei morale între determinismul mecanicist şi liberul arbitru subiectivist, între normativism şi antiautoritarism, între rigorism şi relativism.

În ţările subdezvoltate în care predomină fenomenul „rarităţii" economice şi domină cu necesitate morala tradiţională a „supravieţuirii", limitele libertăţii umane sînt descrise, înainte de orice, de insuficienţa mijloacelor de existenţă. Dar, chiar şi în ţările capitaliste dezvoltate, în „societatea de consum" sau a „afluenţei", tehnicizarea vieţii economice, tehnocratizarea structurilor politice şi manipularea vieţii spirituale reduc tot mai mult limitele libertăţii. Societatea „blocată" (Crozier) subminează capacitatea de participare la decizie, „toleranţa represivă" (Marcuse), unidimensionalizează omul, „supradezvoltarea economiei" (Meadows), ameninţă dezvoltarea capacităţilor propriu-zis umane.

În continuarea tendinţelor polare tradiţionale care împărţeau morala într-o etică a idealului şi una a obligaţiei, într-o etică a aspiraţiilor şi una a sancţiunilor, adică într-o etică a libertăţii şi o etică a necesităţii — mulţi autori consideră că în praxisul epocii contemporane se manifestă inevitabil şi tot mai accentuat antinomia dintre constrîngerea mereu mai puternică a normelor, într-o lume supertehnicizată şi hiperorganizată pe de o parte şi aspiraţia tot mai radicală spre o deplină libertate a subiectului, ca singura cale a realizării sale autentice şi a înlăturării înstrăinării, pe de altă parte. Or, tocmai în descifrarea complexei dialectici a raportului dintre necesitate şi libertate, dintre norme şi autonomia persoanei se impune manifestarea contribuţiei gîndirii marxiste şi a experienţei novatoare a socialismului.

Dînd o rezolvare dialectică raportului dintre necesitate şi libertate, dintre datorie şi aspiraţie — etica marxistă şi etosul socialist întemeiază conştiinţa şi responsabilitatea morală a omului nu pe conformarea mecanică la norme ci, dimpotrivă, pe deplina posibilitate a acestuia de a se afirma ca personalitate morală în şi prin actul opţiunii etice, concepută nu ca act singular şi arbitrar, ci comunitar şi raţional. De altfel, încă la Kant găsim exprimată ideea acţiunii specifice, în lumea moralităţii, a cauzalităţii prin libertate. Aşezînd studiul fenomenelor sociale pe o bază ştiinţifică, materialistă — Marx şi Engels au evidenţiat în repetate rînduri şi nu numai în operele de tinereţe, **dimensiunea libertăţii** ca fundamentală pentru realizarea „omului total" indicînd, însă, cu preponderenţă corelarea ei dialectică cu **necesitatea înţeleasă**. Mai ales în epoca constituirii sale, marxismul a avut de luptat cu teoriile care rupeau libertatea de necesitate, autonomia persoanei de norme şi, ca atare, atacul principal a trebuit să fie îndreptat spre aceste teze susţinînd cu o deosebită tărie latura necesităţii în raport cu libertatea şi latura normelor în raport cu autonomia. Iată de ce, în ultimele decenii, tot mai mulţi gînditori marxişti au resimţit şi resimt nevoia ca, menţinînd şi dezvoltînd înţelegerea raportului dialectic al celor doi termeni, să mute accentul tocmai pe elementul **libertăţii** în raport cu necesitatea şi pe acela al **autonomiei** în raport cu normele.

Ce este „personalitatea morală"?

Articolul de faţă îşi propune să aducă în sfera dezbaterii acestei teme concluziile unei cercetări teoretice şi empirice în cadrul căreia a fost analizată ontogeneza personalităţii morale.

Considerăm **personalitatea morală** ca o parte a sistemului integral al personalităţii. Genul căruia îi aparţine omul moral este **omul** definit în organicitatea structurii lui complexe, multivalente, dinamice, determinate social-istoric. Personalitatea morală este totodată, un element **specific** în ansamblul personalităţii constituind structura dinamică, integrativă a sentimentelor, cunoştinţelor (noţiunilor), judecăţilor şi atitudinilor morale; ea este, totodată, nucleul conştiinţei de sine care corelează individul cu societatea în planul raporturilor etice în care se manifestă tensiunile (echilibrul sau dezechilibrul) libertăţii şi necesităţii, înclinaţiilor şi datoriei, impulsurilor, aspiraţiilor şi imperativului.

Studiul genezei personalităţii morale arată că, pentru un tînăr, apare pe prim plan cerinţa de a face experienţa conştientă a libertăţii şi necesităţii, a alegerii între diferitele alternative şi a elaborării prin raportare critică la norme şi imperative, a propriului ideal şi comportament etic; ca atare, experienţa corelării pulsiunilor şi intereselor indistincte, spontane, care îl determinau înainte la acţiune cu un sistem de valori conştient elaborat şi liber ales. Adolescentul trece de la heteronomie la autonomie, de la ascultarea de altul la decizia de sine, de la necesitatea impusă la corelarea libertăţii cu datoria concepută de sine, de la imitaţia modelelor la proiecţia idealurilor, de la educaţie la autoeducaţie, de la mimesis la poesis. În locul ascultării devotate la care era supus copilul, tînărul trăieşte experienţa libertăţii, lipsindu-i, însă, adeseori, înţelegerea autentică a necesităţii, simţul imperativului.

Valoarea experienţei umane rezidă în manifestarea libertăţii

Mai presus de evidenţierea unei tipologii etice variate şi complexe, studiul problematicii ontogenezei personalităţii morale a permis cunoaşterea unui proces : formarea morală a omului, cunoscînd o etapă de hotărîtoare însemnătate în anii tinereţii, este axată pe apariţia primelor opţiuni etice şi pe conştiinţa acestora.

Emergenţa omului ca subiect conştient, capabil să se raporteze la valori şi idealuri, nu este un act spontan sau de conformare mecanică la normele şi modelele sociale, ci rezultatul unei complexe relaţii dintre individualitate şi societate, bazată pe manifestarea dialecticii libertăţii şi necesităţii. Personalitatea nu este nici un rezultat absolut fatal, nici un produs absolut liber ci sinteza, determinată social-istoric, a datului şi actului, a existentului şi proiectului. De fapt, valoarea şi specificitatea fiinţării umane rezidă tocmai în capacitatea omului de a alege, de a spune nu numai DA ci şi NU, aşadar în manifestarea libertăţii. În acest sens, într-adevăr, **omul este nu ceea ce este şi nu doar ceea ce este determinat să fie, ci ceea ce se face.** Valoarea opţiunii umane rezidă însă nu în caracterul ei absolut transcendent faţă de realitate (şi, deci, faţă de necesitate) ci tocmai în putinţa de a fi o alegere conştientă, izvorîtă şi întemeiată pe fapte, orientată de valori, norme şi idealuri. O raportare activă a subiectului la obiectiv. O conjugare a libertăţii cu necesitatea înţeleasă, stăpînită prin cunoaşterea ei autentică şi, virtual, transformată prin acţiunea eficientă. Şi, în acest sens, **omul care nu este ceea ce este ci ceea ce se face, se face nu oricum, la voia liberului arbitru sau a întîmplării, ci în funcţie atît de ceea ce a fost şi de ceea ce este cît şi de ceea ce trebuie dar şi de ceea ce vrea să fie.**

Omul nu este numai autorul unei „opere deschise" — el însuşi este o „operă deschisă"

În cîmpul infinit al posibililor, omul se dovedeşte o fiinţă negentropică prin organizarea realităţii proprii şi sociale, ca urmare a selecţiei conştiente a alternativelor şi a unor decizii, în fiecare caz în parte, finite. El îşi manifestă libertatea prin raportarea (şi limitarea) ei necesară la realitate şi la ceilalţi. Dar, oricît de împlîntată în realitate şi mărginită de necesitate, opţiunea etică rămîne prin excelenţă plurivocă, ea există numai atîta timp cît există cîmpul deschis al unor alternative. În „Fenomenologia spiritului", definind „cugetul moral" ca negativitate absolută a tot ceea ce este determinat, Hegel scria : **„Cugetul moral, cînd trece la acţiune, se raportează la laturile multiple ale cazului. Cazul se desface în părţi separate şi în acelaşi fel se desface şi relaţia conştiinţei pure faţă de el, fapt prin care multiplicitatea cazului e o multiplicitate de datorii. Cugetul moral ştie că el trebuie să aleagă şi să decidă între ele".**

Omul este nu numai autorul unei „opere deschise" ci el însuşi „operă deschisă" — existenţa proteică în permanentă modificare, structurare, destructurare şi restructurare, **natura naturata** dar şi **natura naturans.** Or, tocmai în această capacitate a omului de a se modifica şi automodifica sub influenţa mediului înconjurător şi prin raportarea liberă la acesta — transformînd deter-

Leon Mocanu — Prototip (porţelan)

PROCESUL UNOR IDEI

personalitate

minarea mecanică exterioară într-o autodeterminare conştientă, lăuntrică — vedem putinţa sa de a-şi menţine şi afirma personalitatea, inclusiv în condiţiile epocii contemporane şi a viitorului.
Nu puţini sînt cei care — de pe poziţii dintre cele mai diferite — acuză epoca şi, mai ales, perspectivele ei pentru despersonalizarea omului : „masificarea" (Ortega Y Gasset), „inautenticitatea" (Heidegger), „reificarea" (J. P. Sartre), „decentrarea" (J. Lacan), „omul unidimensional" (H. Marcuse), chiar „moartea omului" (M. Foucault) sînt considerate rezultatele fatale cînd ale statutului ontologic uman sau tehnologizării economice, cînd ale „industriei spiritului", ale „societăţii de consum" sau ale „cibernetizării" vieţii sociale.

Pericolul depersonalizării, înstrăinării şi dezumanizării personalităţii

În prelungirea proceselor petrecute pînă în prezent în condiţiile revoluţiei industriale şi ale revoluţiei tehnico-ştiinţifice, mulţi prevăd pentru viitor o lume hiperorganizată cunoscînd o continuă accentuare a normativismului în dauna autonomiei şi o creştere a masificării ducînd la o mai accentuată unidimensionalizare, înstrăinare şi dezumanizare a personalităţii. Atotputernicia normelor şi caracterul lor tot mai constrîngător, precum si depersonalizarea omului ar reprezenta singurul curs posibil şi probabil. Recunoscînd posibilitatea şi pericolul unei atare evoluţii în condiţiile în care tehnicismul şi productivismul ar continua să transforme tehnica din mijloc în scop, iar omul din scop în mijloc, marxismul ca umanism consecvent dezminte inevitabilitatea unei asemenea perspective : a) pentru că trăsăturile actuale, determinate esenţialmente economic, politic şi social-istoric, ale impactului negativ al tehnicii asupra personalităţii (de altfel, numai o latură a procesului) pot fi radical modificate, cu condiţia orientării umaniste a dezvoltării viitoare a revoluţiei tehnico-ştiinţifice puse în slujba omului ; b) pentru că susţine posibilitatea şi necesitarea acţiunii conştiente a omului menite să echilibreze cerinţele obiective ale creşterii reglementării sociale prin subordonarea lor afirmării pluridimensionale şi pluriforme a personalităţii, odată cu crescînda ei autonomizare în procesul opţiunii, garantată în mod social şi stimulată educaţional.
Marile potenţe ale epocii, chiar dacă în prezent nu sînt foolsite pe deplin sau sînt folosite parţial în mod negativ, ne apropie, credem, nu de o societate în care personalitatea omului va dispare sau se va uniformiza ci, dimpotrivă, de o lume a multiplicizării personalităţilor, a înfloririi şi varietăţii acestora.

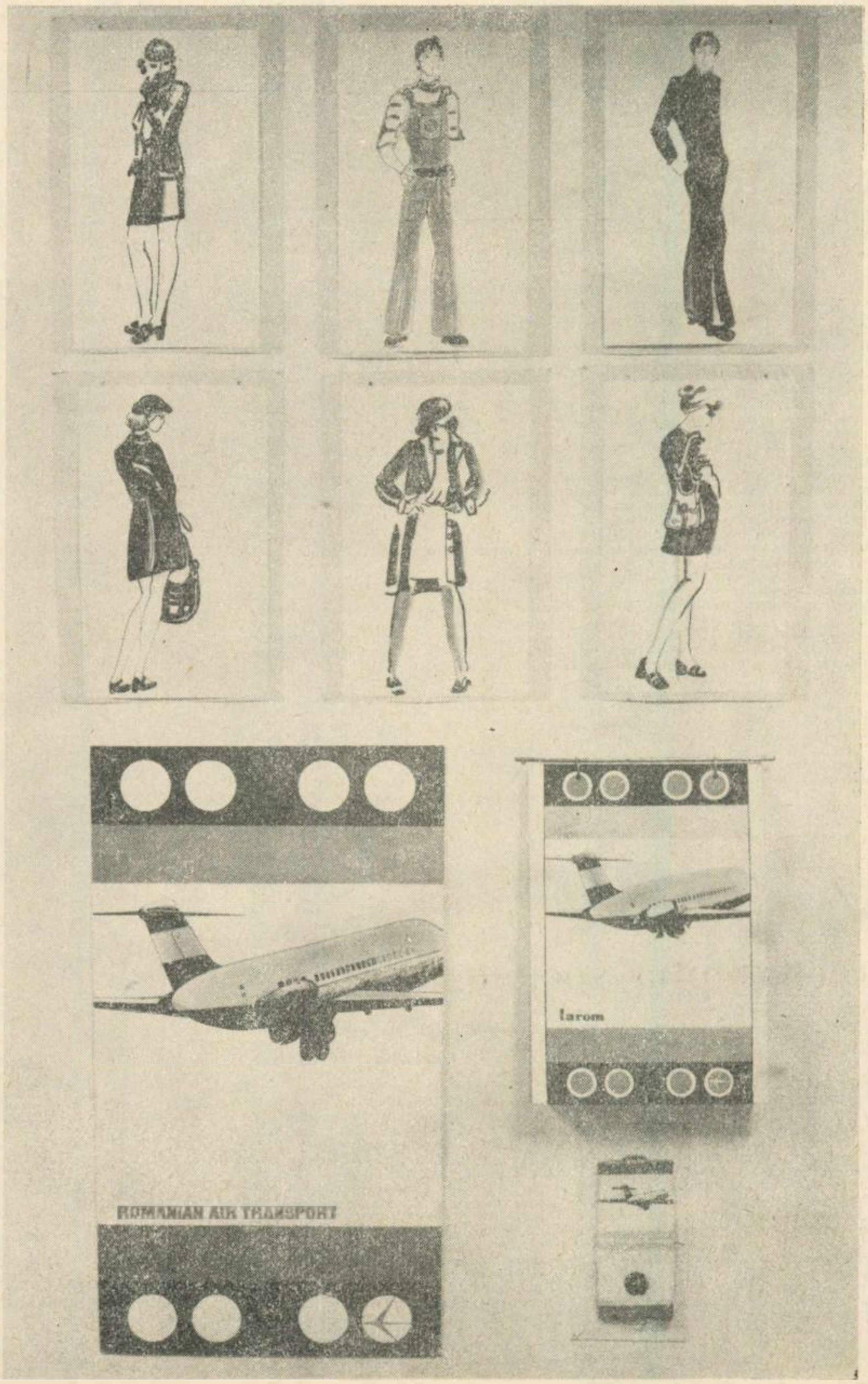
Pluralizarea personalităţilor umane ideale

Binecunoscuta critică a lui Marx privind definirea abstractă a esenţei umane obligă la depăşirea consideraţiilor generale : modul de rezolvare a raportului dintre libertate şi necesitate, a relaţiei dintre afirmarea autonomiei personalităţii şi raportarea ei la norme este întotdeauna concret-istoric, definit de ansamblul contextului social şi de poziţia subiectului faţă de acesta.
În acest context, considerăm că **socialismul poate fi alternativa superioară a dezvoltării civilizaţiei contemporane pentru că, instaurînd raporturi bazate pe dreptate socială între oameni, permite şi urmăreşte nu numai ridicarea nivelului de viaţă al maselor asigurînd transpunerea aspiraţiilor - nevoi în aspiraţii - obligaţii, dar mai ales pentru că mutînd accentul scopului existenţei omului de la „a avea" la „a fi" (nu anulînd bunurile, ci subordonîndu-le afirmării esenţei umane) — socialismul ţinteşte la realizarea unei „calităţi superioare a vieţii".**

Dreptul la personalitate

Noua orînduire îşi poate afirma astfel avantajele înainte de toate prin modelul unei dezvoltări comunitare al cărei scop este realizarea multilaterală şi multiformă a personalităţii umane. Căci virtutea ideală a socialului este tocmai pluralizarea personalităţilor umane ideale. În contra oricăror tendinţe de depersonalizare a omului şi de standardizare a sa, socialismul, anunţînd trecerea din „imperiul necesităţii" în „imperiul libertăţii" afirmă **dreptul la personalitate,** nu doar în sensul eliberării sociale a maselor ci şi al afirmării, în acest context şi pe această bază, a individualităţilor autentice, capabile de autodezvoltare şi creaţie, al căror imperativ este afirmarea acelei libertăţi care este puternică prin cunoaşterea necesităţii, prin aspiraţia transformării revoluţionare a realităţii şi conştiinţa responsabilităţii sociale.

FRED MAHLER

Panou din expoziţia de creaţie vestimentară (clasa lector **Leontina Mailatescu**)

Ne-am propus, în cadrul microanchetei de față, să aflăm opiniile unor studenți asupra modului cum efectuează practica productivă și dacă formele în care se manifestă aceasta sînt totdeauna cele mai adecvate scopului propus.

Ne-am oprit la studenții Facultății de limbă și literatură română, unde, prin profilul facultății, practica e investită cu un caracter special mai greu de pus în aplicare și unde s-au manifestat cîteva deficiențe în anii precedenți.

Pentru asigurarea unei competențe profesionale și a unui minimum de experiență neapărat necesară pentru activitatea complexă și plină de responsabilitate pe care o presupune profesoratul, s-a încercat distribuirea la locuri de muncă cît mai variate și pe profilul facultății : la biblioteci, edituri, centre școlare și pionierești, muzee etc. Numai că, nu peste tot au fost găsite cele mai bune căi pentru atingerea acestui deziderat.

Spre exemplu, la Editura didactică și pedagogică, **în prima perioadă, ca și în timpul anului de altfel — practica din vară fiind o continuare a celei din timpul anului — se experimenta o nouă metodă de lucru :** somnul **cu capul pe masă. Iată ce ne declară textual studentele N.S., M.D., P.L., anul II :**

— Tovarășii de la editură, neavînd încredere în posibilitățile noastre, nu ne dădeau nimic de lucru, în așa fel încît, pentru a umple timpul, cînd eram mai obosite, ațipeam la „locul de muncă“.

Situația, în parte, s-a mai ameliorat, și-acum ni se dau spre corectat și revizuit lucrări de specialitate, cum este cartea „Limbă și lingvistică română“ a tovarășului profesor D. Macrea.

Ne gîndim la studenții de la alte facultăți : de la Institutul Politehnic, Construcții, ASE, care, prin practica productivă capătă oarecare experiență pentru viitoarea lor meserie. Noi însă, ca viitori profesori și nu numai ca profesori, probabil că nu vom beneficia foarte mult de pe urma acestui mod de a lucra.

La Editura Univers **s-ar părea că lucrurile stau mai bine :**

— Ni se dau cărți de la secțiile de limbi străine, cărora trebuie să le facem recenzii. O inițiativă care, în principiu, ar putea fi utilă, solicitîndu-ne cunoștințele și capacitatea creatoare, dacă nu ar trebui citite și recenzate într-o zi — două cărți de peste 200 pagini. Ba mai mult, cărțile nu ne sînt puse la dispoziție de editură, ci trebuie căutate pe la biblioteci, dintre care

Cum „activăm“ uneori în practică!

unele rarități se găsesc doar la Biblioteca Academiei, unde nici măcar nu avem acces. Desigur, că nimeni nu are timpul necesar, se citește în fugă. sumar, se improvizează și efectul este astfel ratat — ne spune studenta B.L., anul II.

P.D. face practica la Centrul Universitar, **unde întocmește cronici pentru Centrul de informare studențesc de la Baza Tei și răspunde de activitatea culturală a clubului facultății, acțiuni care, după părerea sa, îl solicită și i se par utile.**

— La B.C.S., în unele secții se copiază fișe și cataloage, la altele se ștampilează presa primită — ne spune F.G. și N.A. din anul I — ceea ce, totuși, este prea puțin.

Tot fișe se fac și la Editura Academiei, **însă acasă sau în amfiteatrele facultății, din lipsă de spațiu.**

De o utilitate imediată este munca studenților de la Institutul de lingvistică. **unde participă, sub îndrumarea profesorului I. Coteanu, la redactarea unei lucrări colective — Dicționar dialectologic — la care iau parte și centrele universitare din Iași și Timișoara.**

În acest fel, ne declară studenții M.R., G.P. și I.A., „credem că îndeplinim o activitate interesantă și nu ne pierdem timpul, cum se întîmplă cu alți colegi de-ai noștri“.

O grupă de studenți fruntași ai anului III — H.L., V.F., T.G. și alții **— efectuează practica** în cadrul facultății și Universității, **desfășurînd acțiuni culturale, politico-ideologice și contribuind la redactarea viitoarei reviste a facultății.**

La polul opus, se află inactivitatea celor repartizați la Muzeul Literaturii. **S.L. și D.G. : „sarcina noastră constă în a îndruma vizitatorii în muzee, însă cum nu sînt prea numeroși, stăm și citim“.**

Fără comentarii. În speranța că am reușit, în limita spațiului posibil, să consemnăm o multitudine de păreri și opinii, aparținînd studenților, asupra unuia din cele mai importante aspecte ale muncii lor, ne oprim aici cu raidul nostru. Nu am dat numele întreg al interlocutorilor, pentru că nu acestea ne interesează, ci felul în care-și desfășoară activitatea și pentru ca, „în toamnă, notarea să nu fie cumva influențată de declarațiile noastre“. De asemenea, menționăm că ancheta noastră este valabilă numai pentru studenții care fac practică în București, cei din provincie efectuînd-o în localitățile respective. De la ei așteptăm opinii în sensul celor discutate aici pentru numărul viitor al revistei.

PAUL ANTIPA

„Zona Argeș“ în concepția sociologilor

La Pitești și-n împrejurimile sale, „zona Argeș“ — zona Argeș în limbajul sociologilor — lucrul cel mai de preț ca de altfel peste tot în țară, sînt oamenii. Trei săptămîni de practică în această zonă nu ar fi poate atît de bogate în semnificații, dacă nu ai încerca un sentiment de mîndrie și încredere față de cei de seama ta și pe care-i întîlnești acolo unde noul cîștigă teren. În zona Argeș, mîna omului tînăr e stăpînă pe șantier, pe strung, pe tractor. **Zona Argeș mai e numită și zona foamei de forță de muncă.** În aceste condiții au apărut aici o serie-ntreagă de probleme sociale, social-economice, social-culturale, care cer o rezolvare rapidă și eficientă. Trebuie create condiții optime pentru realizarea fiecărui tînăr, trebuie rezolvate problemele forței de muncă, ale vieții în căminele muncitorești. ale adaptării la mediul de viață cu un plus industrial ridicat. În aceste împrejurări, trei echipe de studenți-sociologi de la Universitatea din București, avînd ca puncte de reper ale cercetării familia, adaptarea la munca industrială, carențele educaționale, se află în zona Argeș, în cursul lunii iulie. Se folosește un instrumentar de cercetare complex avînd o arie de cuprindere de la fișa socială pînă la chestionarele cu un număr de 60—80 de întrebări. Modelul unei zile de practică are următoarea structură : discuție teoretică. cercetare concretă și iarăși o dezbatere teoretică pe baza, de astă-dată, a celor observate. Organele locale de partid și de stat speră că aportul nostru la rezolvarea problemelor de ordin social din zona Argeș să fie consistent și eficient. În condițiile pe care le avem, noi cei în cauză ne vom strădui să răspundem așteptărilor. De altfel, e o ocazie de a demonstra încă o dată virtuțile științei în care ne inițiem și pe care o promovăm : sociologia.

EUGEN MIHĂESCU

Practica de vară

Noi exigențe în formarea artistului

În această lună, studenții secțiilor de sculptură, pictură, artă monumentală și textile, în număr de peste 150, de la Institutul de arte plastice „Nicolae Grigorescu“, au lucrat în județul Mehedinți, găzduiți în clădirile muncitorești ale localității Gura Văii. În anii precedenți, practica de vară avea numai parțial un caracter aplicativ, productiv, și aceasta nu pentru toate secțiile institutului ; era vorba mai mult de o documentare „pe teren“, în vederea viitoarelor compoziții, sau o posibilitate de lărgire a cunoștințelor tehnice de specialitate. Acum însă, studenții au venit pregătiți dinainte pentru a decora spațiile publice și comerciale ale orașului Drobeta Turnu-Severin. Nu discutăm aici valoarea estetică, de artă a lucrărilor (ea va trebui să facă obiectul unor comentarii mult mai detaliate), dar însăși valoarea lor materială e concludentă pentru importanța acțiunii : dacă amenajările estetice și operele amplasate ar fi fost executate prin intermediul întreprinderilor de prestații specializate și prin contracte cu artiști profesioniști, devizul ar fi depășit cu mult, se pare, suma de 1 500 000 lei.

Pentru cîteva spații publice ale orașului (piețe, parcuri, clădiri importante), studenții secției de sculptură au realizat lucrări în piatră și lemn, a căror concepere și definitivare au urmat cerințele adecvării estetice la ambianța urbană existentă. Studenții claselor de pictură pregătesc o expoziție pentru sala Casei de cultură, cu numeroase lucrări realizate în timpul practicii, iar cei de la arte textile se ocupă de configurarea estetică a vitrinelor comerciale de pe una din străzile principale ale municipiului, căutînd modalități unitare și de gust elevat în prezentarea produselor. Alți studenți ai aceleiași secții proiectează modele de covoare noi, în cadrul cooperativelor meș-

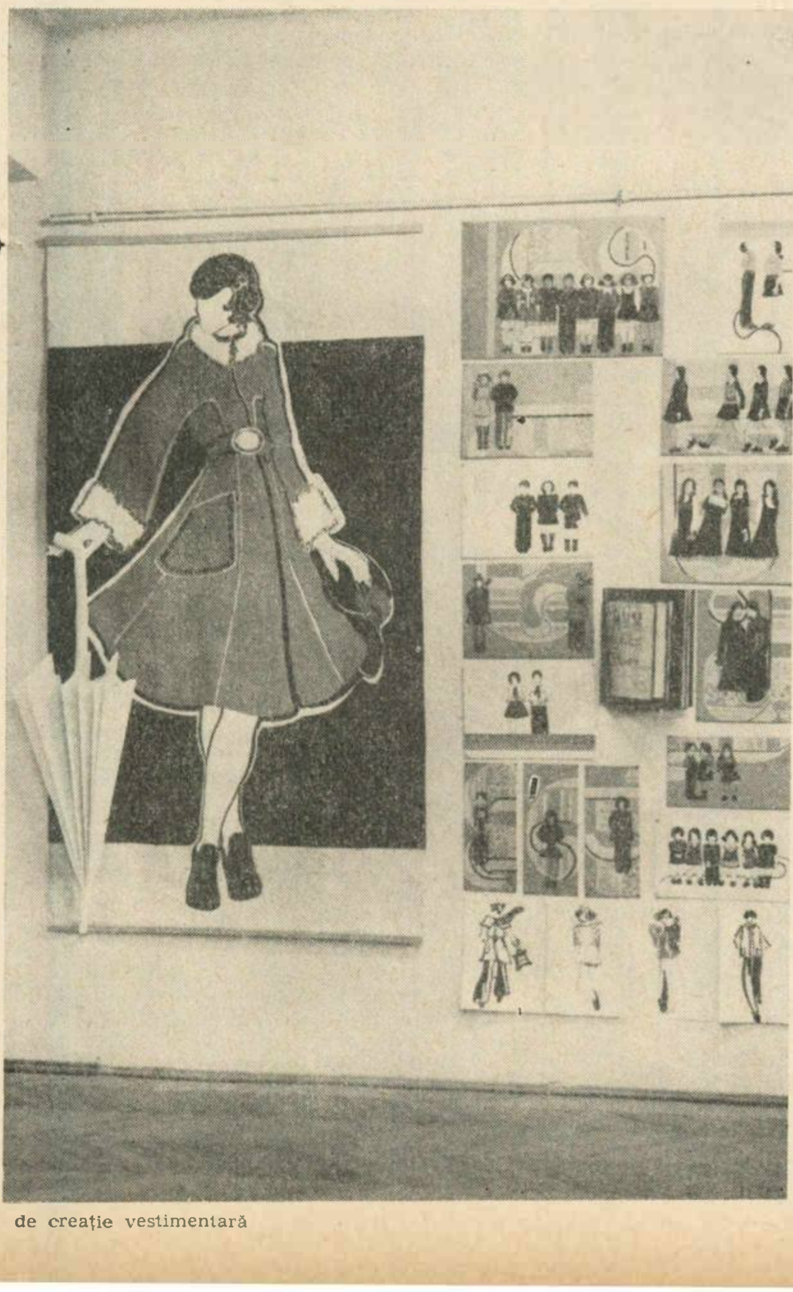
Panouri din expoziția

a studenților

teșugărești locale. O altă acțiune cu mari posibilități de răsunet popular este compoziția „ambientală" a studenților secției de artă monumentală — panouri grupate în principala piață a municipiului; ele propagă și impun vizual teme și probleme cardinale ale contemporaneității noastre, îmbinînd angajarea politică prin creația figurativă cu prezența propriu-zisă în spațiul demonstrațiilor și al mitingurilor din oraș.

În urma practicii de vară a studenților de la institutul din București, municipiul Drobeta Turnu-Severin rămîne înzestrat cu peste douăzeci de sculpturi monumentale și decorative, o colecție de pictură tînără, un lanț de vitrine atrăgătoare și de frumoasă ținută estetică, cu un ansamblu monumental cu funcție de manifest și, pe alt plan, cu o experiență a colaborării și receptivității, de la care se așteaptă o continuare de și mai largă eficiență, în anii următori. Studiul și munca de creație din atelierele institutului pot astfel căpăta o finalizare, iar viitorii artiști primesc o formație menită să-i facă pregătiți pentru viață, pentru a răspunde chemării și comenzii sociale. Talentul și creativitatea fiecăruia, inteligența și cultura plastică pe care, în mod personal, fiecare student e îndemnat să și le dezvolte, toate acestea se cer validate prin confruntare cu viața, ceea ce pentru artist înseamnă comunicare către oamenii cărora li se adresează. Reușita acțiunii de la Turnu Severin devine astfel un gir pentru temeinicia formației în institut și, dincolo de aceasta, ne îndeamnă să punem și să repunem mereu în discuție funcția și poziția socială a artistului în societatea românească de azi. De pe acum se conturează soluții ale acestei probleme, iar căutarea lor, în viitor, va continua să ocupe un loc central în învățămîntul superior de artă. Deocamdată, secretariatul Comitetului județean P.C.R. Mehedinți și Consiliul popular al municipiului Drobeta Turnu-Severin au exprimat mulțumiri călduroase institutului și studenților pentru lucrările realizate, iar studenții au și ei mulțumirea de a fi lucrat cu spor, dînd naștere unor lucrări care să rămînă.

VICTOR DORNEA

de creație vestimentară

Nu numai la Darmstadt, ci și la Piatra Neamț

Căutarea celor mai potrivite modalități de efectuare a practicii de vară a studenților a fost și rămîne una dintre problemele cele mai greu de rezolvat pentru institutele de învățămînt superior muzical. Conservatorul „George Enescu" din Iași a decis că soluția cea mai potrivită pentru studenții săi stă în „Vacanțele muzicale la Piatra Neamț".

A doua ediție a „Vacanțelor muzicale" care a avut loc între 25 iunie — 15 iulie 1973, s-a caracterizat prin bogăția și varietatea formelor în care s-a desfășurat. Acționînd în sensul formării viitorilor absolvenți ca adevărați interpreți profesioniști, organizatorii au acordat o deosebită atenție „Festivalului muzical" ce a cuprins un mare număr de recitaluri și concerte, susținute în Piatra Neamț și în alte localități din județ, de studenți și formații ale Conservatorului din Iași, în colaborare cu Filarmonica și Opera de stat din Iași și cu soliști de prestigiu din toată țara. Concertele au însemnat pentru studenți punctul culminant al stagiunii muzicale anuale a Conservatorului, înainte ca ei să se avînte pe drumul carierei artistice.

Acesta este și motivul pentru care majoritatea orchestrelor preferă să angajeze absolvenți ai Conservatorului din Iași; beneficiind de un studiu și o practică susținute, ei se numără printre cei mai buni instrumentiști de orchestră din țară. Cîștigul pe care-l reprezintă ediția 1972 față de cea precedentă, pentru județul Neamț, constă în faptul că mai mult de jumătate din spectacole au fost găzduite de orașe și sate în care sunetul acestei muzici răsună mult mai rar decît ar fi de dorit.

O altă componentă importantă a „Vacanțelor" o constituie „Cursurile de măiestrie muzicală" care au luat ființă aici anul trecut, pentru prima dată în țara noastră. Aceste forme de perfecționare artistică, în care tinerii interpreți și creatori au posibilitatea să beneficieze de cultura, experiența, arta unor maeștri consacrați, sînt cu atît mai utile cu cît ele sînt deschise tuturor celor dornici să le frecventeze, prilejuind schimbul de experiență între diferite generații de muzicieni. În acest an s-au ținut cursuri de măiestrie la secțiile: canto (condus de Ella Urmă), vioară (Mihai Constantinescu, artist emerit), pian (Sofia Cosma), muzică de cameră (George Hamza) dirijat orchestră (Ion Baciu) și compoziție (Ștefan Niculescu).

Deși nu s-au făcut eforturi deosebite pentru popularizarea acestor cursuri, studenții s-au arătat foarte interesați în a le urmări: la cursul de vioară, de exemplu, au fost nouă participanți activi (față de șase înscriși inițial), de la toate conservatoarele din țară. Cursul de compoziție, inaugurat în acest an de Ștefan Niculescu, a atras la Piatra Neamț studenți și cadre didactice de la Iași, Cluj, București, precum și tineri compozitori consacrați ca Octavian Nemescu, Corneliu Cezar, Lucian Mețianu. Putem considera firească această largă participare, ținînd cont de prestigiul de care se bucură compozitorul ce a condus cursul. Ștefan Niculescu a făcut, în răstimpul scurt al celor două săptămîni pe care le-a avut la dispoziție, un succint dar dens curs de informație în problemele gîndirii muzicale actuale, insistînd mai ales asupra teoriei sintaxei, folosindu-se pentru exemplificare de analize detaliate ale lucrărilor proprii, privite dintr-o perspectivă nouă, cîștigată pe drumul timpului ce s-a scurs de la încheierea actului componistic pînă acum. Cea mai tînără generație a școlii noastre de compoziție a avut astfel revelația contactului nemijlocit cu opera unei minți luminate a muzicii românești a secolului XX și a putut aprecia înalta ținută intelectuală a prelegerilor, claritatea perfectă a noțiunilor puse în mișcare de gîndirea compozitorului, care nu a pregetat să pună, cu generozitate la dispoziția auditorilor „cheia", secretul de fabricație al lucrărilor sale. Ideea sintaxei, ideea fundamentală a cursului, a stat la baza elaborării planului general, pentru realizarea căruia și-a unit forțele patru compozitori bucureșteni (Ștefan Niculescu, Octavian Nemescu, Corneliu Cezar, Lucian Mețianu) și trei compozitori ieșeni (Sabin Pautza, Ariton Zeman, Spătărelu). Sperăm că audiția acestei opere colective va deschide cursul de compoziție 1974, curs care a debutat atît de promițător în acest an, încît a fost asemuit de pe acum unor manifestări similare, de tradiție, cum sînt cele de la Darmstadt.

Alte două forme de activitate au completat seria modalităților eficiente și agreabile de desfășurare a practicii studențești de vară. În această perioadă, grupe din cîte doi studenți au organizat acțiuni de educație muzicală la căminele culturale din cîteva localități ale județului Neamț, în timp ce un grup mai mare de studenți, conduși de conf. univ. Dumitru Chiriac, au plecat să culeagă și să cerceteze folclorul în comunele Busturi — Drăgănești și Răncești. Ediția 1973 a „Vacanțelor muzicale la Piatra Neamț" a fost, așadar, de un real folos nu numai studenților, dar și publicului tînăr, riguros, dornic de artă al acestui oraș pitoresc, care nu are, din păcate, o instituție muzicală proprie. Inițiativa acestor manifestări este, deci, de mai multe ori binevenită și rezultatele au fost pe măsura speranțelor celor ce au contribuit la realizarea lor. Este vorba, în primul rînd, de conducerea Conservatorului „G. Enescu" din Iași, care, în frunte cu conf. univ. Mihai Cozmei, caută — și surprinzător pentru mulți — găsește cele mai bune căi ce duc la dezvoltarea complexă a personalității studențești, de al cărei destin în artă se îngrijește.

Trebuie subliniat apoi aportul deosebit de prețios al Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Neamț, fără sprijinul căruia atîtea idei și propuneri s-ar fi irosit în zadar. Interesul, receptivitatea, înțelegerea organelor locale de partid și de stat s-au concretizat în editarea frumosului caiet-program și a afișului „Vacanțelor", ajutorul efectiv la organizarea fiecărui spectacol mergînd pînă la intenția de a strînge într-un volum și a tipări materialul folcloric cules de studenți. Pasiunea pentru muzică și seriozitatea acestor oameni care au făcut să se vorbească despre „Vacanțele muzicale de la Piatra Neamț" sînt, de altfel, factorii principali ai revirimentului artistic și cultural ce se face din ce în ce mai mult simțit în această parte a țării, unde ambianța muzicală tinde să devină o componentă a vieții cotidiene.

MICHAELA BARON

ARTE

Opt absolvenți pentru arta cetății

Cei opt studenți (astăzi absolvenți) ai clasei de pictură monumentală, condusă de Petre Achițenie, și-au impus încă din anii trecuți o reputație artistică, consemnată și în paginile revistei noastre prin cîteva cronici și comentarii prilejuite de expozițiile și succesele grupului. Această reputație implică un program de creație bine consolidat, asimilat prin opțiune liberă, dar și prin disciplina conlucrării permanente în echipă, vizînd sensurile mari ale angajării sociale. Adeziunea creației plastice la contemporaneitate, atît în ceea ce privește limbajul figurativ adoptat, cît și, mai ales, prin ancorarea manifestă în realitățile unei societăți definite printr-o amplă creștere industrială și socializarea producției, ne obligă să recunoaștem grupului și realizărilor sale o importanță ce depășește sfera tradițională a artisticului și impune creației vizuale un nou statut social, o nouă funcție în civilizația noastră socialistă care-și caută dimensiuni estetice proprii.

Desigur, arta de mesaj subiectiv, expresia „poetică", fascinația sau rafinamentul senzorial, construcția pură sau explozia de vitalitate, ficțiunea lumilor posibile sau decantarea vizibilului real își păstrează întreaga valoare în civilizația contemporană, ca agenți de configurare spirituală a omului, căruia îi oferă ceasuri de reculegere, de delectare, sau de trăire intensă. Însă, odată cu constructivismul sovietic al anilor '20, cu școala Bauhaus și cu estetica unui Le Corbusier sau Léger, s-a inaugurat un nou tip de aderență și implicare a creației vizuale în problematica general umană a epocii pe care o trăim. Pentru viața urbană, pentru masele de oameni ai muncii, pentru marile spații create de arhitectura industrială și a edificiilor publice erau necesare amenajări estetice și opere care să realizeze o cumunicare vizuală universalizată și simplă, cu adresă publică largă, prin adecvare la formele funcționalismului rațional impus de tehnologia industrială, de condițiile în care trăim și muncim azi.

Muzeul de Istorie a Partidului Comunist și a Mișcării Democratice din România a oferit spațiu de expunere lucrărilor de diplomă ale anului IV — pictură monumentală de la Institutul „Nicolae Grigorescu". Un ansamblu de panouri și obiecte pentru amenajarea estetică ambientală a fabricii Metalo-Globus și a aulei Facultății de construcții e prezentat într-o expoziție care ar putea face obiectul unor analize critice amănunțite, dar care trebuie înțeleasă, în primul rînd, în spiritul programului de creație implicat. Nu este vorba nici de tablouri sau sculpturi, nici de lucrări decorative, ci de obiecte estetice destinate integrării intr-o ambianță uzinală, într-un spațiu social. Artistul, cu forme simple, de o mare pregnanță, și în materiale industriale moderne, găsește canalele pentru a comunica mulțimii idei generale, într-un mod explicit și lipsit de orice ambiguitate. Geometrismul elementar, franchețea culorilor și rigoarea rațională a compoziției, elementele „abstracte" și montajele de imagini directe (transferate pe pînză din fluxul informațional mass-media) — toate concură la expresia simplă și categorică a lucrărilor. Ele nu se cer privite și iscodite îndelung pentru a-și dezvălui secretul, ci își demonstrează sensurile cu puterea evidenței, ieșind în întîmpinarea privitorului cu claritatea și asprimea lor nesofisticată. Unitatea de concepție a grupului sporește prin modalitățile de execuție : aceeași acuratețe și fermitate, fie că e vorba de pictură în tempera sau de materiale plastice și metalice, a căror stăpînire tehnică dovedește hărnicia muncii de atelier. Unele panouri vin în continuarea unor preocupări mai vechi ale grupului : montaje de imagini fotografice prelucrate, concurate de elemente geometrice, provoacă șoc viziual și psihologic prin repetări și augumentări succesive, în lucrările lui Mircea Constantinescu, Florin Mihai, Romeo Zamfirescu și ale Valeriei Puie, cu diferențele de viziune și limbaj impuse de personalitatea fiecăruia (respectiv conflicte vizuale și dinamism, abundență și căldură cromatică, unitate în diversitate, gravitate și profunzime afectivă). Mircea Constantinescu și Florin Mihai prezintă și compoziții spațiale din plăci de stiplex, speculînd abil transparențele și intersecțiile, Romeo Zamfirescu asamblează, din duraluminiu, panouri cu o complexă gradare oblică a planurilor. Tema modulară (dominantă a întregului grup) găsește rezolvări interesante în „fagurii de cuburi" ai Valeriei Puie. Materialele industriale devin surse de frumusețe în compozițiile tridimensionale ale lui Titu Drăguțescu (duraluminiu, oțel inoxidabil, stiplex, melamină, policlorură de vinil), prin decupare, încovoiere sau torsiune, deschizînd mesajul vizual către ciudate sinestezii tactil-motrice ; panourile pictate ale aceluiași sînt un fel de naturi moarte puriste, în care piesele de mașini au luat locul obiectelor domestice. Gheorghe Nicolae și Enache Prodea caută mai mult monumentalul (apăsător și dens sau riguros echilibrat), iar Mihail Fordea compune cercuri și pătrate pe mari suprafețe de culoare pură, rece, cu repetări și alternări ritmate.

Toate aceste lucrări vor fi validate, în funcția lor estetică, prin amplasarea lor la Metalo-Globus. Anticipînd, credem că ele vor putea deveni nu numai agenți de igienă vizuală și psihică, ci și ambianță educativă, culturală, cu putere de a pătrunde în conștiințe.

THEODOR REDLOW

Panou din expoziția de creație vestimentară

Depășirea decorativului

Leontina Mailatescu, lector la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu", a oferit publicului o expoziție personală de o frumoasă ținută expresivă, cu lucrări textile în tehnica imprimeului și a tapiseriei — lucrări destinate interiorului, contemplării într-un spațiu intim, căruia îi pot dărui căldura și subtilitățile lor vizuale. Experiența deosebită, surprinzătoare pe care o încearcă artista este aceea de a înălța materialul textil la virtuțile unicatului pictural expresiv, chiar și atunci cînd nu folosește tehnica țesutului, ci pe aceea a colorării și configurării pînzei-suport (stofă de lînă rară, moale, subțire) prin procedeele secrete (pentru noi) ale unei metode proprii. „Ritmuri", „Răsărit", „Urme", „Patimi" sînt cîteva titluri de „imprimeuri" care și-au depășit condiția de metraj decorativ cu funcționalitate practică și au devenit opere de artă cu viață proprie, îndemnînd privitorul să stăruie, încîntat, asupra lor și să le distingă nuanțările modulate infinitezimale, feerice sau grave sau diafane... Cîmpul pictural-textil este compus cu libertate, pe sistemul repetărilor și alternărilor decorative, prin proliferările unor semne (motive) aplicate sau, în lucrările mai recente, prin mari benzi de culoare saturată, cu organizare tectonică sau dinamic echilibrată. Între acestea, răzbătînd prin transparență sau suprapuse lor, tente colorate desfășoară, în limitele unei game, bogăția interferențelor și a pasajelor indistincte. Din toate se adună o căldură liniștită, o respirație largă, prietenoasă, care te îndeamnă să revii în expoziție. Cele trei tapiserii expuse („Pămîntul oamenilor", „Cîntec străbun", „Ritmuri") încearcă și ele modalități compoziționale diferite : fluiditate și destindere florală, mișcare închisă în sine, construcție geometrică. Expoziția relevă posibilitățile nebănuite ale unei arte „decorative" ce aspiră la expresia autonomă și, credem, o găsește într-o zonă de graniță : între țesătură și fluiditățile colorate ale unei picturi de atmosferă afectivă.

DANIEL PRELICI

ARTE

ARS NOVA

CHILE: „Muzica populară — un angajament politic“

Şase ani de muncă neîntreruptă, împletită cu pasiunea pentru muzică, pentru cultivarea valorilor naţionale, au asigurat succesul formaţiei „Apercoa“, unul din ansamblurile cele mai remarcabile din Chile. Prezenţa celor cinci studenţi chilieni în competiţii internaţionale a devenit tradiţională: al 4-lea Festival internaţional al ansamblurilor folclorice, organizat în Boemia, al 9-lea Festival mondial al tineretului şi studenţilor din Bulgaria, apoi turnee întreprinse în Cehoslovacia, Cuba, ţări ale Americii latine. Nici tinerilor spectatori bucureşteni numele formaţiei nu le este străin (un recent turneu organizat în ţara noastră, precedat de altul în Bulgaria şi U.R.S.S.). „Grupul nostru şi-a propus ca punct de plecare să contribuie la realizarea obiectivelor culturale ale ţării prin prezentarea şi difuzarea cîntecelor folclorice chiliene şi latino-americane. Reînnoirea bogăţiilor culturii naţionale reprezintă un aport revoluţionar de mare importanţă (...). Considerăm obiectivele noastre artistice drept un angajament politic“. În Chile, grupul tinerilor muzicieni-folk aparţine unui front larg de artişti militanţi în organizaţii populare. Reprezentaţii zilnice au loc în faţa unui public divers: ţărani, muncitori, studenţi. În ţară, ca şi în turnee, reacţia publicului este deosebită — fiecare spectacol stîrneşte un interes nu numai cultural, ci şi politic, reprezentaţiile transformîndu-se în manifestări ale solidarităţii cu cauza poporului chilian.

CEHOSLOVACIA: „Cinematograful pe verticală“

La începutul deceniului trecut, în cinematograful cehoslovac se contura noul val al tinerilor cineaşti de talent, care-şi propuneau să creeze o nouă poetică, apelînd la forme inedite de expresie filmică. Filmele acestei perioade reflectă eforturi în a concepe, într-o manieră modernă, realitatea artistică, în a găsi forme acordate limbajului cinematografic. Odată cu anul 1970, după „ani de experimente“ încep să se afirme, încă timid, concepţii noi în abordarea tematică şi căutări stilistice originale. Se poate aplica acestei foarte tinere producţii expresia cineastului suedez Bo Widerberg de „cinematograf vertical“, adică preocupat să sondeze psihologia umană şi să analizeze din ce în ce mai profund gîndirea individului. Paralel continuă să se dezvolte şi un cinematograf „orizontal“, care îşi stabileşte drept cîmp de acţiune examinarea raporturilor dintre oameni aşa cum se statornicesc ele în activităţi cotidiene. Ca gen, asistăm la o dezvoltare rapidă a filmului de acţiune, „cinematograful orizontal“ rămînînd şi cel mai dialectic. Această orientare generală este cu siguranţă determinată de tendinţele ce se manifestă actualmente în cinematograful european şi mondial: interesul se deplasează de la filme de o factură formală la filme de angajare socială. Mutarea poeticii cinematografice e dependentă şi ea de noua atitudine adoptată de tînăra generaţie. Tinerii se ocupă mai puţin de problemele artistice ale creaţiei, acordînd o importanţă sporită faptelor şi evenimentelor.

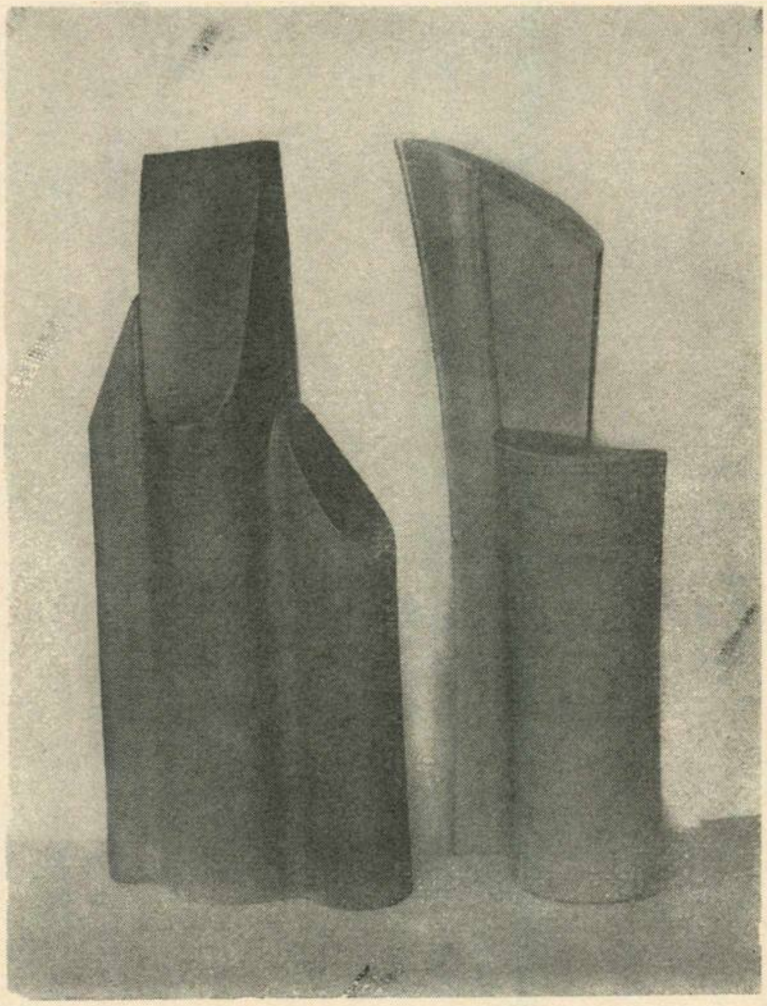
SENEGAL: „Emitai“

Este titlul unui lung metraj artistic semnat de Osmane Sembène, regizor recunoscut ca reprezentant incontestabil al tînărului cinematograf african. Filmul reprezintă întîlnirea unui original cineast cu o pagină glorioasă din rezistenţa senegaleză. Regizorul e adeptul rigorii faptice, înlăturînd orice interpretare, explicaţie sau comentare.
Referindu-se la intenţiile sale în legătură cu acest film, cineastul afirmă că, dincolo de gîndul de a face un aspru rechizitoriu dominaţiei coloniale, dorinţa sa era deşteptarea sentimentului datoriei de a ne asuma tot trecutul — pentru a avea şi clarviziunea viitorului şi tăria prezentului. Cu această peliculă, tînărul cineast face din nou dovada angajării sale, a voinţei de a activiza conştiinţa politică a maselor africane. Critica de film apreciază reuşita scenelor în care interpreţi sînt locuitorii unui sat, şi intenţia „de a restitui Africii un moment din adevărata sa istorie; cel al glorificării eroismului popular“. Noul cinematograf senegalez refuză să se îndepărteze de tradiţie, să cadă în facil sau în maniera filmului de propagandă turistică, rămînînd fidel angajării politice. Este şi singura cale pe care îşi propun să o urmeze generaţiile tinere de cineaşti africani.

S.U.A.: „Direcţia noastră este soarele“

Cu cîţiva ani în urmă, în articolele despre cinematograful experimental american apărea, frecvent, termenul de avangardă. Astăzi, în cinematograful american se conturează apariţia unui nou val de creatori, mulţi dintre ei de un incontestabil talent. Filmele devin mai populare. Purtătorul de cuvînt oficial al noului cinematograf american, Jonas Mekas (realizator şi teoretician) este şi directorul unei prestigioase publicaţii de specialitate, „Film Culture“. Datorită interesului întreţinut prin publicitate, filmele de avangardă produse azi în S.U.A. s-au impus între preferinţele telespectatorilor, publicului tînăr. Încurajînd producţia avangardistă, Mekas declara: „Nu mai prezintă importanţă că filmul este bun sau prost din punct de vedere artistic. Ceea ce contează este... noua concepţie despre viaţă pe care o degajă“. (Totuşi cinematograful este o artă!) Promotorii noului cinema sînt şi cei mai înclinaţi să reflecte prin film o viziune proprie, unică, asupra lumii şi societăţii. „Direcţia noastră este soarele. Direcţia noastră e frumuseţea, nu banii, nu succesul, confortul, sentimentul de securitate, nici chiar fericirea personală, ci fericirea tuturor... Astăzi ştim că pentru a pretinde perfecţionarea lumii, a celorlalţi oameni, e necesar să ne perfecţionăm noi înşine“. Noii cineaşti americani se consideră o grupare progresistă, o mişcare de o intransigenţă tematică crescută şi, mai presus, ca o mişcare de revoltă şi generatoare de revoltă. În realitate însă, mulţi dintre creatorii acestor filme nu se interesează decît de realitatea propriilor lor sentimente şi idei, creîndu-şi propriul stil poetic, graţie unui ritm de montaj particular.

SIMELIA BRON

Barabaş Gaspar — Vase decorative (faianţă)

În ultima seară a stagiunii

În stagiunea 1973 a Conservatorului am avut ocazia să audiem, în interpretări originale „Cei 4 bădărani“ (Wolf-Fernari), „Amorul doctor“ (Pascal Bentoiu), Carmen (Bizet) şi „Ariadna din Naxos“ (de Richard Strauss).

Mai interesante prin soluţiile artistice propuse ni s-au părut „Amorul doctor“ şi „Ariadna din Naxos“. Amîndouă opere într-un act, aparţinînd secolului XX, prima — operă bufă, a doua o fericită combinaţie între opera seria şi opera bufa. În ultima seară a stagiunii, cele două piese au fost cuplate, desi era sigur mai instructiv să fi avut parte de imaginea integrală a operei lui Strauss, decît acea versiune coupé a regizorului, cu un substitut de prolog. O improvizaţie nu lipsită de legătură cu opera, date fiind caracteristicile commediei dell' arte, dar care s-a dovedit insuficient şlefuită componistic. În schimb, desfăşurarea acţiunii şi, parţial, interpretarea au constituit o compensaţie. „Ariadna“ este o continuare a drumului deschis de Molière, în sensul piesei de teatru ca divertisment şi critică socială. Din punct de vedere muzical, asistăm la interferenţa între stilul sobru de grand-opera şi cel vioi, cu iz popular al operei bufe.

Personajele principale, Ariadna şi Zerbinetta, au fost interpretate de Maria Sîrbu-Serafimovici, respectiv Mihaela Mijea, cu deosebită grijă pentru stilul pe care-l reprezentau. Amîndouă cîntăreţele au dicţie şi voci foarte bune, ca şi un joc de scenă adecvat. În jurul acestor caractere, cele două grupuri — unul de femei, celălalt de bărbaţi, constituie fondul, decorul, contextul muzical-dramatic, comentariul masei.

Rolurile Zerbinetta din „Ariadna“ şi Lisetta din „Amorul doctor“ au fost piatra de încercare a absolventelor Mihaela Mijea şi Aida Săvescu. Dificultăţile de intonaţie, rezistenţă, joc scenic, au fost, rînd pe rînd, înlăturate, iar eforturile cîntăreţelor răsplătite de aprecierea publicului şi profesorilor.

S-a confirmat, şi cu acest prilej, că pregătirea cu care îşi încheie cariera de student viitorul muzician îi permite să abordeze orice rol în acord cu formaţia sa. Încrederea de care se bucură interpreţii în Institut (susţinerea unei opere) poate deveni o practică continuă a conducătorilor de instituţii teatrale şi muzicale. Perfecţionarea artistică ar deveni rodul colaborării între catedră şi scenă, iar încurajarea tinerelor talente o sarcină comună. Cu siguranţă (şi actuala stagiune întăreşte convingerea) că debutul profesionist al ultimei promoţii a Conservatorului va fi la înălţimea prestigiului scenei lirice române.

LORIANA LEAHU

ARTE

Lumea fără hohote de rîs

Ar fi utilă introducerea unei rubrici în care să fie discutată condiția spectatorului, a celui tînăr, format într-un fel sau altul, sau neformat. Și vorbind despre spectator, să definim — fără ambiții teoretice — ceea ce se poate înțelege prin spectacol. Deocamdată, să consemnăm ce s-a putut reține pe seama unui film. Simplul fapt că acest film ne-a pus unele probleme, ni se pare important. Am ținut, deci, să discutăm anumite nuanțe pe care le-am numi poziții ale spectatorului tînăr, să facem un fel de „critică de moravuri" la adresa privitorului, într-un moment cînd spectacolul devine tot mai mult o luare de atitudine și, de aceea, distracția trebuie să lase din ce în ce mai mult loc înțelegerii, receptării complexe a mesajului. Distracția, în sensul acestei orientări, devine libertatea de opțiune în a adopta atitudinea pe care o propune **spectacolul**. De-a o adopta și de-a o discuta prin confruntare cu preferințele și convingerile fiecăruia.

Atenţiune! Aţi fost filmaţi pe întuneric!

„Lumea se distrează" nu este un film pentru spectator, ci despre spectator. Cooperează din plin cu privitorul onest și nevinovat din sală, căci el nu rîde de modul uneori irațional sau grotesc în care se poate distra lumea, ci se alătură celor ce rîd pe ecran și se distrează la fel. Este o problemă de nuanță, la fel după cum tot problemă de nuanță este și faptul că, în calitatea sa de caleidoscop, filmul urmărește toate imaginile posibile între situațiile extreme : de la sobru pînă la grotesc.
Filmul pare inofensiv și de aceea spectatorul surîde amuzat în fața glumei din final : sala a fost filmată în întuneric... El știe că n-a fost așa și, de aceea, nu are mustrări de conștiință. El percepe cel mult vaga intenție moralizatoare : priviți și nu faceți ca ei ! Dar care „ei" ? — se poate întreba cel care se întreabă. Căci, pe ecran vezi elegantul ski pe apă alături de reconfortantele lupte de catch, fermecătorul concurs pentru „Miss World" alături de nu mai puțin palpitantul campionat mondial de titireze. Ba, mai mult, filmul nu spune decît că lumea se distrează — și acest cuvînt este ciudat de cuprinzător. Forțînd nota, cu riscul generalizării, este lumea care cere în Forum „panem et circenses", marea masă a spectatorilor cuceriți de scandalos sau de curaj. Bineînțeles, al altora.
Este semnificativă consecvența cu care operatorul — pretutindeni prezent — se eschivează tocmai de la definirea unei atitudini. El lasă discernămîntul pe seama privitorului, tocmai pentru că știe că l-a prins într-o neiertătoare cursă : spectatorii au fost, totuși, filmați pe întuneric, au fost surprinși, dar nu de omniprezentul operator, ci de omniprezentul hohot de rîs. Spectatorul este pus în situația de a despărți binele de rău, dacă vrea, căci numai el este cel care trebuie s-o facă. Dacă vrea. Și pentru a nu-i lăsa nici o speranță, operatorul îi oferă comentariul lui Valentin Silvestru, chiar dacă nu totdeauna spumos, oricum destul de strălucitor pentru a ascunde cu totul amara sa ironie.

PETRU GRIGORE

Un film la care m-am plictisit copios

Lumea se distrează, eu însă nu, căci nu mă pot amuza cu această prea eterogenă înșiruire de momente în care comicul devine searbăd și tot mai nesemnificant. Sigur, depinde și de hobby-urile, respectiv nonhobby-urile personale. De pildă, multele secvențe cu „uimitoarele aventuri ale automobilelor" m-au plictisit copios, căci nu mă încîntă nici automobilele în bună stare, nici cele distruse.
Să fim înțeleși, nu discut aici valoarea spiritelor din comentariu și nici nostimada imaginilor. Nu le discut pentru că nu pot, nu pot aprecia calitățile ori defectele unui obiect a cărui utilitate nu mi se pare relevantă. Nu pot sesiza necesitatea acestui obiect și a acestei inițiative formale.
De altfel, venind vorba de inițiativă formală, îmi amintesc de experiențe precedente (voi cita doar exemplul „Memoriei peliculei" de la TV), care își propuneau teme mai restrînse și se țineau de subiect cu o anume intenționalitate inteligibilă. În final, aș recomanda tuturor, realizatori, critici și public în general, revederea filmului „Adevărata față a fascismului" de Mihail Romm, un model în genul cinematografic pe care îl discutăm.

ADINA PARASCHIV

Despre reabilitarea filmului românesc de montaj

În ciuda titlului, filmul lui Alecu Croitoru nu are nimic distractiv. Explicația este simplă : puțini oameni știu să se distreze pe lumea aceasta — constat eu, acum, odată cu creatorii peliculei. De cele mai multe ori, distracția ajunge un fel de „loto" cehovian sau orgie felliniană. Cu atît mai mult cu cît e îndelung premeditată. Paradoxul acestui secol poate fi depistat și la nivelul contradicției dintre aspirație și realizare, dintre înverșunarea apodictică și reacția inumană. Dar filmul nu are pretenții filozofice — și, din fericire pentru el, nici filozofarde. Deci, trebuie să menționez aici laconic (nici eliptic, nici prolix pentru a nu fi, la rîndul meu... distractiv) meritele lui.
Unul dintre ele, și cel mai important, constă în reabilitarea filmului românesc de montaj. În afara peliculei lui Radu Gabrea (**Amintiri bucureștene**), mi se pare că cinematografia noastră nu prea a înregistrat — în ultima vreme — asemenea tentative necesare.
Apoi, **Lumea se distrează** demonstrează că, atunci cînd directorul unei case de filme (Dumitru Fernoagă) este și scenarist, pelicula se realizează într-un timp util, necesar, care nu condiționează valoarea sa estetică (deci, se poate și așa) ; cînd un regizor de faimă, mai mult internațională decît națională (Alecu Croitoru), se hotărăște să-și ancoreze disponibilitățile și-ntr-un alt domeniu decît cel predilect (folcloric), nu are decît de cîștigat ; și, în fine, cînd un critic de teatru (Valentin Silvestru), dublat de un umorist foarte popular, colaborează cu anteriorii autori, filmul înregistrează chiar succes.

GEORGE BOGDĂNESCU

O peliculă care reuşeşte să anuleze orice tentativă de surîs

LUMEA SE DISTREAZĂ este un titlu care ar fi cerut o ortografie specială. Poate : LUMEA SE DISTREAZĂ ! (exclamativ, exploziv, entuziasmant, ca un afiș de circ !) sau, de ce nu, în ghilimele : „LUMEA SE DISTREAZĂ" (adică moralizator, cu *subtext și subînțelesuri*), *sau, în* sfîrșit, LUMEA SE DISTREAZĂ ? (interogativ, deci subtil ironizant). Și, cum filmul la care ne referim este de o lipsă de haz uneori de-a dreptul îngrijorătoare, iată : LUMEA SE DISTREAZĂ, banal și indiferent, așa cum și titlul neinspirat o dovedește. De fapt, am rămas cu impresia că cei care „se distrează" cu adevărat, din păcate pe spinarea noastră, a spectatorilor, sînt tocmai realizatorii acestui film. Ei „se distrează" fără scrupule în a ne plictisi în toată regula. La drept vorbind, cel mai greu îmi vine să înțeleg „distracția" lui Valentin Silvestru. Dar, i-om scrie noi o misivă și ne-o răspunde dumnealui la unda ceea „veselă" și poate ne-om distra și noi un pic !
LUMEA SE DISTREAZĂ — o peliculă cu accente de Mondo Cane, de fals umor și de forțată ironie ce reușește să anuleze orice tentativă de zîmbet. Ar fi putut fi un film serios, dacă nu s-ar fi amestecat „umor"-ul, cum ar fi putut fi un film relaxant, spumos, dacă n-ar fi fost voit subtil pînă la platitudine.

ANDREI GEORGESCU

Și, totuși, Lumea se distrează! Reacția unei părți din public, a celor ce se mulțumesc cu un amuzament la îndemîna tuturor (de 4 lei !) imprimă sălii de cinema o atmosferă „veselă". Cei veniți să găsească dincolo de amuzament și altceva, sînt cei triști, nemulțumiți, dar mai ales îngrijorați. Îngrijorați că, în cinematografia noastră actuală, comedia n-a izbutit să se ridice decît „pînă la piciorul broaștei", că un astfel de subiect (mai exact de idee cinematografică!) a putut fi cu BRIO ratat. E adevărat, ne lipsește tradiția unui asemenea gen (filmul de montaj). Ne-au oferit, totuși, de-a lungul anilor, numeroase exemple alți realizatori, alte cinematografii. Exemplele bune au fost refuzate, gag-urile au fost diluate, operatorul — acest omniprezent martor ocular — discreditat, spectatorul, în ultimă instanță, desconsiderat. Lipsa de umor, lipsa de inspirație în măsurarea și cîntărirea secvențelor, o nefericită distribuire a comentariului, au înăbușit ceea ce reprezenta valoare, interes (în cuprinsul fiecărei secvențe), bucuria de a corija năravuri prin rîs. Lumea se distrează. Cum ? Am văzut. De ce ? Am încercat să explic. Dar nouă, nouă spectatorilor, deveniți pentru două ore pasivi și indiferenți, ce ne rămîne aici de făcut... ?

SANDU BARBU

Radu Tănăsescu — Formă decorativă (faianță)

ARTE

Ce părere aveți despre spectacolul „Puterea și adevărul"?

Un rafinat intelectual specializat și în butade — Oscar Wilde — a replicat odată, genial, lumii poltrone care-l înconjura: „Dați-mi o mască, și vă voi spune adevărul". Expresie ce nu trebuie interpretată neapărat ca aparținînd recuzitei morale a decrepitudinii și fățărniciei, a filistinismului și lipsei de răspundere, de curaj, în afirmarea opiniilor. Masca, aici, are rolul actorului care dă glas frămîntărilor oamenilor. Este masca tragediei sau masca comediei umane.

În acest sens, „Puterea și adevărul", spectacol montat de Teatrul „Bulandra", ridică problematica unei lumi și a unei epoci apropiate și în mare parte cunoscute pe scena politică a timpului pe care-l trăim, în intenția de a ne oferi o lecție de istorie și a ne face atenți asupra responsabilității noastre în raport cu societatea și cu destinul nostru, al fiecăruia.

„Puterea și adevărul" este, pe de o parte, o piesă despre eroare, despre neînțelegerea momentană a dreptății, a „puterii" și a „adevărului", iar, pe de altă parte, un text prin care se combate fanatismul pus în slujba unor noțiuni neelucidate, care pot deveni ușor vorbe golite de orice conținut. Inginerul Petrescu a spus adevărul — fără mască, sincer, lucid, argumentat —, dar tocmai această clarviziune a lui diminua entuziasmul festiv al unor oameni care nu înțelegeau că, la hotarul dintre două lumi, dorința nu implică, în mod obligatoriu, realizarea. Desigur, aproape fiecare etapă istorică nu a putut ocoli greșelile ei; desigur, este necesar ca aceste carențe să fie profund dezbătute într-o piesă de teatru, așa cum sînt dezbătute, cu curaj și demnitate, de opinia publică. Dur, sincer, nesofisticat. Meritul este al dramaturgului care a adaptat pentru scenă un excelent scenariu de film, dar și al regizorului, scenografului, actorului Liviu Ciulei, care a interpretat textul cu responsabilitate și inteligență. În concepția realizatorilor spectacolului de la teatrul „Bulandra", „puterea" și „adevărul" sînt două etape care se pot contrazice numai atunci cînd sînt separate arbitrar și transformate în teză și antiteză, momente indispensabile ale unei sinteze istorice, iar eroii piesei reprezintă, la diferite nivele, exponenții ideii de comunist. Marile teme impun la început reacții ambigue, nehotărîte, prudente și tălmăcirea lor deplină se produce lent, în urma unor indispensabile acumulări. Procesul a fost exprimat convingător în montarea de la „Bulandra".

Deși, este adevărat, ea n-a mai beneficiat de o distribuție atît de bună ca aceea din filmul lui Manole Marcus; Albulescu l-a eclipsat, oarecum, pe Petre Gheorghiu (Stoian), iar Octavian Cotescu (Olariu) a fost neinspirat ales, obligîndu-ne să regretăm creația lui Lazăr Vrabie din film. Nici cadrul scenografic modern (semnat de Liviu Ciulei), cu tot amplasamentul său favorabil, nu a putut facilita retrospecția, cu mijloace care erau mai degrabă specifice filmului. Totuși, aspectul general al spectacolului este impunător, iar structurarea lui pe cele două mari teme ale piesei este mai inteligent și mai profund realizată, ceea ce face ca rolul său în stagiunea recent încheiată să fie precis și pozitiv determinat.

BOGDAN ULMU

De admirat coerența și unitatea stilistică a spectacolului

Dramaturgia română contemporană înregistrează cu această piesă un succes, prezentînd într-un plan nou textul politic, dorit și insuficient reprezentat în repertoriul de pînă acum al teatrelor noastre. Adaptîndu-și scenariul cinematografic pentru scenă, Titus Popovici a acceptat și riscul ca dinamismul acțiunii, susținut cu ajutorul mijloacelor specific filmice, să scadă.

În spectacolul de la Teatrul Bulandra, scena, plasată în centrul sălii, devine cadru de dezbatere colectivă. Relația actor-spectator se amplifică, se nuanțează, comunicarea fiind asigurată, aproape exclusiv, de firescul acțiunii și al dialogurilor. Condițiile de interpretare noi, impuse de un spectacol de o atare amploare, sînt soluționate cu brio de minunata echipă de interpreți a teatrului. Fără a face apel la elemente spectaculoase, Liviu Ciulei a asigurat coerența și unitatea spectacolului, delimitînd spațiile de joc prin cîteva elemente de decor, dar mai ales prin lumină, efecte care marchează momentele „cheie" ale spectacolului. Regizorul și scenograful Liviu Ciulei sînt completați, în mod fericit, de actorul Liviu Ciulei.

ADRIAN VELICU
student Facultatea de filologie București

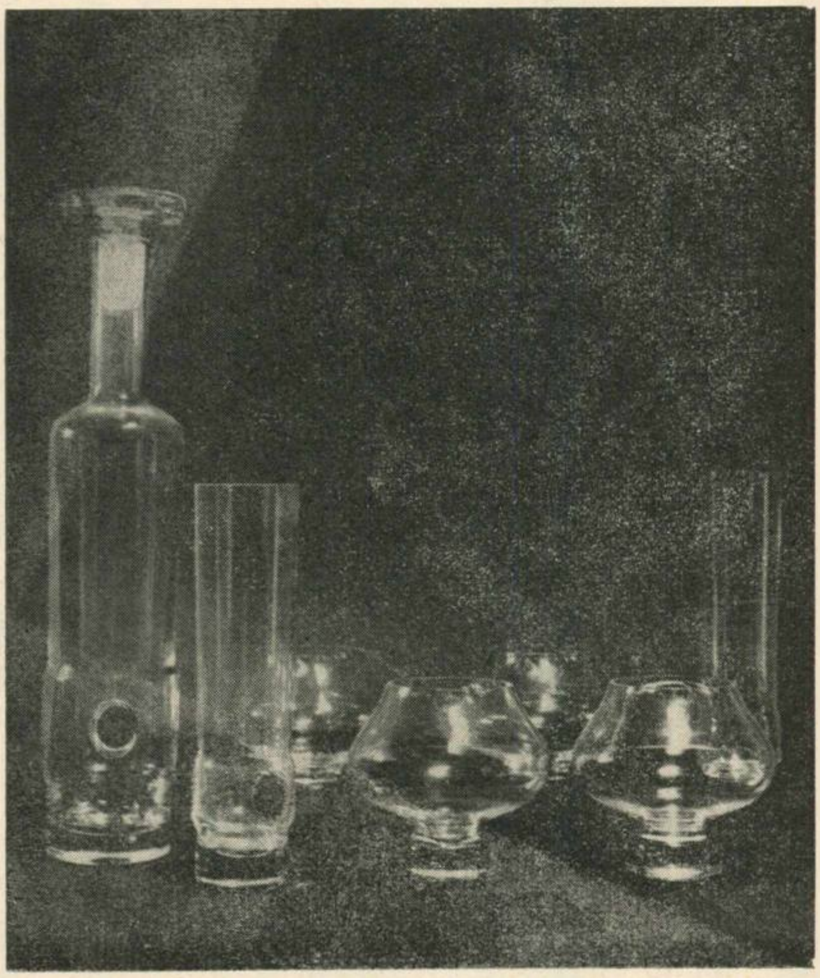
O dezbatere scenică, tensionată, captivantă

După ce ne-a oferit un film excelent, Titus Popovici ne invită, acum, la o dezbatere scenică, tensionată, captivantă. De fapt, acesta și este avantajul rampei: dialogul direct, verosimil, indispensabil oricărei tentative de elucidare morală.

Și respectiva dominată a fost foarte bine înțeleasă de către regizorul, scenograful și actorul Liviu Ciulei, de interpretul lui Stoian (Petre Gheorghiu) care a punctat nuanțat, expresiv, interogațiile eroului. Sau de Victor Rebengiuc (Duma), convingător într-o postură „rebelă", violentă dar clarvăzătoare.

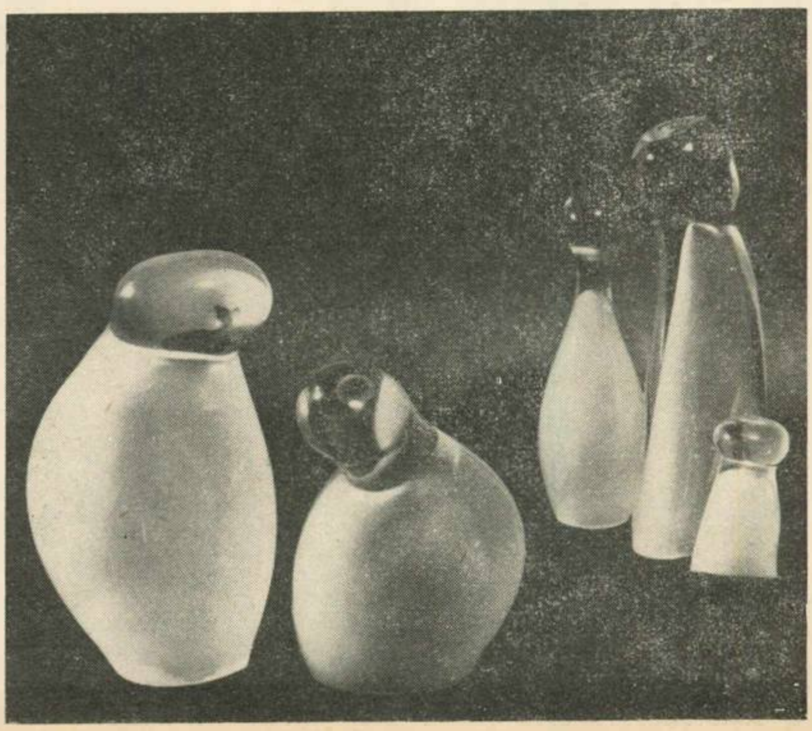
De altfel, mi se pare că spectacolul găzduit pe scena Teatrului Bulandra stă sub semnul profesionalismului, al angajării artistice și al inteligentei receptivități și înțelegeri. Condiții, la urma urmei, indispensabile teatrului politic actual.

LUCIAN OLTEANU
student Facultatea de operatoric, I.A.T.C. București

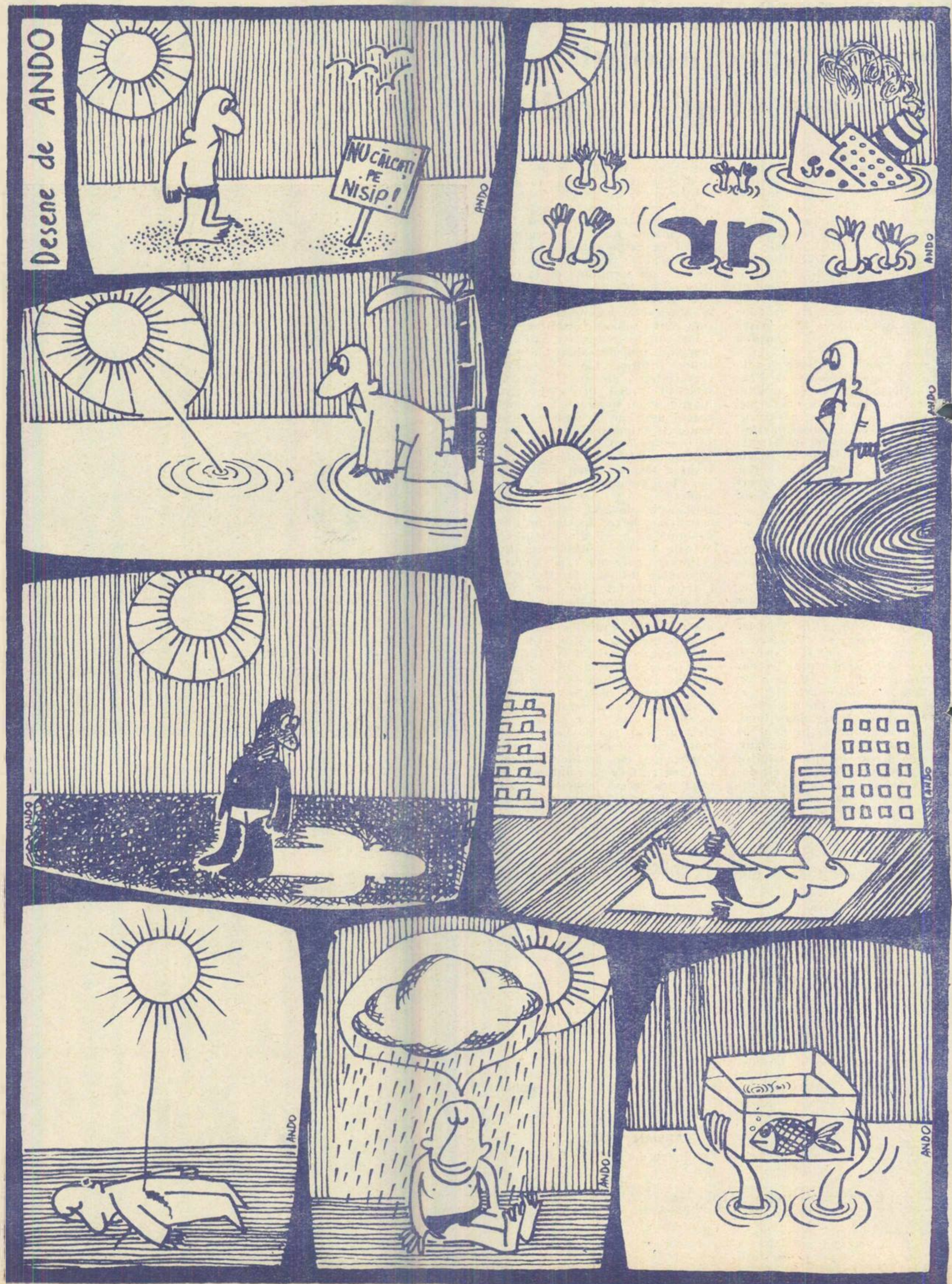

Laurențiu Anghelache — Prototip pentru serie industrială (sticlă)

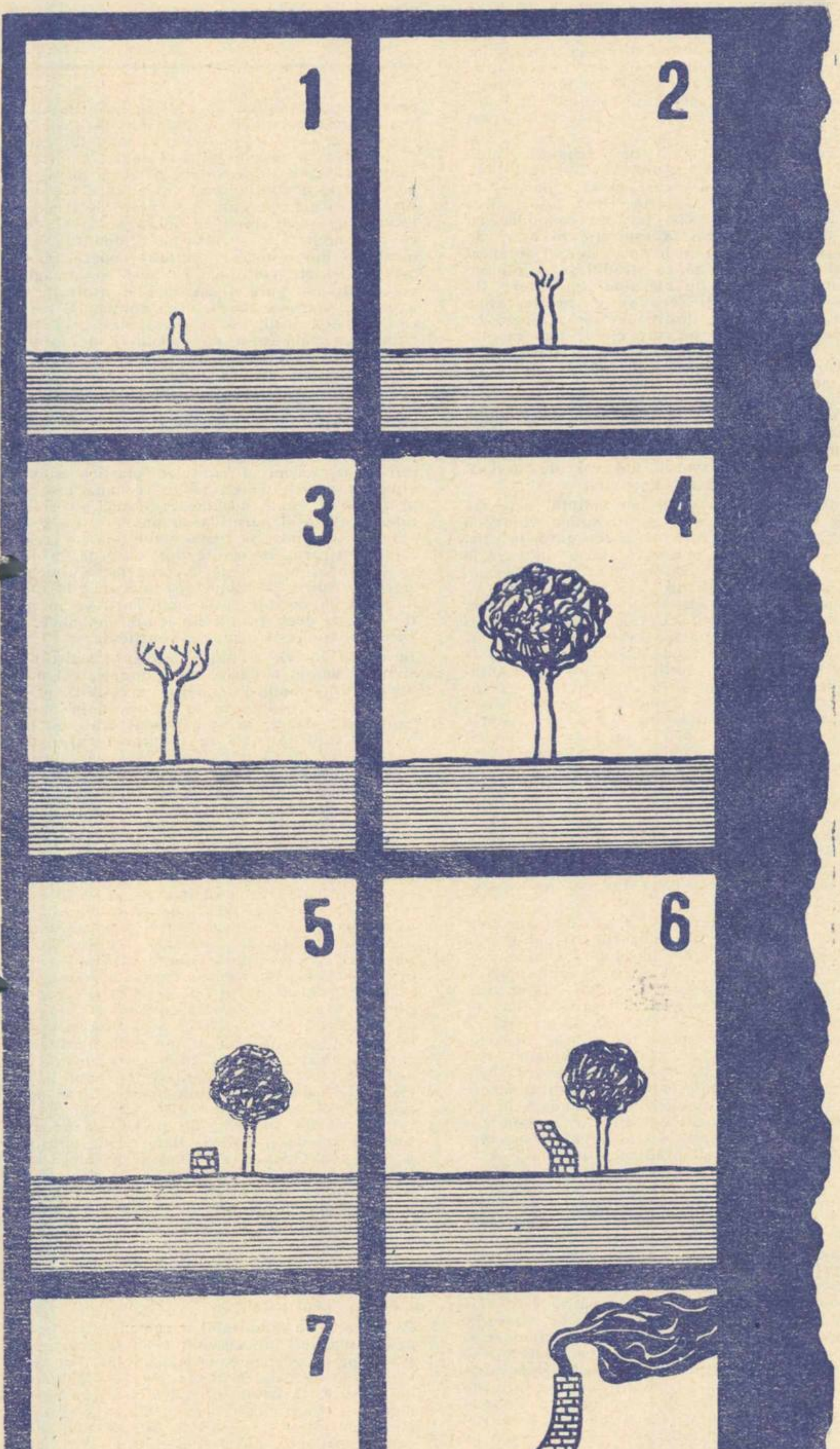
Forme decorative (sticlă)

RIDENDO CASTIGAT MORES

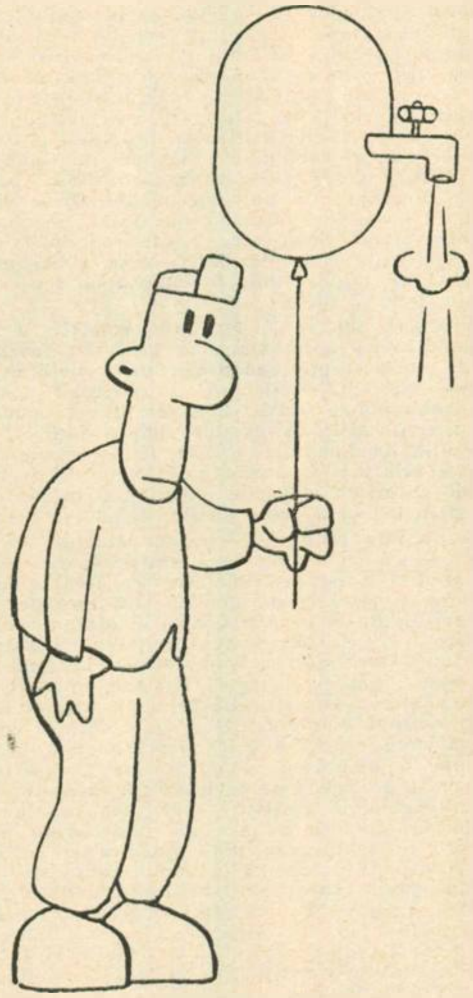

RIDENDO CASTIGAT MORES

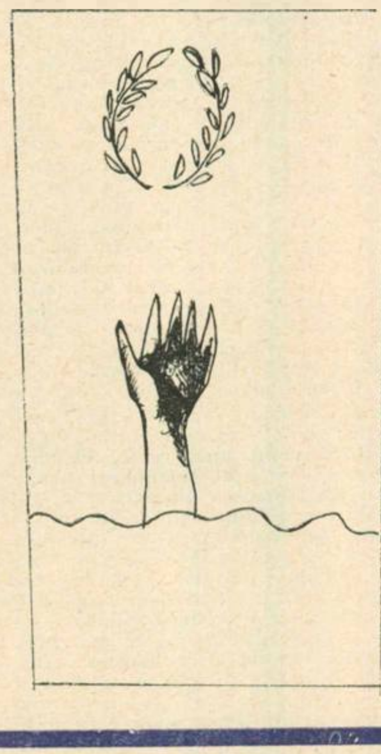

CONSTANTIN MARINESCU : „Poluare“

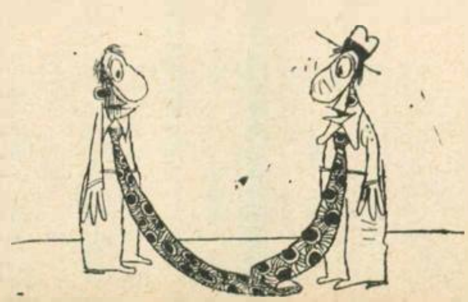
NICOLAE IONIȚĂ

MOLNAR DENES

ION CĂNESCU

Din instinct, omul a împărțit întotdeauna universul în două: vizibilul și invizibilul. Vizibilul comportă tot ceea ce se percepe cu ajutorul simțurilor și se situează în spațiu: el este nu numai ceea ce se vede, ci ceea ce se atinge cu mîna. Invizibilul scapă oricărui control fizic, dar se manifestă prin efectele sale, în afară doar de cazul cînd, printr-o experiență anterioară și trăită, el este perceput în noi înșine. El poate acționa în spațiu, poate fi situat în eternitate, dar numai în timp, în cursul propriei sale durate, conștiința și-l imaginează sau îl aprehensionează. Orice efort de a înțelege realitatea angajează un dialog între aceste două aspecte ale realului. Omul a constatat dintotdeauna această dublă existență. El i-a dat timp îndelungat un sens religios...

Vizibilul, obiect al controlului colectiv, a fost întotdeauna aproximativ același, dar invizibilul este percepție sau proiectare a vieții noastre interioare, reflectare a spiritului nostru, schimbîndu-se odată cu generațiile, precum și cu civilizațiile. A expune cum a fost el resimțit, imaginat sau conceput ar însemna să întreprinzi istoria spiritului uman. El a hrănit miturile: a hrănit religiile; a hrănit metafizicile; el a creat poezia.

Puțin cîte puțin, începînd cu efortul gîndirii grece pentru elucidarea și raționalizarea lumii, vizibilul a cuprins tot ceea ce lumina îngăduie să fie sesizat: acestea sînt formele; iar invizibilul, tot ceea ce există în afara acestora, fără a înceta de a avea puterea să lucreze asupra lor: acestea sînt forțele. Ele pot fi morale, pot fi și fizice. Desigur, opunerea și combaterea acestor două principii variază după filosofii și s-ar putea discuta la infinit despre valoarea exactă a celor doi termeni; un volum, o bibliotecă chiar, nu ar fi suficiente pentru aceasta. Este deci înțelept să ne limităm la evidențele curente: tot ceea ce ține de formă, tot ceea ce ia formă tinde să se instaleze în spațiu sau, dacă este vorba de idei, de structuri mentale, să-i împrumute spațiului caracterele sale de stabilitate definită; tot ceea ce ține de forță promite acțiune, desfășurare în timp sau realizare. Iar realitatea intră într-o gigantică dialectică a forțelor și formelor, care se contrazic, se înfruntă sau, dimpotrivă, se combină.

Nicăieri această dualitate nu apare mai bine ca în artă, cu înțelegînd prin aceasta artele care interesează simțul văzului. Fiecare operă, de la arhitectură la pictură, comportă partea sa de vizibil iar această parte se înscrie în spațiu, conform unei definiții geometrice, căci, chiar atunci cînd un pictor caută să nu figureze decît lumina, el o face pe o întindere determinată și tot ceea ce pictează capătă formă, fie că e voit precisă sau vagă. „Nu există nici un dat vizibil fără formă“ — spunea Poussin. Și, totuși, fiecare operă comportă și partea ei de invizibil, căci tot ce apare acolo, sugerînd o mișcare pînă și în imobilitate, provocînd o emoție, trezind o idee, făcîndu-te să-ți imaginezi ce se pregătește acolo, și stabilind, într-o manieră generală, o comunicare între artist și spectatorul său, pune în mișcare durata interioară a spectatorului, trezește în el ecouri ce au rezonanță în sensibilitatea sa, reveria sau gîndirea sa, și deci face aluzie la niște forțe, acționează ca o forță, trezește niște forțe.

Împărțirea tradițională în formă și fond corespunde acestor doi versanți: întîlnindu-se în operă, ei joacă rolul unei creste comune dar sînt divergenți — unul tinzînd să ocupe spațiul, celălalt să trezească timpul.

E de la sine înțeles că, după propriile lor înclinări, spontane sau primite de la alții prin educație, artiștii vor oscila între aceste două extreme: cînd, fascinați de forme și ceea ce se poate scoate din ele, ei li se consacră acestora, ca un Piero della Francesca; cînd, obsedați de forțele fizice, ei caută să le marcheze amprenta în forme, ca un Michelangelo; cînd, dedicați forțelor morale, și spre a face să li se perceapă prezența activă, ei transcend aparențele vizibile, ca un Rembrandt. La mulți artiști mari, această triplă posibilitate este cultivată în paralel: un Dürer se pasionează pentru formă, geometrie și calculul proporțiilor ei, introduce noi traduceri ale mișcării și creează deschideri asupra vieții interioare, concepută chiar de pe acum ca reverie, în Melancolia sa.

Nicăieri poate problema Formelor și a Forțelor, cu raporturile lor, nu este pusă mai stăruitor ca în artă! A încerca să o detectezi în artă, chiar să o elucidezi, presupune a aprofunda însăși natura artei, și a merge, chiar, dincolo de ea și a găsi, prin ea, o deschidere asupra unor probleme mult mai vaste, pe care ea nu face decît să o reflecteze și care interesează Cunoașterea, în ceea ce are ea mai general.

Or, indiferent de ramura de științe în care ești angajat (astăzi ne place să spunem specializat) nu poate exista decît un țel: sporirea cunoașterii. Pierdem adesea acest lucru din vedere, determinați cum sîntem, să acumulăm informații anume și precise; acestea duc la erudiție, care nu trebuie să fie decît un mijloc de acces. Dobîndită sau consultată, erudiția nu este decît o cale de trecere, prozaică dar solidă, către această comprehensiune din ce în ce mai amplă a realității în care trăim, pe care o trăim, și care este pentru noi problema finală.

Contrariu erudiției, care are o tendință fatală către restrîngerea obiectului său spre a-l reda mai exact, Știința din care ea face parte este irezistibil determinată, oricare ar fi ea, să-și lărgească domeniul, să-l facă să comunice cu alte domenii, în această aspirație necesară de a se depăși pentru a îngloba cîmpul total al realului. Pentru ce să te străduiești a rămîne în limitele consacrate ale studiului artei? De ce să nu confrunți ceea ce el ne dezvăluie asupra raporturilor dintre Forme și Forțe cu problemele analoge pe care ele le pun în altă parte, fie și în sectoarele cele mai îndepărtate ale cercetării, bunăoară cele ale științelor fizice, pe care opinia generală le consideră fără legătură, ba chiar opuse între ele?

Ce riști, decît doar să pătrunzi mai bine datele fundamentale ale artei, introducîndu-le într-o comprehensiune mai globală și, reciproc, de a-i aduce însăși cunoașterii noi căi de acces? Aventura merită să fie încercată.

La drept vorbind, evoluția studiului artei te incită la aceasta; s-ar putea spune chiar că ea o impune, căci, încă de la începuturile sale, el n-a încetat să-și lărgească sferele pe care le înscrie în jurul obiectului său. Să încercăm, spre a deveni conștienți de aceasta, să retrasăm principalele etape ale evoluției lui, și vom vedea, pe parcursul cîtorva secole, cum își lărgește fără istov domeniul cercetării sale și cum se sprijină pe studii anexe, pe care și le însușește progresiv. Multiplicîndu-și posibilitățile de abordare și, prin aceasta însăși învățămintele scoase din capodopere, studiul artei a pornit de la tehnică, apoi a trecut la istoria faptelor, a ajuns la cea a ideilor, și-a anexat psihologia și sociologia. El poate năzui, fără îndoială, să perceapă ecoul, prin om, al marilor legi ale universului. Cel puțin, lucrarea noastră va pune această problemă. De-a lungul domeniului său particular, ce condensează în el atîtea date naturale și umane, studiul artei tinde prin urmare să ajungă la această cunoaștere, în care spiritul își poate afla deplina măsură. Merită osteneala să trasăm din nou această extindere și acest progres.

După timide abordări, rețete practice ale unor tehnicieni (cum ar fi călugărul Théophile sau Cennino Cennini), apoi anecdote ale unor memorialiști (cum ar fi Vasari), studiul artei a plonjat mai întîi în Istorie, ca un afluent, dar această obediență restrictivă și-a dezvăluit limita. Curiozitatea pur istorică, preocupată să definească situația operei de artă în desfășurarea cronologică, nu atinge niciodată decît împrejurările apariției sale, fără a aborda problema adevăratei sale naturi, a constituției care îi e proprie și a funcției sale. E adevărat că, în paralel, dar separată printr-un transeu, estetica s-a supus unui destin invers: speculativă, ea nu era decît prea mult înclinată să se îndepărteze de operele de artă, să nu vadă în ele decît un pretext pentru dezvoltarea unei teorii filosofice care să le justifice existența și să evalueze rațiunea lor de a fi. A trebuit să vină secolul al XIX-lea și îndeosebi efortul germanilor, al lui Conrad Fiedler în primul rînd, pentru ca să se constituie o Știință a Artei, o Kunstwissenschaft, care să-și împresoare obiectul și să refuze să se lase sfătuită și aservită de istorie sau de filosofie. „Cunoscătorii“, de la Morelli la Friedländer și Berenson, au devenit atenți la caracterele distinctive ale operei de artă, inerente doar aparenței sale, spre a o identifica. Era încă un aport la istoria artei, dar fundamentat pe examinarea operei însăși, deci pe abordarea ei în mod pătrunzător, pe experiența vizuală pe care o poți avea asupra ei.

De atunci încoace, unii au încercat să desprindă din aceste caractere, ce fac perceptibile individualitatea operei, vederi de ansamblu și chiar legi ce permit înțelegerea caracterelor lor colective, localizarea lor în grupări geografice sau cronologice, sesizarea evoluției lor: cărei pondere a lumii exterioare, mediu sau societate, le sînt ele funcție, se întreabă Taine. Cum se repartizează ele în tendințe semnificative, se întreabă Wölfflin, propunînd ca răspuns conceptele de Clasicism și de Baroc. Cel de Manierism va veni să se adauge și va cunoaște un egal succes, sub impulsul lui K. H. Busse și al lui M. Hoerner.

Dar toate aceste tentative de aprofundare nu au putut să facă altceva decît să scoată mai mult în evidență dubla natură a operei de artă, care afirmă întotdeauna simultan aportul său pe versanți distincți, reanimînd vechea

RENÉ HUYGHE

problemă a fondului și a formei, întîlnită în analiza oricărui mod de expresie. Aceasta nu implică ea oare o dualitate a „modului“ și a „expresiei“, a aspectului perceput de către simțuri și a organizării sale, pe de o parte, iar pe de alta, a conținutului invizibil, dar comunicabil, căruia aparența îi servește de trecere? Există, pe scurt, ceea ce opera arată și ceea ce ea comunică... Această dualitate ia naștere din însăși natura operei de artă; strict vorbind, ea este o imagine creată de om spre a satisface o aspirație de a vedea, sau, mai exact, de a contempla ceva; confuză mai întîi, ea se precizează prin execuția materială ce îi dă forma. (E de la sine înțeles că acest lucru nu se referă decît la artele plastice, muzica fiind o desfășurare de sunete, unii vor spune o imagine sonoră, ce răspunde unei aspirații de „a auzi“ ceva). Această „aspirație la a vedea“ poate fi satisfăcută prin înfățișarea însăși a operei, prin ceea ce oferă ea, în mod direct, ochilor; în acest caz, forma și calitatea plastică a imaginii au prioritate. Ea poate reclama însă reprezentarea unui spectacol; atunci, veridicitatea realistă și narativă au pondere. Ea poate cere ca imaginea să-i evoce tot felul de realități interioare, invizibile din fire, de la i[illegible] ce se traduc prin alegorie, pînă la sentimen[illegible] stări de spirit (aș spune cu plăcere: la stări de a fi), la dorințe și la impulsuri, ce nu pot fi realizate decît prin echivalențe simbolice, de care artistul este sau nu conștient.

În ea se înscrie o dublă mișcare: artistul se supune, pe de o parte, unui impuls, cel de a materializa, dîndu-i aparență accesibilă privirii, ceea ce poartă în el însuși, deja gîndit, simțit sau măcar, în mod obscur trăit. El trebuie să facă să intre în realitatea exterioară, împărtășită de către ceilalți, ceea ce, pînă atunci, rămînea secretul lui, deoarece încă nu era exprimat. Dar, pe de altă parte, el este atras de intenția de a fasona în materie un spectacol propriu să-i satisfacă gustul pe care îl are pentru aceasta mai dinainte, un fel de poftă.

În primul caz, ceea ce vrea el să manifeste e ceva „prezent“; în al doilea caz, e ceva posibil, viitor, pe care el tinde să-l ajungă. Într-adevăr, fondul precede opera, el este tradus prin ea, precizat și formulat prin ea, dar el nu există decît atunci cînd a căpătat formă; iar forma este un termen care determină procesul de executare a operei. Există ceea ce autorul vrea să transmită în operă, să o facă să spună; și ceea ce el vrea să realizeze prin ea, în ea. Aceștia sînt ca doi poli, unul de care el pleacă, celălalt către care merge, iar actul creator se desfășoară de la unul la celălalt, se așterne, se desăvîrșește între aceștia, fără să se poată stabili o graniță precisă între ceea ce depinde de primul și ceea ce ține de cel de-al doilea. Dar, odată terminat, acest act a făcut să se ivească în lumea spațiului o realitate necunoscută încă și care era imprevizibilă, pe măsura calității și a puterilor artistului. Universul a sporit, s-a îmbogățit cu un element nou, înzestrat cu o existență fizică; totuși, determinismul ar fi fost neputincios să-l anunțe în mod total, spre deosebire de celelalte fenomene materiale. Iată de ce tot ceea ce este copie, imitație, repetiție falsifică jocul artei.

Arta este un admirabil teren de experiență, artele plastice îndeosebi; ele se fundamentează pe o realizare concretă, fără de care ele nu ar fi decît proiect; ele se implantează în materie. Artistul, creînd, a înscris în această materie urma vieții prin gesturi ce reflectă temperamentele în extrema lor diversitate și care exprimă tonusul mușchiului și intensitatea nervilor. Prin impulsul sau voința ce dirijează gestul, care îl face să se supună unui plan întocmit, unei aspirații și unei intenții, psihicul întreg se înscrie și se exprimă în toată complexitatea lui umană, încărcat cu presiunile colectivității și cu expansiunile personalității; el implică nivelele sale, oricît de indistincte ar putea ele apare, instinctivul și inconștientul, afectivul, intelectualul.

Dar toate acestea nu ar fi decît un bilanț a ceea ce există deja; creația presupune o finalitate, o tensiune către viitor așa cum este el năzuit, deci o luare în stăpînire a lui. Viața nu este constituită decît din ponderea a ceea ce a fost și a ceea ce este: totul în ea exprimă finalitatea, credința într-o rațiune de a fi și într-un țel. Ea se cercetează și se face, iar făcîndu-se face o altă lume, care se pliază la injoncțiunea ei. Or, și cu aceasta, cu acest elan către o justificare finală, este încărcată

ARTA — ETERNA REUŞITĂ UMANĂ

opera de artă. Ea este căutare a unei desăvîrşiri, de acelaşi grad cu cea mai înaltă activitate dezinteresată, morala, care acţionează prin actele noastre şi tinde către Bine. Arta acţionează prin operele noastre şi tinde către ce? Către acea reuşită care se numea cîndva Frumosul. Dar ea refuză, în vremurile noastre, mai mult ca oricînd, orice definiţie. Definiţie, de altfel, spune final, deci termen, iar viaţa, într-adevăr, dacă ea se poate concepe prin infirmitate mentală, nu poate să o aibă, pentru că ea este mereu proiectată înainte, mai departe. Să spunem că, precum morala, ea vizează, ca ultim resort, la un spor de valoare, la o ascensiune a calităţii.

Se va putea obiecta că a restrînge la artă cercetarea avută în vedere ar fi ceva foarte părtinitor şi parţial. Aşa că nu este vorba de aşa ceva. Dar arta, care necesită un corp în spaţiu, este un punct limită, o graniţă deschizîndu-se asupra celor două lumi antinomice: dacă pretinde consistenţă materială, care s-o facă tangibilă, ea îşi află raţiunea de a fi în dimensiunea pur psihică şi morală, în care ne cheamă, unde ne proiectează. Scrierea deja nu mai are deloc adevăr psihic iar legăturile ei sînt mult mai puţin strînse cu suportul său concret: pagina, cartea. Gîndirea pură, contemplarea, activităţile pur spirituale au renunţat la acesta şi se angajează pe calea unei detaşări. Arta, prin polivalenţa ei, constituie deci unul din cele mai bune puncte de observaţie în care să te poţi plasa spre a trece de la cunoaşterea restrînsă, care o priveşte numai pe ea, la cunoaşterea generalizată. Şi poate că ea dă posibilitatea celui mai bun acces la ea, prin rolul esenţial şi semnificativ pe care îl joacă în artă Forma.

Dacă Realitatea întreagă — existenţa — de la materie la conştiinţă, ni se oferă sub atîtea faţete distincte, fiecare reclamînd un mod de aprehensiune şi de intelecţiune diferit, se găsesc totuşi „numitori comuni", aplicabili la toate nivelele sale care stau mărturie la „tenebroasei şi profundei unităţi", presimţită de poet şi postulată de atîtea filosofii. Exact Forma, acest aspect major al artei la care noi credem că ne ataşăm, este unul din cele mai frapante. Experienţa umană o întîlneşte la extremele gamei pe care ea o poate aprehensiona forma este în miezul acestei materii, din care ştiinţa de bază, fizica, şi-a făcut obiectul ei; ea joacă un rol esenţial în acest domeniu supus condiţiilor celor mai pozitive ale spaţiului, în acelaşi timp cînd arta, zămislită de spirit, nu ar putea fi înţeleasă fără a-i face un loc larg analizei ei. Or, dacă materia este dedicată cantităţii şi determinismului, arta este tentativa cea mai avansată a geniului uman pentru a evada din ea şi a ajunge la antiteza lor: calitatea şi libertatea creatoare. Forma şi numai forma poate, se regăseşte la toate aceste nivele, constitutivă a materiei ca şi a imaginii, expresivă pentru spirit, creînd între ele o legătură enigmatică. Se pare deci că studiind-o s-ar putea spera să găsim unul din fire, un fir al Ariadnei, din care este făcută ţesătura însăşi a universului. Forma se revelă a fi o constantă pe care o putem recunoaşte aproape pe toate planurile realităţii. A prinde formă înseamnă a se constitui, a ieşi din nebuloasa posibilului, rămas în germene. Înseamnă a degaja un principiu de unitate ce izolează de indeterminat, această ameninţare constantă de a aluneca în neant, în non-existent. Dacă materia nu capătă formă, se desface şi se evaporă. Viaţa începe printr-un act de „luare de formă" deoarece, la treapta ei cea mai elementară, ea trebuie să delimiteze o celulă autonomă ce izolează din mediu propria ei citoplasmă, printr-un înveliş, o membrană, şi dobîndeşte astfel o formă voluminoasă. Şi însuşi psihicul, oricît de indistinct şi vag, oricît de flotant ar fi el la origine, el lucrează de-a lungul întregii evoluţii, pentru a deveni o unitate, conştiinţa, al cărei nucleu va fi eul, iar această conştiinţă, din progres în progres, se desăvîrşeşte prin gîndire şi prin cuvîntul ce o formulează, deci din nou îi dau o formă. Aceasta va fi o veritabilă formă mentală: ideea, şi ceea ce este prea fluid pentru a suporta prinderea fermă şi restrictivă a ideii, ceea ce aspiră să rămînă doar ceva trăit, vizează foarte firesc să se înscrie într-o formă de comunicare: discurs, text, poemă, operă de artă... Astfel, forma leagă toate nivelele cognoscibilului şi stabileşte între ele un mijloc de comunicare, oarecum ca ascensorul între etaje. Aceasta înseamnă să spui că lucrarea de faţă, dacă abordează odată cu Forma unul din datele esenţiale ale artei, nu înţelege să se mulţumească cu atît. Comprehensiunea mai bună a formei pe care ne-o pot aduce creaţiile artei va fi neîncetat, sistematic, confruntată cu ceea ce ne revelă despre ea toate celelalte domenii de investigare. Care poate fi beneficiul acestei întreprinderi?

Va fi mai întîi de a contribui la o cunoaştere mai aprofundată a artei, căci aceste forme, pe care ea ni le oferă lizibile în născocirile sale, ce semnificaţie latentă poartă în structura lor? Dacă ele se recunosc asemănătoare, pînă şi în produsele brute ale naturii, nu au ele o pondere generală ce merge infinit mai departe decît estetica? Sub ce presiune iau ele naştere? Şi pentru a răspunde cărei situaţii? Sensul pe care originea lor li-l dă în natură nu va înzestra alegerea lor de către artist cu un sens venit din profunzimile temperamentului şi psihismului lui?

Dar dacă formele nu iau naştere numai din gîndire, ca roade fireşti ale ei, reflectînd cîteva din principiile după care ea este organizată, dacă ele nu sînt aici decît reflexul şi corespondenţa unor structuri mai universale, ce există în afara omului, precum şi în el, atunci ele trebuie să ne dezvăluie anumite legi ale însuşi universului. Dacă spiritul nostru este în stare să conceapă formele şi să le producă (să le reproducă) înseamnă că el participă intim la acest univers, de care el crede că se separă pentru că îi este spectatorul şi uneori judecătorul. Astfel, studiul Formelor nu contribuie numai la o mai bună cunoaştere a artei, ci la însăşi cunoaşterea, reprezentînd realul reflectat de experienţa posibilă în toată întinderea sa şi în toate direcţiile lui. Se ştie că anumite scrieri secrete nu se lasă descifrate decît prin nişte „grile" toate analoge, dar din care fiecare, în acumularea inteligibilă de litere şi de semne, nu lasă să subziste, ca tot atîtea ascunzători parţiale, decît ceea ce e important să citeşti.. Atunci, în deschiderile suprapuse nu mai apare decît mesajul ce poartă sensul ascuns. Formele, comparate în diversele lor întruchipări, la nivelele diferite unde ele se aplică, nu sfîrşesc oare şi ele, prin a degaja o semnificaţie lămuritoare?

Iar această semnificaţie nu luminează numai asupra aspectelor statice, duse la capăt, imobilizate de univers (şi de artă) cum s-ar putea presupune despre natura fixă a Formelor. Căci în orice moment ele stau mărturie nu numai despre ele însele, dar şi despre ceea ce pare antiteza lor: forţele. Bătrînul Aristotel sublinia deja că principiul activ e cel ce poate organiza natura şi deci „informa" în sensul scolastic. Formă şi Forţă sînt legate una de alta, ca doi combatanţi ce nu pot fi separaţi: trebuie ca unul din ei să sucombe pentru ca celălalt să apară, în fine, distinct.

Şi poate că acesta este cel mai interesant din arierplanurile deschise de către Formă: ca o perspectivă, el duce direct la nodul existenţei noastre şi la ceea ce putem noi cunoaşte despre ea. Căci acest duel al formelor şi forţelor care se continuă pînă în clipa cînd opera este terminată şi cînd mîna artistului o părăseşte, este realitatea ultimă pe care o putem întîlni la capătul tuturor domeniilor de observaţie. Şi el nu este în fond decît aparenţa perceptibilă a unei alte dualităţi, dincolo de care noi nu mai putem aprehensiona nimic prin prindere directă, — cea a spaţiului şi a timpului. Am simţit-o deja în legătură cu opera de artă. Forţa este timpul în acţiune; Forma este resemnarea la spaţiu. Iar opera de artă se află în ceea ce s-ar putea numi punctul lor de întîlnire. Este oarecum o analogie cu lanternele magice: ele aruncă un fascicol de lumină. Dacă îl priveşti, pare animat de mii de variante, de mii de palpitaţii în voia curenţilor de aer, a fumului, a prafului. Dar dacă întîlneşte în drumul său un plan care îl întretaie, care îl opreşte, se imobilizează într-o imagine fixă ce capătă formă pe ecran. Iar fascicolul de lumină nu trece dincolo. Astfel, tabloul este termenul înscris şi fixat al elanului creator care, în timp, s-a precipitat către el.

Or, ce întîlnim noi, ce percepem noi altceva, pretutindeni, decît această înfruntare şi această combinare a forţelor lansate în timp şi a formelor înscrise în spaţiu? Ce sîntem altceva, noi înşine, în dubla şi indiscernabila noastră natură, dacă nu nişte sfîşiaţi între o durată lăuntrică, insesizabilă şi mişcătoare, purtînd de-a lungul timpului aspiraţiile şi intensităţile noastre şi un volum corporal, definit material în spaţiu? Şi cîte tranziţii! Durata noastră interioară încearcă fără istov să ia formă fixă: voinţa şi actele noastre tind spre un rezultat unde se vor opri, precum elanul creator merge către o operă, aşa cum valul mişcător al percepţiilor şi sentimentelor noastre caută fără încetare să capete forma organizatorică a ideilor definite; inteligenţa se străduieşte pentru aceasta, apoi ea fixează încă mai solid ideea în această gangă definitivă care este cuvîntul, ce poate fi schimbat ca un obiect concret ce trece din mînă în mînă. Mai mult: noi nu existăm efectiv decît în prezent, nu se află nici o existenţă decît în prezent. Dar care este el? Nu-l poţi defini decît ca însuşi punctul de intersecţie dintre timp şi spaţiu. Ceea ce din timp nu întîlneşte spaţiul este deja trecut sau va fi viitor, — nu există. Şi există oare spaţiu care nu este în prezent? Aşa încît şi unul şi celălalt nu devin existente decît prin combinarea lor. Astfel, Forma este inseparabilă de partenerul ei dialectic, care e forţa; tot aşa, spaţiul, reprezentat prin formă este şi el tot atît de inseparabil de timp, reprezentat prin forţă.

Dar dacă studiul formei poate conduce la probleme filosofice şi nu îşi interzice de a ajunge acolo, ar fi insuficient ca el să-şi ia punctul de plecare din ele. El este pentru noi, mai întîi de toate, un fenomen spaţial, perceput esenţialmente de către privire. Experienţa lui vizibilă este deci baza necesară a primei sale examinări. Important este mai întîi să deschizi ochii asupra spectacolului său şi fiindcă el ţine de om tot atît cît de natură, cea mai bună abordare se realizează prin observarea naturii dată pe seama omului, în parte intactă şi originară, în parte organizată de noi. Cum constituie ea, de la sine, forme? Cum îşi constituie omul în ea forme? O viziune îndrăzneaţă a lumii permite deja să-ţi faci o idee asupra lor.

Fragmente din „FORMES ET FORCES"

Traducere de
NATALIA SELEŞTEANU

REDACŢIA:

Conf. univ. dr. GHEORGHE ACHIŢEI
(redactor şef)

GRIGORE ARBORE; ANA BLANDIANA; SIMELIA BRON; ADRIAN DOHOTARU (redactor şef adjunct); ŞTEFAN IUREŞ; AURA MATEI SĂVULESCU

Prezentarea grafică:
MIRCEA GHEORGHE

FORME ȘI FORȚE

Și, totuși, de ce este necesară arta ? Foarte multe studii de estetică, apărute în ultimele decenii, încearcă să ne propună unele posibile răspunsuri la această întrebare. În fond, oamenii nu pot trăi fără hrană, nu pot trăi fără apă, nu pot trăi, în funcție de condițiile climaterice ale planetei noastre, fără adăpost. Societatea umană nu poate fi concepută nici în afara a ceea ce se numește morală — anumite principii pe care grupuri mai mari sau mai restrînse de indivizi convin să le respecte, în vederea conservării unității lor. Fără artă însă, aparent, se poate, totuși, trăi. De unde apare, atunci, la oameni nevoia de artă ? Orice răspuns, formulat la această întrebare, ne obligă să vedem, mai întîi, în ce constă nevoia noastră de artă și la ce anume se reduce ea.

Discuțiile recente despre „moartea artei" au determinat o serie de autori să încerce diferite răspunsuri, fie și tatonant, în legătură cu întrebarea formulată mai sus. S-au examinat, rînd pe rînd, explicațiile ce ne-au fost propuse în legătură cu nevoia noastră de artă, pe parcursul miilor de ani de istorie pe care populația planetei denumită Pămînt îi are în spate. Antropologii s-au aplecat asupra vieții triburilor primitive. Filosofii au reluat — supunîndu-le unei minuțioase analize logice — o serie de concepte vechi, în lumina cărora s-au cristalizat ideile moderne despre artă.

De ce avem nevoie de artă, noi, oamenii secolului XX, trăind într-o civilizație capabilă să ne ofere atîtea alte plăceri, de alt ordin decît artistic ? René Huyghe, într-o carte apărută nu de mult, venind cu o vastă experiență de istoric de artă, psiholog și estetician, ne propune un posibil răspuns, plauzibil, la această obsedantă întrebare. Lumea în care trăim, arată René Huyghe, reprezintă un univers de forme vizibile. Dincolo, însă, de ce este vizibil, apare domeniul imens, foarte puțin cunoscut și stăpînit de noi, al invizibilului. Formele pe care le contemplăm, la fiece pas, trimit nu numai la realitatea ce poate fi descifrată imediat, dar și la acea realitate tainică, ce poate fi deslușită doar în lumina moralei la care subscriem, a culturii în cadrul căreia ne-am format și a experienței de viață pe care o deținem. Nevoia de artă s-ar justifica, astfel, ca permanentă tentativă umană de cucerire a domeniului invizibilului, pe calea plăsmuirii de forme noi.

Ajunși aici, ne vedem obligați să luăm în discuție problema formelor. După René Huyghe, ca și după foarte mulți autori dinaintea lui, la oameni apare acest fenomen specific al nemulțumirii față de formele existente și de relațiile stabilite între ei și respectivele forme. O permanentă revoltă împotriva statu-quo-ului formelor, dacă se poate spune așa, poate fi semnalată pretutindeni în cadrul diferitelor colectivități umane. Tentația înfrîngerii materiei, într-un sens care să dea naștere la forme inedite, la forme originale, pare a sta la baza nevoii de artă, a cărei explicație e căutată cu înfrigurare de către atîția esteticieni, antropologi și psihologi. Revolta împotriva sistemului de forme existente poate fi mai palidă sau mai intensă, se poate măsura la nivelul unor perioade de timp mai scurte sau mai îndelungi, dar ea nu poate fi tăgăduită.

Problemele care se pun, mai departe, privind explicația nevoii de artă la oameni, ne obligă să avem în vedere și alte aspecte ale aceluiași fenomen. Orice formă plastică nouă, impusă într-un univers de prezențe estetice consacrate, determină schimbarea raporturilor dintre acestea, determină schimbarea relațiilor dintre noi și întreg universul de prezențe înconjurătoare. Orice formă plastică nouă, instaurată într-un univers de prezențe consacrate, apare ca izbîndă umană în lupta cu materia. Termenul de creație (poesis), așa cum a fost moștenit din antichitate, posedă tocmai o atare semnificație, de făurire și instaurare de forme inedite, care vin să îmbogățească un univers de prezențe destinate exclusiv contemplației, evocînd, în această calitate, eterna situație a omului în lume, în funcție de aspirațiile, de speranțele și de idealurile ce călăuzesc diferite colectivități, într-un moment sau altul al devenirii lor istorice. A apărut în ultimul timp, derivată dintr-un atare context de preocupări, ideea înțelegerii și explicării artei ca performanță umană. Actul de creație ar reprezenta, prin urmare, înainte de toate, un act de performanță umană. În lupta cu materia, orice formă obținută, posedînd un coeficient ridicat de firesc și stînd sub semnul perfecțiunii, poate să evoce un nou aspect al condiției noastre în lume. Reprezintă, din acest punct de vedere, o adevărată performanță umană fiecare plăsmuire capabilă să evoce, prin simpla sa prezență în lume, un aspect sau altul al condiției noastre. Dincolo de vizibil intervine, astfel, problema invizibilului. Pentru a desluși aspectele condiției noastre de oameni, la care formele artistice nou create trimit, e necesară o adevărată acțiune de inițiere, traductibilă prin termenul de „educație artistică". Într-un atare punct, estetica și pedagogia ajung să se întîlnească, pînă la fuzionare. Stefanini și Pareyson, doi autori italieni reprezentînd așa-zisa estetică formativistă, sînt de părere că educația în spiritul noilor forme nu se poate face decît la școala familiarizării copilului cu formele specifice unei culturi, atît prin contemplarea lor, cît și prin posibilitatea, ce-i trebuie creată, de a modela el însuși un anumit material, de a încerca să plăsmuiască el însuși anumite forme. Extinderea pe care a căpătat-o, în ultimii ani, arta copiilor, atît de mult încurajată de pedagogi și apreciată de către publicul de cele mai diverse categorii sociale și culturale, trebuie privită în lumina unor atari idei însușite de către majoritatea pedagogilor contemporani.

Ideea înțelegerii artei ca reușită umană — Mihai Ralea ar fi spus : „ca plăcere a artificialului" — are în vedere posibilitatea operării unei distincții nete între formele artistice și formele neartistice. Formele artistice s-ar defini ca forme puse, întotdeauna, sub semnul ineditului și al perfecțiunii. Prin condiția lor de originalitate și perfecțiune, formele artistice sînt capabile să placă la simpla lor contemplare. Dincolo de orice finalitate, dincolo de valențele de ordin utilitar ale obiectului. Clive Bell considera, din acest punct de vedere, formele artistice drept forme simbolice, evocînd întotdeauna ceva din situația omului în lume. Ele vorbesc despre eterna noastră nevoie de perfecțiune, de altceva decît universul de prezențe deja constituit. Filtrată prin intermediul teoriilor propuse de către școala psihanalitică, ideea înțelegerii artei ca reușită umană (ca „performanță umană", așa cum utilizează mai ales autorii americani termenul), își dezvăluie unele resorturi extrem de interesante și neașteptate. În spatele nevoii noastre de perfecțiune e necesar să fie avute în vedere vaste sisteme de aspirații, speranțe și idealuri ce călăuzesc membrii diferitelor colectivități.

Nevoia de artă se justifică, dintr-o atare perspectivă, ca nevoie de certitudine existențială, ca nevoie resimțită permanent la nivelul diferitelor grupuri sociale, de către fiecare individ, de a se măsura pe sine cu lumea și de a înțelege ce reprezintă el într-un univers de prezențe dat.

Aspirațiile, speranțele, idealurile, toate trimițînd la acel imperativ al desăvîrșirii noastre morale, apar drept elemente pe fondul cărora se profilează și se justifică nevoia umană de artă, ca sistem de obiecte prin intermediul cărora avem posibilitatea să ne măsurăm cu noi înșine, cu propriile noastre fapte, cu faptele celor din jurul nostru, cu faptele celor dinaintea noastră. Termenul „faptă", deci acțiune săvîrșită, trimite la ceea ce numim experiență de viață. Numai în lumina unei experiențe de viață, colective și individuale totodată, mesajul uman, atît al formelor vechi, cît și al formelor noi, ajunge să ni se dezvăluie într-o lumină specifică.

Din acest punct de vedere, arta apare în ipostaza unui sistem de obiecte capabile să refere despre oameni, potrivit noilor experiențe de viață, potrivit noilor fenomene ce se ivesc la orizontul vieții sociale. Vechile forme capătă sensuri contemporane, determinate fiind de relațiile inedite care se stabilesc între ele și creația artistică prezentă. Omenirea se află, în felul acesta, în situația unei adevărate oglinzi, reflectînd permanent mutațiile survenite la nivelul propriei sale conștiințe.

René Huyghe, în „Formes et forces", o carte foarte seducătoare, din care publicăm aici doar cîteva fragmente, e de părere că astăzi, ca și acum 2500 de ani, nu se poate vorbi la modul serios despre o „moarte a artei". Cît timp vor exista oameni, aceștia vor avea nevoie să înțeleagă ce reprezintă ei în universul de prezențe care îi înconjoară, care este semnificația actelor pe care le întreprind, a gesturilor pe care le săvîrșesc, a experiențelor pe care le realizează. Și nimic nu ne poate întreține acel sentiment atît de necesar, firesc și specific, de echilibru și certitudine, a cărui nevoie o resimțim în fiecare moment al existenței noastre, decît arta. Alături de atîtea alte explicații ale nevoii de artă, cea oferită de René Huyghe mi se pare destul de plauzibilă.

GHEORGHE ACHIȚEI

Adresa redacției : București, str. Brezoianu nr. 13 ; telefon 14.97.39. Abonamentele se fac la toate oficiile din țară sau la difuzorii voluntari din școli, universități, instituții. Costul abonamentului : 12 lei pe an, individual ; 60 lei pe an, pentru întreprinderi și instituții. Pentru străinătate, abonamente prin ROMPRESFILATELIA — București, calea Griviței 64—66, P.O.B. — Box 2001, Tiparul : Întreprinderea poligrafică „Informația", str. Brezoianu nr. 23—25, București.

40 573